

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
КАБИНЕТА МИНИСТРОВ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН
**ОБ УТВЕРЖДЕНИИ НЕКОТОРЫХ НОРМАТИВНЫХ ПРАВОВЫХ
АКТОВ ПО СЕМЕНОВОДСТВУ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ
КУЛЬТУР**

Текст акта приводится на [узбекском языке](#).

Премьер-министр Республики Узбекистан А. АРИПОВ

г. Ташкент,
12 октября 2021 г.,
№ 641

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ
ҚАРОРИ**

**ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ЭКИНЛАРИ УРУҒЧИЛИГИГА ОИД АЙРИМ
НОРМАТИВ-ҲУҚУҚИЙ ҲУЖЖАТЛАРНИ ТАСДИҚЛАШ ТЎҒРИСИДА**

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «2017 — 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини «Ёшларни қўллаб-қувватлаш ва аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш йили»да амалга оширишга оид Давлат дастури тўғрисида» 2021 йил 3 февралдаги ПФ-6155-сон [Фармони](#) ижросини таъминлаш, шунингдек, қишлоқ хўжалиги экинлари уруғчилиги соҳасини самарали тартибга солиш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси қарор қилади:

1. Қуйидагилар:

уруғлик пахта хом ашёси ва бошоқли дон экинларини етиштириш бўйича танлов эълон қилиш, фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотларидан танловда иштирок этиш ва талабгорлар тўғрисидаги маълумотларни тўплаш, танлов ўтказиш ҳамда уруғлик пахта хом ашёси ва бошоқли дон экинларини етиштириш ҳуқуқини тақдим этиш тартибини назарда тутувчи Оригинал, элита ва кейинги авлодларга мансуб уруғлик пахта хом ашёси ва бошоқли дон экинларини етиштириш ҳуқуқига эга бўлиш учун фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотлари ўртасида танлов ўтказиш тартиби тўғрисидаги низом [1-иловага](#) мувофиқ;

уруғлик учун етиштирилган бошоқли дон экинлари навларига устама ҳақ тўлаш, уруғлик бошоқли дон етиштириш миқдорини аниқлаш, уруғлик бошоқли дон етиштириш учун шартнома тузиш ва ҳисоб-китобларни амалга ошириш тартибини, шунингдек, нав оригинаторлари, илмий-тадқиқот институтлари, селекционерлар ва уруғчиликда иштирок этувчи бошқа субъектларнинг мажбуриятларини назарда тутувчи Уруғлик учун етиштирилган бошоқли доннинг навларига устама ҳақ тўлаш тартиби тўғрисидаги низом [2-иловага](#) мувофиқ;

уруғлик майдонларидаги қишлоқ хўжалиги экинларининг нав тозаллигини, зараркунандалар, касалликлар ва бегона ўт билан

зарарланганлигини аниқлаш, уруғлик етиштириш учун яроқли деб топилган майдонларда етиштириладиган ҳосил ҳажмини аниқлаш ва апробация далолатномаларини расмийлаштириш тартибини назарда тутувчи Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини апробация қилиш тартиби тўғрисидаги низом **3-иловага** мувофиқ;

уруғлик донни қабул қилиш, уни белгиланган стандарт талаблари асосида тозалаш, саралаш, дорилаш ва кадоқлаш, уруғлик донни омборларда сақлаш ва сифатини назорат қилиш ҳамда экиш учун фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотларига етказиб бериш тартибини назарда тутувчи Уруғлик донни қабул қилиш, тайёрлаш, дорилаш, тарқатиш ва сифатини назорат қилиш тартиби тўғрисидаги низом **4-иловага** мувофиқ;

уруғлик пахтани қабул қилиш, уни қабул масканларида сақлаш, пахта тозалаш корхоналарига ташиш ҳамда белгиланган стандарт талаблари асосида сақлаш ва қайта ишлаш, уруғлик чигитни белгиланган талаблар асосида саралаш, дорилаш ва кадоқлаш, омборларда сақлаш ва сифатини назорат қилиш ҳамда фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотларига экиш учун етказиб бериш тартибини назарда тутувчи Уруғлик пахта хом ашёсини қабул қилиш, сақлаш, дастлабки қайта ишлаш, уруғлик чигит тайёрлаш, сақлаш, тарқатиш ва сифатини назорат қилиш тартиби тўғрисидаги низом **5-иловага** мувофиқ тасдиқлансин.

2. Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги манфаатдор вазирликлар ва идоралар билан биргаликда 2022 йил 10 февралга қадар уруғлик пахта хом ашёси ва бошоқли дон ҳажми, сифати, селекция нави ва авлодлари бўйича маълумотларни юритишда, шунингдек, уруғлик пахта хом ашёси ва бошоқли дон етиштирувчи фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотлари ўртасида танлов ўтказишда замонавий ахборот-коммуникация технологияларини кенг жорий этсин.

3. Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 2 январдаги 2-сон қарори билан тасдиқланган Республика ҳудудларида пахта-тўқимачилик ишлаб чиқариши ва кластерларига берилган майдонларда уруғлик пахта хом ашёси етиштиришни молиялаштириш тартиби тўғрисида **низомига 6-иловага** мувофиқ ўзгартириш ва қўшимчалар киритилсин.

4. Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги манфаатдор вазирликлар ва идоралар билан биргаликда ўзлари қабул қилган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни икки ой муддатда ушбу қарорга мувофиқлаштирсин.

5. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг аграр ва озиқ-овқат соҳаларини ривожлантириш масалалари бўйича ўринбосари Ш.М. Ғаниев зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири А. АРИПОВ

Тошкент ш.,
2021 йил 12 октябрь,
641-сон

Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 12 октябрдаги 641-сон қарорига
1-ИЛОВА

Оригинал, элита ва кейинги авлодларга мансуб уруғлик пахта хом ашёси ва бошоқли дон экинларини етиштириш ҳуқуқига эга бўлиш учун фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотлари ўртасида танлов ўтказиш тартиби тўғрисида

НИЗОМ

1-боб. Умумий қоидалар

1. Мазкур Низом оригинал, элита ва кейинги авлодларга мансуб уруғлик пахта хом ашёси ва бошоқли дон экинларини етиштириш ҳуқуқига эга бўлиш учун фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотлари (кейинги ўринларда — уруғлик етиштирувчи субъектлар) ўртасида танлов ўтказиш тартибини белгилайди.

2. Қорақалпоғистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ва вилоятлар қишлоқ хўжалиги бошқармаларининг туман ҳокимликлари билан келишилган ҳолда берилган таклифлари асосида ҳудудларда уруғлик пахта хом ашёси ва бошоқли дон экинлари экиладиган майдонлардан келиб чиқиб, талаб этиладиган уруғлик микдорлари белгиланади.

3. Оригинал, элита ва кейинги авлодларга мансуб уруғлик пахта хом ашёси ва бошоқли дон экинларини етиштириш ҳуқуқига эга бўлиш учун уруғлик етиштирувчи субъектлар ўртасида танлов ўтказиш бўйича ушбу Низомга **1-иловага** мувофиқ туман ишчи гуруҳи (кейинги ўринларда — туман ишчи гуруҳи) таркиби туман ҳокими томонидан тасдиқланади.

Қорақалпоғистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, вилоят қишлоқ хўжалиги бошқармалари туман ҳокимликлари билан келишган ҳолда танловда иштирок этиш учун уруғлик етиштирувчи субъектлар томонидан туман ишчи гуруҳига ҳужжатларни тақдим этиш муддатини ҳамда танлов ўтказиш вақтини ҳамда танлов ўтказиладиган жойни маҳаллий оммавий ахборот воситаларида ёки ўзининг расмий веб сайтида эълон қилади.

4. Оригинал, элита ва кейинги авлодларга мансуб уруғлик пахта хом ашёси ва бошоқли дон экинларини етиштириш ҳуқуқига эга бўлиш учун уруғлик етиштирувчи субъектлар ўртасида танлов ўтказиш ушбу Низомга **2-иловага** мувофиқ схема бўйича амалга оширилади.

2-боб. Танловда иштирок этиш ва талабгорлар тўғрисидаги маълумотларни тўплаш тартиби

5. Танлов ўтказиш учун талабгорлардан аризалар ҳар йили қуйидаги муддатларда қабул қилинади:

а) уруғлик пахта хом ашёси етиштириш учун — 15 январдан 5 февралга қадар;

б) бошоқли дон экинларини етиштириш учун — 15 июлдан 5 августга қадар.

Уруғлик етиштирувчи субъектлар танловда иштирок этиш учун туман ишчи гуруҳига бевосита, почта орқали ёки электрон шаклда ариза билан мурожаат қилади.

Талабгорларнинг мурожаатлари туман ишчи гуруҳи котиби томонидан махсус дафтарга қайд этилиб, талабгор тўғрисида маълумотларни тўплаш қуйидаги ташкилотларга сўровнома юборади:

а) сўнгги 3 йил ичида пахта ва ғалла майдонлари касалликларга чалинганлиги, зараркунандалар билан зарарланганлиги, бегона ўтлар тарқалганлиги тўғрисида — Ўсимликлар карантини ва химояси туман (шаҳри) бўлимига;

б) ер майдонининг сув таъминоти тўғрисида — туман (Кувасой шаҳри) ирригация бўлимига;

в) талабгорнинг маълумоти, мутахассислиги ва кишлоқ хўжалиги соҳасидаги умумий иш стажи тўғрисида — туман (шаҳар) аҳоли бандлигига кўмаклашиш марказига;

г) талабгорнинг мавжуд кишлоқ хўжалиги техникалари тўғрисида — Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекциясининг туман бўлимига;

д) ер майдони тупроқ унумдорлиги ҳамда сўнгги уч йилда етиштирилган пахта бошоқли дон ҳосилдорлиги ўртача кўрсаткичи тўғрисида — туман (Кувасой шаҳри) кишлоқ хўжалиги бўлимига.

6. Талабгор тўғрисидаги маълумотлар туман ишчи гуруҳига бевосита, почта орқали ёки электрон шаклда тақдим этилади.

Туман ишчи гуруҳига почта орқали ёки электрон шаклда тақдим этилган маълумотларда камчиликлар аниқланганда туман ишчи гуруҳи котиби бу тўғрисида уч иш кунидан кечиктирмасдан тегишли ташкилотни электрон почта манзилига хабар юборади.

7. Танловда иштирок этиш учун аризаларни қабул қилиш танлов эълон қилинган куннинг ўттизинчи куни соат 18.00 да тўхтатилади. Агар охири кун дам олиш кунига тўғри келса, дам олиш кунидан кейинги биринчи иш куни соат 18.00 да тўхтатилади.

3-боб. Талабгорлар ўртасида танлов ўтказиш тартиби

8. Туман ишчи гуруҳи уруғлик пахта хом ашёси ёки уруғлик бошоқли дон экинларини етиштириш ҳуқуқига эга бўлиш учун уруғлик етиштирувчи субъектлар ўртасида ҳужжат қабул қилиш яқунланган кундан бошлаб 10 иш куни давомида танлов ўтказилади.

Туман ишчи гуруҳи аъзолари умумий сонининг камида учдан икки қисми иштирок этганда танлов ўтказилади.

9. Танловда уруғлик етиштирувчи субъектларнинг имкониятлари ўрганилади ва ушбу Низомга **3-иловага** мувофиқ рейтинг шкаласи асосида баҳоланади.

10. Туман ишчи гуруҳига тақдим этилган ҳужжатлар ҳақиқатга тўғри келмаганда ёки маълумотларни сохталаштириш ҳолатлари аниқланганда уруғлик етиштирувчи субъект ишчи гуруҳининг қарори асосида танловда қатнашиш ҳуқуқидан маҳрум этилади.

11. Туман ишчи гуруҳи раҳбари ва аъзолари танлов ошкора, ҳаққоний ва адолат тамойиллари асосида белгиланган муддатларда ўтказилиши учун шахсан жавобгар ҳисобланади.

12. Танловда уруғлик етиштирувчи субъектнинг кўрсаткичлари ва имкониятлари баҳоланади ва тўпланган баллар йиғиндиси ҳисоблаб чиқилади.

13. Танловда иштирок этган уруғлик етиштирувчи субъектнинг экин майдони кўрсатилган ҳолда уларнинг тўплаган бали бўйича энг юқори баллдан бошлаб энг паст баллгача талабгорлар рўйхати шакллантирилади.

Рўйхатда энг юқори балл тўплаган уруғлик етиштирувчи субъектдан бошлаб туманда уруғлик учун экиладиган пахта хом ашёси ёки бошоқли дон экинлари майдони қамраб олингунгача бўлган уруғлик етиштирувчи субъектлар танлов ғолиби деб топилади.

14. Танлов якуни бўйича мазкур Низомга **4-иловага** мувофиқ шаклда икки нусхада баённома тузилади, туман ишчи гуруҳи аъзолари томонидан имзоланади ва туман ҳокимлигига тақдим этилади.

15. Туман ҳокимлиги туман ишчи гуруҳининг баённомасини тасдиқлаш бўйича икки иш кунида тегишли қарор қабул қилади ва танлов ғолибларини эълон қилади.

Туман ҳокимининг қарори нусхаси ва баённоманинг бир нусхаси тегишли ҳужжатлар илова қилинган ҳолда Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ҳузуридаги Уруғчиликни ривожлантириш марказининг (кейинги ўринларда — Марказ) Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар бошқармаларига юборилади.

16. Марказнинг Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар бошқармалари:

уч иш кунида туман ҳокими қарорини ва туман ишчи гуруҳининг баённомасини ўрганиб чиқади;

танлов натижалари бўйича умумлаштирилган маълумотларни туман ҳокимининг қарори нусхасини илова қилган ҳолда Марказга икки иш кунида тақдим этади.

Уруғлик пахта хом ашёси ёки уруғлик бошоқли дон экинларини етиштирувчиларнинг реестрлари шакллантирилади.

4-боб. Оригинал, элита ва кейинги авлодларга мансуб уруғлик пахта хом ашёси ва бошоқли дон етиштириш ҳуқуқига эга бўлиш учун танлов ўтказиш бўйича ҳужжатларни юритиш

17. Уруғлик пахта ва ғалла етиштириш ҳуқуқига эга бўлиш учун талабгорларни танлаш ва танлов ўтказиш бўйича ҳужжатлар туман ишчи гуруҳи котиби томонидан юритилади.

18. Туман ишчи гуруҳи уруғлик етиштирувчи субъектлар томонидан танловда иштирок этиш учун тақдим этилган барча ҳужжатларни алоҳида йиғма жилдларга тикилган ҳолда танлов якунлангандан кейин ўн кундан кечиктирмасдан Марказнинг Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар бошқармаларига топширади.

Йиғма жилдда қуйидаги ҳужжатлар тикилиши шарт:

туман ишчи гуруҳи таркибининг тасдиқланган нусхаси;

Қорақалпоғистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, вилоятлар қишлоқ хўжалиги бошқармаларининг туман ҳокимликлари билан келишилган ҳолда танловга ҳужжат қабул қилиш ва танловни ўтказиш муддатлари, танлов ўтказиладиган жойни белгилаш тўғрисидаги ҳужжат нусхаси;

туман ишчи гуруҳининг танлов ўтказиш тўғрисидаги эълонлари нусхалари;

танловда иштирок этувчи талабгорларни рўйхатга олиш учун тикилган ҳамда бетлар сони кўрсатилган махсус дафтар;

танловга талабгор томонидан тақдим этилган ҳужжатлар;

ҳар бир ишчи гуруҳ аъзоси томонидан тўлдирилган танлов варақалари;

танлов якуни бўйича қўйилган баллар ҳисоб-китоби;

рейтинг балларини бериш учун асос бўлган барча ҳужжатлар;

ўтказилган танлов якуни бўйича туман ишчи гуруҳи баённомаси нусхаси.

19. Туман ишчи гуруҳи фаолиятига доир ҳужжатларнинг тўлиқ юритилиши, сақланиши ва белгиланган муддатларда Марказнинг Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар бошқармаларига сақлаш учун топширилиши учун туман ишчи гуруҳи раҳбари ва котиби шахсан жавобгар ҳисобланади.

20. Марказ уруғлик пахта хом ашёси ва бошоқли дон экинларини етиштириш ҳуқуқига эга бўлган уруғлик етиштирувчи субъектларнинг ягона реестрини шакллантиради ҳамда ягона электрон базага киритади.

5-боб. Танлов ғолибларининг вазифалари ва функциялари

21. Қуйидагилар уруғлик пахта хом ашёси ёки уруғлик бошоқли дон экинларини етиштириш ҳуқуқига эга бўлган танлов ғолибларининг вазифалари ҳисобланади:

контрактация ёки фьючерс шартномасига асосан навлар бўйича зарур ҳажмдаги, O'z DSt 663:2017 стандарт талабларига мос келувчи нав уруғларининг авлодларини ҳисобга олган ҳолда етиштириш;

фақат уруғлик, бир авлодга мансуб бўлган битта нав экилишини таъминлаш;

кўпайтириладиган навнинг қимматли хўжалик белгилари ва технологик хусусиятларини сақлаш;

юқори сифатли ва нав софлигига эга бўлган авлодли уруғлар етиштириш;

авлодли уруғликларни етиштириш тартиби ва қоидаларига амал қилиш;

нав оригинаторлари томонидан ишлаб чиқилган илмий асосланган тавсиялар асосида агротехник тадбирлар белгиланган муддатларда ва меъёрларда сифатли ўтказилишини таъминлаш.

Қуйидагилар уруғлик пахта хом ашёси ёки уруғлик бошоқли дон экинларини етиштириш ҳуқуқига эга бўлган танлов ғолибларининг функциялари ҳисобланади:

уруғлик учун экиладиган экинларни юқори унумдор, механизмлар ёрдамида ишлов беришга қулай, сув билан яхши таъминланган, шўрланмаган ва текис далаларда жойлаштириш;

алмашлаб экиш ва агротехник тадбирларни ўз вақтида ўтказиш режа-жадвалини тузиш ва амалга ошириш;

хўжаликда уруғчилик бўйича агроном ёки агроном мутахассиси бўлишини таъминлаш (хўжалик раҳбари уруғчилик бўйича агроном ёки агроном бўлганда бу талаб қилинмайди);

фойдаланишга рухсат этилган кимёвий препаратлар билан қайта ишланган (зарарсизлантирилган) уруғлик материалларини экиш (махсус элита уруғчилик хўжаликлари бундан мустасно);

уруғлик учун экилган майдонларни бегона нав ва ўсимликлардан тозалаш;

касаллик келтирувчи бегона экинларни уруғлик майдонлар атрофига экмаслик ҳамда бошқа навлар билан чатишишга йўл қўймаслик;

уруғлик пахта экилган майдонларда уруғлик пахта ҳосили тўлиқ йиғиштириб олингандан сўнг ғўза дефолиациясини ўтказиш;

уруғлик пахта майдонларида ғўзанинг ҳар тупида ўрта толали навларда 3 — 8-ҳосил шохларини 1-2 ўринлардан, ингичка толали навларда 3 — 13-ҳосил шохларини тўлиқ пишиб очилган кўсакларидан қўл билан териш, машиналар ёрдамида терилганда кўсаклар 60 — 65 фоиз очилганда териш;

уруғлик учун экилган бошоқли дон экинлари майдонлари уруғлик дон ўриш учун ажратилган комбайнларда ўрилиши, уруғлик донни уруғлик дон ташиш учун ажратилган автомашина билан ташиш;

йиғиштириб олинган уруғлик пахта хом ашёси ва уруғлик бошоқли донни авлодлари бўйича ишлаб чиқилган давлат стандартлари талабига кўра уруғлик қабул қилувчи корхоналарга топшириш.

22. Танлов ғолиблари томонидан мазкур Низом талаблари ёки агротехника қоидалари мунтазам равишда бузилганда етиштирилган уруғлик пахта хом ашёси ёки уруғлик бошоқли дон экинлари майдонлари Қорақалпоғистон Республикаси қишлоқ хўжалиги вазирлиги ва вилоят қишлоқ хўжалиги бошқармалари ҳамда манфаатдор ташкилотлар билан келишган ҳолда тасдиқланади, туман апробация комиссияси (кейинги ўринларда — туман апробация комиссияси) томонидан яроқсиз деб топилади ва уруғлик етиштириш ҳуқуқидан маҳрум этилади.

Уруғлик етиштирувчи субъектда битта ғўза навининг иккита авлоди экилган тақдирда, устама тўлашдаги фарқлар инобатга олинган ҳолда туман апробация комиссияси томонидан кейинги авлодга расмийлаштирилади.

Уруғлик пахта майдонларида илмий асосланган тавсияларга амал қилган ҳолда кўчат қалинлигини таъминлаш талаб этилади, кўшқатор усулида уруғлик пахта хом ашёси етиштиришга йўл қўйилмайди. Мазкур талабларга амал қилинмаган ҳолларда туман апробация комиссияси томонидан уруғлик етиштирувчи субъект уруғлик етиштириш ҳуқуқидан маҳрум этилади.

6-боб. Яқунловчи қоидалар

23. Илмий-тадқиқот муассасалари ва уларнинг илмий-тажриба станциялари, олий таълим муассасалари, Марказ тизимидаги пахта ва бошоқли дон экинларининг янги, истиқболли навларини дастлабки кўпайтирувчи ва

районлашган навларнинг бирламчи уруғчилиги билан шуғулланувчи элита уруғчилик хўжаликлари танловда иштирок этмасдан оригинал ва элита уруғлик пахта хом ашёси ҳамда бошоқли дон экинларини етиштириш ҳуқуқига эга.

24. Танлов иштирокчилари танлов натижаларидан норози бўлган тақдирда, белгиланган тартибда судга шикоят қилиш ҳуқуқига эга.

25. Ушбу Низом талаблари бузилишида айбдор бўлган шахслар қонунчилик ҳужжатларида белгиланган тартибда жавоб берадилар.

Оригинал, элита ва кейинги авлодларга мансуб уруғлик пахта хом ашёси ва бошоқли дон экинларини етиштириш ҳуқуқига эга бўлиш учун фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотлари ўртасида танлов ўтказиш тартиби тўғрисидаги **НИЗОМГА**

1-ИЛОВА

Оригинал, элита ва кейинги авлодларга мансуб уруғлик пахта хом ашёси ва бошоқли дон экинларини етиштириш ҳуқуқига эга бўлиш учун фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотлари ўртасида танлов ўтказиш бўйича туман ишчи гуруҳининг намунавий

ТАРКИБИ

1. Лавозими — туман ҳокимининг қишлоқ ва сув хўжалиги масалалари бўйича бўйича ўринбосари, *ишчи гуруҳ раҳбари*
2. Лавозими — туман (Қувасой шаҳар) қишлоқ хўжалиги бўлими бўйича бошлиғи, *ишчи гуруҳ раҳбарининг ўринбосари*
3. Лавозими — туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари бўйича кенгаши раиси
4. Лавозими — туман ирригация бўлими бошлиғи бўйича
5. Лавозими — туман «Агросервис МТП» МЧЖ раиси бўйича
6. Лавозими — туман (Қувасой шаҳар)да фаолият юритаётган пахта-тўқимачилик кластери вакили бўйича
7. Лавозими — Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ҳузуридаги Уруғчиликни ривожлантириш марказининг ҳудудий бошқармаси мутахассиси бўйича
8. Лавозими — туман (Қувасой шаҳар) қишлоқ хўжалиги бўлими бўйича бошлиғининг ўринбосари, *ишчи гуруҳ котиби*

Оригинал, элита ва кейинги авлодларга мансуб уруғлик пахта хом ашёси ва бошоқли дон экинларини етиштириш ҳуқуқига эга бўлиш учун фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотлари ўртасида танлов ўтказиш тартиби тўғрисидаги **НИЗОМГА**

2-ИЛОВА

Оригинал, элита ва кейинги авлодларга мансуб уруғлик пахта хом ашёси ва бошоқли дон экинларини етиштириш ҳуқуқига эга бўлиш учун фермер

**хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотлари ўртасида танлов
ўтказиш
СХЕМАСИ**

Босқичлар	Субъектлар	Тадбирлар
1-босқич	Туман ишчи гуруҳи	Уруғлик пахта хом ашәси ва бошоқли етиштириш бўйича танлов ўтказиш тўғрисида ва оммавий ахборот воситаларида эълон б...
2-босқич	Талабгорлар	Уруғлик пахта хом ашәси ва бошоқли етиштириш бўйича туман ишчи гуруҳи Қувасой шаҳри қишлоқ хўжалиги бўлигига унга илова қилинадиган ҳужжатларни то...
3-босқич	Туман ишчи гуруҳи	Фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ ташкилотлари ўртасида уруғлик пахта бошоқли дон экинлари етиштириш бўйича ўтказилади.
4-босқич	Туман ишчи гуруҳи	Туман ишчи гуруҳи ўтказилган танлов бўйича хулосаларни туман ҳокимлигига та...
5-босқич	Туман ҳокимлиги	Туман ишчи гуруҳининг хулосаларига асосан пахта хом ашәси ва бошоқли дон уруғлари бўйича туманлар ҳокимлари тегишли қарор қабул қилади ва танлов ғолибларини эълон қилади.
6-босқич	Туман ишчи гуруҳи	Танлов якунлари бўйича қабул қилинган ҳокимининг қарори нусхасини ва туман ишчи гуруҳи баённомасини Уруғчиликни ривожлантириш ҳудудий бўлимларига берилади.
7-босқич	Уруғчиликни ривожлантириш марказининг ҳудудий бўлимлари	Танлов якунлари бўйича қабул қилинган ҳокимларининг қарорлари нусхаларини ҳужжатларини умумлаштирган ҳолда Қувасой Республикаси Қишлоқ хўжалиги ва вилоятлар Қишлоқ хўжалиги бошқарма...

Оригинал, элита ва кейинги авлодларга мансуб уруғлик пахта хом ашёси ва бошоқли дон экинларини етиштириш ҳуқуқига эга бўлиш учун фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотлари ўртасида танлов ўтказиш тартиби тўғрисидаги **низомга**
3-ИЛОВА

Уруғлик пахта хом ашёси ва бошоқли дон экинларини етиштириш ҳуқуқига эга бўлиш учун танлов ўтказишда фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотлари имкониятларини баҳолаш бўйича

РЕЙТИНГ БАЛЛАРИ

Т/р	Баҳоланадиган имкониятлар (ҳолатлар)	Рейтинг кўрсаткичлари	Рейтинг баллар	Тақдим этиладиган маълумотлар
1.	Тупроқ унумдорлиги (бонитет балл)	60 балл ва ундан юқори	10 балл	Туман (Қувасой шаҳар) қишлоқ хўжалиги бўлими маълумоти
		50 баллдан 60 баллгача	8 балл	
		40 балдан 50 баллгача	4 балл	
2.	Сув таъминоти	яхши	10 балл	туман (Қувасой шаҳар) ирригация бўлими маълумоти
		ўрта	5 балл	
		ёмон	0 балл	
3.	Сўнгги уч йил ичида экин майдони касалликларга чалинганлиги, зараркунандалар билан зарарланганлиги, бегона ўтлар тарқалганлиги	3 йилда кузатилмаган	10 балл	Ўсимликлар карантини ва ҳимояси туман (шаҳар) бўлими маълумоти
		2 йилда кузатилмаган	6 балл	
		1 йилда кузатилмаган	3 балл	
4.	Талабгорнинг маълумоти ва мутахассислиги	Олий маълумотли агроном	10 балл	Туман (шаҳар) аҳоли бандлигига кўмаклашиш маркази маълумоти
		Бошқа олий маълумотли	8 балл	
		Ўрта махсус маълумотли	5 балл	
		Ўрта маълумотли	2 балл	
5.	Талабгорнинг қишлоқ хўжалиги соҳасидаги иш стажи	15 йил ва ундан юқори	10 балл	Туман (шаҳар) аҳоли бандлигига кўмаклашиш
		10 йилдан 15 йилгача	8 балл	

		5 йилдан 10 йилгача	6 балл	маркази маълумоти
		3 йилдан 5 йилгача	4 балл	
		1 йилдан 3 йилгача	2 балл	
6.	Талабгорнинг мавжуд қишлоқ хўжалиги техникалари	Хайдов трактори	2 балл	Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекциясининг туман бўлими маълумоти
		Чопиқ трактори	2 балл	
		Ер текислагич — грейдер, чизел, пушта олгич	1 балл	
		Чигит ёки дон экиш сеялкаси	1 балл	
7.	Сўнгги уч йилда етиштирилган бошоқли дон ҳосилдорлиги ўртача кўрсаткичи	70 центнер ва ундан юқори	10 балл	Туман (Кувасой шаҳар) ирригация бўлими маълумоти
		50 — 70 центнергача	6 балл	
		50 центнер ва ундан кам	3 балл	
8.	Сўнгги уч йилда етиштирилган пахта ҳосилдорлиги ўртача кўрсаткичи	40 центнер ва ундан юқори	10 балл	Туман (Кувасой шаҳар) ирригация бўлими маълумоти
		30 — 40 центнергача	8 балл	
		20 — 30 центнергача	4 балл	
		20 центнер ва ундан кам	0 балл	

Изоҳ. Фермер хўжалиги ёки бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотининг имкониятларини баҳолашда ҳар бир йўналиш учун энг юқори балл 10 баллдан ошмаган ҳолда баҳоланади.

Оригинал, элита ва кейинги авлодларга мансуб уруғлик пахта хом ашёси ва бошоқли дон экинларини етиштириш ҳуқуқига эга бўлиш учун фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотлари ўртасида танлов ўтказиш тартиби тўғрисидаги **низомга**
4-ИЛОВА

_____ вилояти _____ тумани _____
ишчи гуруҳи йиғилишининг _____ -сонли баённомас
_____ вилояти _____ тумани 202 йи

Раислик қилди: _____
(ишчи гуруҳи раиси Ф.И.О)

Қатнашдилар: _____
(ишчи гуруҳи раиси Ф.И.О)

_____ (ишчи гуруҳи раиси Ф.И.О)

_____ (ишчи гуруҳи раиси Ф.И.О)

Кун тартиби

_____ уруғчилик хўжаликлари ўртасида ўткази-
якунлари тўғрисида.

Кун тартибидаги масала юзасидан ишчи гуруҳ раиси _____
_____ ахбороти

ҚАРОР ҚИЛАДИ:

_____ уруғчилик хўжаликлари ўртасида ўткази-
якунлари қуйидагича тасдиқлансин.

Т/р	Танлов ғолибининг номи	Экин майдони, гектар	Тўпл
1			
2			
3			
4			

Ишчи гуруҳи раиси: _____
(Ф.И.О)

Ишчи гуруҳи аъзолари: _____
(Ф.И.О)

Котиб: _____
(Ф.И.О)

Уруғлик учун етиштирилган бошоқли доннинг навларига устама ҳақ тўлаш тартиби тўғрисида

НИЗОМ

1-боб. Умумий қоидалар

1. Мазкур Низом уруғлик учун етиштирилган бошоқли доннинг навларига устама ҳақ тўлаш тартибини белгилайди.

2. Уруғлик учун етиштирилган бошоқли доннинг навларига устама ҳақ тўлаш Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги Қишлоқ хўжалигини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш жамғармаси маблағлари ҳисобига амалга оширилади.

Уруғлик бошоқли дон учун тўланадиган устамалар харажати тайёрланган уруғлик бошоқли дон нархига киритилади.

3. Уруғлик учун етиштирилган бошоқли доннинг навларига устама ҳақ тўлаш ушбу Низомга **иловага** мувофиқ схемага асосан амалга оширилади.

2-боб. Уруғлик бошоқли дон етиштириш миқдорини аниқлаш тартиби

4. Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги «Ўздонмахсулот» акциядорлик компанияси, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши ва вилоятлар ҳокимликлари билан биргаликда келгуси йил ҳосили учун экиладиган бошоқли дон экин майдонларини аниқлайди.

5. Уруғлик бошоқли дон экиладиган майдонлар ва етиштириладиган уруғлик бошоқли доннинг прогноз ҳажмлари ва навлар бўйича жойлаштириш фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотларининг таклифларига асосан Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ҳузуридаги Уруғчиликни ривожлантириш маркази (кейинги ўринларда — Марказ) томонидан белгиланади.

3-боб. Уруғлик бошоқли дон етиштириш учун шартномалар тузиш ва ҳисоб-китобларни амалга ошириш тартиби

6. Уруғлик бошоқли дон етиштирувчи фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотлари оригинал, элита ва кейинги авлодларга мансуб уруғлик бошоқли дон етиштириш ҳуқуқига эга бўлиш учун уруғлик етиштирувчи фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотлари (кейинги ўринларда — уруғлик дон етиштирувчи субъектлар) ўртасида танлов ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомга мувофиқ танлов асосида аниқланади.

7. Танлов асосида аниқланган уруғлик дон етиштирувчи субъектлар билан дон корхоналари, ғаллачилик кластерлари ва уруғчилик кластерлари (кейинги ўринларда — уруғлик дон тайёрловчи ташкилотлар) ўртасида қонунчилик ҳужжатларига асосан уруғлик бошоқли дон харид қилиш бўйича шартнома тузилади ва уруғлик донни қабул қилиш белгиланган тартибда амалга оширилади.

Шартномада уруғлик учун етиштириладиган бошоқли доннинг селекцион нави, авлоди ва миқдори ҳамда бошқа шартлар кўрсатилади.

8. Элита уруғчилик хўжаликларида юқори авлодли (оригинал) бошоқли дон уруғликларини етиштириш нав оригинаторлари ва Марказ ўртасида тузиладиган шартнома асосида амалга оширилади.

9. Уруғлик тайёрловчи ташкилотлар томонидан харид қилинган уруғлик дон Ўзбекистон Республикасининг Давлат стандарти (O'z DSt 2823:2014 «Қишлоқ хўжалик экинлари уруғлари навдорлик ва экиш сифатлари. техникавий шартлар») талабларига мос бўлганда Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ғалла етиштириш, харид қилиш ва сотишга бозор тамойилларини кенг жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида» 2020 йил 6 мартдаги ПҚ-4634-сонли қарорига мувофиқ оригинал бошоқли дон уруғи учун 200 фоиз, элита учун 100 фоиз ва I-авлод (R-1) учун 65 фоиз миқдорида устама ҳисобланади.

10. Уруғлик дон учун навларга ҳисобланадиган устамалар Марказ ва уруғлик дон тайёрловчи ташкилотлар ўртасида тузиладиган шартномаларга мувофиқ улар томонидан келишилган ҳисобот шакллари асосида ҳисобланади ва амалга оширилади.

11. Уруғлик бошоқли дон учун тўланадиган устама харажати тайёрланган уруғлик бошоқли дон нархига киритилади.

12. Уруғлик дон тайёрловчи ташкилотлар томонидан харид қилинган ҳамда Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси қошидаги «Агросаноат мажмуида хизматлар кўрсатиш маркази» давлат унитар корхонаси томонидан сертификатланган уруғлик дон учун ҳисобланган устаманинг 95 фоизи уруғлик дон етиштирувчи субъектларга, 2,1 фоизи Марказга ва 2,9 фоизи Дон ва дуккакли экинлар илмий-тадқиқот институтининг ҳисобварағига тўлаб берилади.

13. Марказнинг махсус ҳисобварағига тушган маблағлар Қишлоқ хўжалиги вазирлиги томонидан тасдиқланган йиллик харажатлар сметасига асосан Марказ, унинг ҳудудий бошқармалари ва элита уруғчилик хўжаликларини сақлаш, иш ҳақи ҳамда унга тенглаштирилган тўловларни амалга ошириш, уларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлашга сарфланади.

14. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «2012 йил ҳосили учун кузги бошоқли дон экинларини экиш, навларни жойлаштириш ва харид қилишнинг ташкилий чора-тадбирлари тўғрисида» 2011 йил 27 сентябрдаги ПҚ-1621-сон қарорига асосан Дон ва дуккакли дон экинлари илмий-тадқиқот институтининг махсус ҳисобварағига уруғлик бошоқли доннинг авлодлари бўйича тўланадиган устамадан тушган 2,9 фоиз маблағ қуйидаги тартибда тақсимланади:

30 фоизи — Дон ва дуккакли дон экинлари илмий-тадқиқот институтининг селекция ва уруғчилик соҳасидаги ишларини яхшилаш ҳамда унинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш учун;

50 фоизи — Дон ва дуккакли дон экинлари илмий-тадқиқот институтининг ҳудудий филиалларининг селекция ва уруғчилик соҳасидаги ишларини яхшилаш ҳамда унинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш учун;

10 фоизи — бошоқли дон экинларининг маҳаллий ва хорижий навлари уруғини етиштирувчи илмий ташкилотлар — нав оригинаторлари, селекция ва

уруғчилик соҳаси олимлари ҳамда уруғлик сифатини таъминлашда иштирок этувчи ташкилотларни рағбатлантириш учун;

10 фоизи — уруғлик дон етиштирувчи субъектларнинг раҳбар ва мутахассислари малакасини ошириш, уларни зарур илмий қўлланмалари билан таъминлаш, ўқув-амалий семинарларни ташкил этиш харажатлари учун.

15. Дон ва дуккакли дон экинлари илмий-тадқиқот институтининг махсус ҳисобварағига ўтказилган маблағнинг йиллик харажатлар сметаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги томонидан тасдиқланади.

Тасдиқланган харажатлар сметасига асосан маблағлар Дон ва дуккакли дон экинлари илмий-тадқиқот институтининг махсус ҳисобварағидан тегишли ташкилотларга ўтказиб берилади.

4-боб. Нав оригинаторлари, илмий-тадқиқот институтлари, селекционерлар ва уруғчиликда иштирок этувчи бошқа субъектларнинг мажбуриятлари

16. Нав оригинаторлари, илмий-тадқиқот институтлари, селекционерлар ва уруғчиликда иштирок этувчи бошқа субъектлар:

бошоқли дон экинларининг турли тупроқ-иқлим шароитларига мос, юқори ҳосилли, эртапишар, жаҳон бозори талабларига жавоб берадиган, касаллик ва зараркунандаларга, шўрга ва қурғоқчиликка чидамли навларини яратишга ва жорий этишга;

бошоқли дон экинларининг турли тупроқ-иқлим шароитига мос, янги ва истиқболли навларининг бирламчи уруғликларини етиштиришга ҳамда кўпайтиришга;

янги бошоқли дон экинлари навлари синовини турли минтақаларда жойлашган нав синаш станциялари ва участкаларида юқори агротехника шароитида олиб боришга, навларни ҳар томонлама объектив баҳолашга, зараркунандаларга чидамли истиқболли навларни ажратиб олишга;

янги бошоқли дон экинлари навларини кенг миқёсда ишлаб чиқаришда синаб кўришга, улардан хўжалик учун қимматли белги кўрсаткичларига эга бўлганларини Ўзбекистон Республикаси ҳудудида экиш учун тавсия этилган қишлоқ хўжалиги экинлари давлат реестрига киритиб боришга;

лабораториялар томонидан бериладиган уруғлик бошоқли доннинг давлат стандарт талабларига мувофиқлигини тасдиқловчи хулосаларнинг ҳаққонийлигини таъминлашга масъулдирлар.

5-боб. Яқунловчи қоидалар

17. Уруғлик бошоқли дон тайёрловчи ташкилотларга топширилган уруғлик бошоқли дон учун ҳисоб-китобларнинг тўғрилиги ва ўз вақтида амалга оширилиши Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг Давлат молиявий назорати департаменти ҳамда Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси томонидан назорат қилинади.

18. Ушбу Низом талаблари бузилишида айбдор бўлган шахслар қонунчилик ҳужжатларида белгиланган тартибда жавоб берадилар.

**Уруғлик учун етиштирилган бошоқли доннинг навларига устама ҳақ тўлаш тартиби тўғрисида [низомга](#)
ИЛОВА**

Уруғлик учун етиштирилган бошоқли доннинг навларига устама ҳақ тўлаш

СХЕМАСИ

Боскичлар	Субъектлар	Тадбирлар
1-боскич	Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, «Ўздонмахсулот» АК,	1. Келгуси йил ҳосили учун экиладиган бошоқли дон навлари аниқлаш. 2. Бошоқли уруғлик дон етиштириш прогноз ҳажми ва навларни жойлаштириш.
2-боскич	Дон корхоналари, ғаллачилик ва уруғчилик кластерлари	Уруғлик бошоқли дон етиштирувчи фермер хўжалик ва уруғчилик хўжалиги ташкилотлари билан уруғлик бошоқли дон навлари шартнома тузиш.
3-боскич	Фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотлари	Уруғлик бошоқли дон ҳосилини етиштириш, тузилган шартнома дон корхоналарига, ғаллачилик кластерларига, уруғчилик ва уруғлик бошоқли дон топшириш.
4-боскич	Дон корхоналари, ғаллачилик ва уруғчилик кластерлари	1. Фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотлари томонидан топширилган уруғлик дон қийматига нисбатан оригинаторларга 200 фоиз, элита учун 100 фоиз ва I-авлод (R1) учун 65 фоиз ҳисоблаш. 2. Уруғлик дон учун ҳисобланган устаманинг 95 фоизини етиштирувчи субъектларга, 2,1 фоизини Уруғчилик ва уруғчилик марказига, 2,9 фоизини Дон ва дуккакли экинлар ва уруғчилик институтига берилади.
5-боскич	Дон ва дуккакли дон экинлари илмий-тадқиқот институти	Дон ва дуккакли дон экинлари илмий-тадқиқот институтига устама ҳақ 100 фоиз деб ҳисобланади ва қуйидагича тақсимлаш: 30 фоизини — Дон ва дуккакли дон экинлари ИТИга; 50 фоизини — Дон ва дуккакли дон экинлари ИТИ ҳудудларида; 10 фоизи навлар оригинаторларини рағбатлантиришга; 10 фоизи уруғлик дон етиштирувчи субъектларида ўқувчи ва амалий семинарлар ташкил этишга

Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 12 октябрдаги 641-сон [қарорига](#)
3-ИЛОВА

Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини апробация қилиш тартиби тўғрисида

НИЗОМ

1-боб. Умумий қоидалар

1. Ушбу Низом уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини апробация қилиш тартибини белгилайди.

2. Апробация қишлоқ хўжалиги экинлари навларининг генетик жиҳатидан тозаллиги, зараркунандалар билан зарарланган-зарарланмаганлиги, касалликларга чалинган-чалинмаганлиги ҳамда экишга мўлжалланган уруғликнинг умумий ҳолатини аниқлаш мақсадида ўтказилади.

3. Уруғлик етиштириш учун фойдаланиладиган уруғлик экинларнинг апробацияси Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси, Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ҳудудий органларининг, шунингдек тегишли тайёрлов ҳамда таъминот ташкилотларининг, илмий муассасаларнинг қўшма қарори билан тузиладиган туман апробация комиссиялари қўшма қарорига асосан пахта, бошоқли дон, сабзавот, полиз ва картошка (кейинги ўринларда — қишлоқ хўжалиги экинлари) экилган уруғлик майдонларида ўтказилади.

4. Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини апробация қилиш ушбу Низомга **1-иловага** мувофиқ схемага асосан ўтказилади.

5. Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятларда уруғлик учун экилган қишлоқ хўжалиги экинларида апробация ўтказиш, уларнинг натижаларини таҳлил қилиш ва умумлаштириш учун уруғлик етиштириш учун фойдаланиладиган уруғлик экинларнинг апробацияси Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси, Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ҳудудий органларининг, шунингдек тегишли тайёрлов ҳамда таъминот ташкилотларининг, илмий муассасаларнинг қўшма қарори билан тузиладиган туман апробация комиссиялари ташкил этилади.

6. Қорақалпоғистон Республикаси қишлоқ хўжалиги вазирлиги ва вилоятлар қишлоқ хўжалиги бошқармаларида уруғлик учун экилган қишлоқ хўжалиги экинларини апробация қилиш комиссиялари тузилади. Бунда комиссия таркибига манфаатдор вазирлик ва ташкилотлар билан келишилган ҳолда мутахассислар жалб қилинади.

7. Апробация фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотларида (кейинги ўринларда — уруғлик етиштирувчи субъектлар) уруғлик етиштириш учун экилган қишлоқ хўжалиги экинлари майдонларида ўтказилади.

Апробация уруғлик етиштирувчи илмий-тадқиқот институтлари ва олий таълим муассасаларининг уруғлик майдонларида ҳам ўтказилади.

8. Апробация ҳар йили:

Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар бўйича — Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги томонидан;

туманлар бўйича — Қорақалпоғистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, вилоятлар қишлоқ хўжалиги бошқармалари ва Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ҳузуридаги «Уруғчиликни ривожлантириш маркази» (кейинги ўринларда — Марказ)нинг ҳудудий бошқармалари томонидан;

уруғлик етиштирувчи субъектлар бўйича — туман қишлоқ хўжалиги бўлимлари ва Марказнинг ҳудудий бошқармалари томонидан тасдиқланадиган режа асосида ўтказилади.

Апробация далолатномаси уруғлик етиштирувчи субъектларнинг уруғлик тайёрловчи субъектларга топширилган уруғлик пахта хом ашёси учун ҳақ тўлашга асос бўлади.

Уруғлик етиштирувчи субъектларнинг уруғлик майдонларида апробация ўтказиш жараёнида уруғликларнинг экишдаги авлодини ушбу авлодга қайта баҳолаш ёки авлодини юқори авлодга расмийлаштириш тақиқланади.

2-боб. Апробация ўтказувчи комиссия аъзоларининг вазифалари

9. Апробация комиссияси аъзолари қўйидаги ишларни амалга оширади:

а) апробация ўтказиладиган майдонга экишда сарфланган қишлоқ хўжалиги экинлари уруғларининг бирламчи ва экинбоплик ҳужжатлари (аттестати, мувофиқлик сертификати ёки таҳлил натижаси ва олинган юк хати) билан экилганлигини тасдиқлайдиган ҳужжатлар мавжудлигини ва ушбу ҳужжатлар бўйича экилган навнинг апробация режаси билан мослигини ўрганади;

б) апробация режаси билан ўрганилган ҳужжатлар бўйича экиш ёки хатосига экиш учун фойдаланилган уруғликнинг нави, авлоди ёки навдорлик орасида фарқ аниқланганда, ушбу уруғлик экилган майдонни апробация режасидан чиқаради;

в) зарур ҳолларда, уруғлик етиштирувчи субъект раҳбарининг розилиги билан унинг ишчиларини апробация ўтказиш ишларига жалб қилиши мумкин;

г) апробация қилинаётган навнинг оригинал, элита ва кейинги авлодлари экилган майдонларда нав тозаллигини аниқлайди;

д) уруғлик майдонларни гуруҳларга ажратади, кутилаётган ялпи ҳосил ҳажмини, шундан олинishi кутилаётган уруғлик дон ҳамда пахта хом ашёси ва чигит миқдорини аниқлайди;

е) апробация ўтказишда қатнашаётган уруғлик етиштирувчи субъектларнинг ишчи ва ходимларига ҳар бир уруғлик майдон учун тегишли маълумотлар ёзилган тахтачалар ўрнатилиши ҳақида кўрсатма беради;

ё) апробация натижаларини дала журнаliga (2, 5-иловалар) қайд этиб боради;

ҳар бир майдондан олинган маълумотлар асосида ҳудуд учун ҳар бир нав, авлод ва навдорлик ҳақида апробация далолатномасини (3, 6, 7, 8-иловалар) маълумотлар билан тўлдиради, имзолайди ҳамда туман бўйича умумлаштиради;

ж) уруғликларни нав ва авлодлар бўйича жамғариш, ҳужжатлаштириш ва қабул қилиш масканига топширишда юзага келадиган низоли ҳолатларда иштирок этади;

з) элита уруғчилик хўжаликларида хўжалик раҳбари билан биргаликда (уруғликларни кўпайтириш кўчатзорларида) навларнинг навдорлигини дала кўриклари асосида белгиланган тартибда методик қўлланмага мувофиқ оилалар бўйича алоҳида-алоҳида аниқлайди;

и) апробация жараёнида уруғлик етиштирувчи субъектларда битта ғўза навнинг иккита авлоди экилган ҳолат учраганда, экилган ҳар бир авлоднинг навдорлик кўрсаткичлари тегишли авлод талабига жавоб берса ҳам устама маблағ тўланишинида фарқлар мавжудлигини инобатга олиб, энг пастки битта авлодга расмийлаштирилишини таъминлайди.

Туман бўйича ўтказилган апробация маълумотларини ўз ичига олган далолатномани уч нусхада тузилиши ва унинг нусхаларини туман қишлоқ хўжалиги бўлимига, Марказнинг худудий бошқармаларига ҳамда уруғлик тайёрловчи субъектларга топширилишини ташкил қилади.

Туман қишлоқ хўжалиги бўлими, тегишли уруғлик тайёрловчи субъектлар ва инспекциянинг вилоят бошқармаси ёки туман бўлимининг мутахассислари апробация тўғрисида тузилган далолатномалар асосида апробация натижалари ҳақида ҳисобот тузадилар ва апробация яқунлангандан сўнг уч кундан кечиктирмай ҳисоботни вилоят қишлоқ хўжалиги бошқармасига, Марказга ва уруғлик тайёрловчи субъектларга топширади.

3-боб. Уруғлик ғўза майдонларини апробация қилишнинг умумий шартлари

10. Апробация келгуси йил ғўза экиладиган майдонларни генетик соф, сифат кўрсаткичлари юқори бўлган уруғлик чигит билан таъминлаш мақсадида уруғлик ғўза майдонларида ҳар йили август ойидан бошлаб ўтказилади.

11. Апробация қилиш учун масъулияти чекланган жамият шаклидаги элита уруғчилик хўжаликлари (кейинги ўринларда — элита хўжаликлари) ҳамда тендер танловидан ўтган уруғлик етиштирувчи субъектларнинг элита, биринчи, иккинчи ва учинчи авлодди серҳосил ғўза майдонлари танлаб олинади.

Ўзбекистон Республикасининг давлат стандарти O'z DSt 663:2017 талаблари бўйича уруғлик чигитнинг нав тозалиги қуйидаги талабларга жавоб бериши керак:

элита — 100 фоиз;

биринчи авлоди — 99 фоиз;

иккинчи авлоди — 98 фоиз;

учинчи авлоди — 96 фоиз.

12. Уруғлик пахта хом ашёси етиштириш учун камҳосил, сувдан қолган, гоммоз, вертициллёз ҳамда фузариоз вилт ва бошқа касалликлар билан белгиланган меъёрлардан ортиқ даражада зарарланган, шунингдек, нав тозалиги O'z DSt 642 талабларига жавоб бермайдиган, икки ёки ундан ортиқ селекцион нав экилган уруғлик ғўза майдонлари апробация даврида уруғлик тайёрлашга яроқсиз деб топилади ва уруғлик тайёрлашдан чиқарилади.

13. Апробация натижаларига кўра ғўза навининг софлиги, кутилаётган умумий пахта хом ашёси ҳажми, шу жумладан, уруғлик пахта хом ашёси ва ундан олинadиган уруғлик чигитнинг ҳажми аниқланади. Шунингдек, ғўзанинг

касалликлар билан қай даражада зарарланганлигига қараб уруғлик учун экилган дала гуруҳларга ажратилади.

14. Районлаштирилган ва янги навларнинг бирламчи уруғлик материаллари етиштирувчи элита хўжаликлариде етиштириладиган уруғлик пахта хом ашёси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги томонидан тасдиқланган методик қўлланма (кейинги ўринларда — методик қўлланма) асосида ҳар бир оила бўйича алоҳида-алоҳида таҳлил қилинган ҳолда танлаб олинади.

15. Қуйидаги уруғлик ғўза майдонларида апробация ўтказилади:

а) районлаштирилган ғўза навларининг элита, биринчи, иккинчи ва учинчи авлодли уруғлик чигитга бўлган талабни қондириш учун зарур бўлган миқдордаги майдонларда;

б) янги навларнинг элита ва кейинги авлодлари экилган майдонлардаги истиқболли навларнинг чигитини кўпайтириш ва ишлаб чиқаришга татбиқ этиш учун зарур бўладиган миқдордаги майдонларда;

в) ғўза навининг элита, биринчи, иккинчи ва учинчи авлодли уруғлик чигитини керакли миқдорда тайёрлаш имконияти бўлмаётган ҳолларда, истисно тариқасида Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлигининг руҳсати билан районлаштирилган ғўза навларининг тўртинчи авлоди экилган майдонларда;

Уруғчилик субъектлари томонидан режадаги уруғлик пахта хом ашёси териб олингунга қадар уруғлик ғўза майдонларини дефолиация қилиш тақиқланади.

Апробация ишларини ташкил этиш тартиби

16. Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги апробация ўтказиш ишлари бошлангунга қадар қуйидаги тадбирларни амалга оширади:

а) пахтачиликни ривожлантириш бўйича давлат сиёсати, пахта толасига бўлган ички бозор талаби ҳамда пахтачиликни истиқболда ривожлантиришни ҳисобга олган ҳолда ғўза навларини кейинги йилга Ўзбекистон Республикаси ҳудудида экишга тавсия этилган қишлоқ хўжалиги экинлари давлат реестрига киритиш ва уларни навлар бўйича жойлаштириш режасини ишлаб чиқади;

б) дастлабки навларни жойлаштириш асосида ҳудуд бўйича ғўза апробациясини ўтказиш режасини ишлаб чиқади ва тасдиқлайди;

бунда Қорақалпоғистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлигига, вилоятлар қишлоқ хўжалиги бошқармаларига ҳамда Марказнинг ҳудудий бошқармаларига экилган ғўза нави, авлоди, майдони ва апробация ўтказиш муддатлари бўйича маълумот берилади.

в) Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятларда ғўза апробациясини ўтказиш учун масъул ташкилотлар, раҳбарлар, мутахассислар ҳамда нав оргинаторлари — селекционер олимлар рўйхатини тасдиқлаб апробация ишларига жалб этади.

17. Қорақалпоғистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ва вилоятлар қишлоқ хўжалиги бошқармалари, Марказнинг ҳудудий бошқармалари билан биргаликда:

уруғлик етиштирувчи субъектлар бўйича экилган ғўза майдони, нави, авлоди ва апробация ўтказиш муддатлари кўрсатилган ҳолда апробация ўтказиш режасини ишлаб чиқади ва тасдиқлайди;

туман қишлоқ хўжалиги бўлимлари билан биргаликда ғўза апробациясини ўтказиш режасини пахта тозалаш корхоналарига, пахта-тўқимачилик кластерларига, уруғчилик кластерларига (кейинги ўринларда — уруғлик тайёрловчи субъектлар) ҳамда уруғлик етиштирувчи субъектларга етказилади.

Ўзанинг наводорлигини аниқлаш тартиби

18. Апробациядан ўтказувчи комиссия томонидан уруғлик етиштирувчи субъектларда ҳар бир нав ва авлодда контурлар бўйича ўзанинг наводорлиги (кейинги ўринларда — наводорлик) аниқланади.

Апробация жараёнида навга ҳосилини аниқлашга тўсқинлик қилувчи ўсиш шароитларининг кучли таъсири олдини олиш мақсадида уруғлик майдонларда чилпиш (чеканка) ишлари ўсимликнинг биологик ривожланишидан келиб чиқиб ўтказилади.

19. Навдорликни аниқлаш учун даланинг бир хил ривожланган жойидан бир-биридан камида 20 м масофа узоқликда жойлашган, ғўзалар ривожини бир хил бўлган икки қатор танлаб олинади. Ҳар қайси қатордан 100 тупдан яхши ривожланган ғўза ўсимлиги кўриб чиқилади. Бунда касалланган ҳамда айри шох (развилка) ғўзалар ҳисобга олинмайди.

20. Ҳисобга олинган ўсимликлар яхшилаб кўриб чиқилиб, апробация ўтказилаётган навнинг типик, нотипик ва ҳосилсиз ўсимликлар фоизи ҳар бир қатор бўйича алоҳида таҳлил қилинади. Икки қатордан олинган натижаларнинг ўртача арифметик қиймати аниқланаётган даланинг нав тозаланини белгилайди.

21. Ўзанинг наводорлигини, аралашмалар таркибини ва кўсаксиз (мевасиз) ўсимликларни аниқлаш қуйидаги асосий морфологик белгилари асосида аниқланади:

а) ғўза баргининг катта-кичиклиги, шакли, ранги, юзасининг текислиги ёки тўлқинсимонлиги;

б) бош поянинг шакли, ранги, туклилик даражаси;

в) ҳосил шохининг типи ва ўсимлик тупининг шакли;

г) гултожибаргнинг ранги;

д) кўсақларнинг катта-кичиклиги, шакли, юзасининг силлиқлиги, тумшукчасининг шакли.

Ингичка толали ғўза навларида юқорида кўрсатиб ўтилган белгилардан ташқари гултожибаргининг ранги ва ундаги доғларнинг бўлиши ҳам ҳисобга олинади.

22. Навдорликни аниқлашда ўзанинг ўсиш шароити ва бу шароитнинг апробация қилинаётган навнинг морфологик белгиларига қандай таъсир кўрсатганлиги ҳисобга олинishi зарур. Асосий морфологик белгилари билан навга берилган тавсифномадан кескин фарқ қиладиган ўсимликлар, шунингдек, дурагай ва мевасиз ўсимликлар навга хос бўлмаган ўсимликлар қаторига киритилади.

23. Аниқланган навдорлик даражасининг тўғрилигини текшириб кўриш учун икки жойдан белгилаб олинган қатордаги ўсимликларнинг навдорлик фоизлари бир-бири билан солиштирилади.

24. Ҳар бир жўякдаги биринчи ўсимликка «1» рақами ёзилган, юзинчи ўсимликка эса «100» рақами ёзилган ёрлик осиб қуйилади.

Асосий морфологик белгилари нав тавсифномасига тўғри келмаган ўсимликлар тегишли санокдаги тартиб рақами ёзилган ёрлик билан белгиланади ва умумий намунадаги ўсимликка нисбатан фоиз ҳисобида уларнинг умумий улуши аниқланади.

25. Намуналардаги навдорликнинг тўғри аниқланганлигини иккита кузатув ўртасидаги фарқдан ажратиш мумкин.

Бунда ҳар бир намунанинг иккита кузатувдаги нав тозалиги орасида йўл қўйиладиган тафовутлар чеклови қуйидагича бўлиши зарур:

нав тозалиги 95 — 100 фоиз бўлганда — 1 фоиз;

нав тозалиги 90 — 94 фоиз бўлганда — 2 фоиз;

нав тозалиги 90 фоиздан паст бўлганда — 4 фоиз.

26. Нав тозалигининг икки кузатувдаги тафовути белгиланган чекловлардан юқори бўлганда, учинчи жўяк танлаб олиниши ва таҳлил ўтказилиши керак.

Иккита ёки учта кузатувнинг ўртача арифметик қиймати ушбу даладаги нав тозалигини белгилайди.

27. Ҳар бир нав ва авлод бўйича навдорлик кўрсаткичи яхлит сон ҳолатига келтирилади.

Ғўзанинг вилт, гоммоз ва бошқа касалликлар билан зарарланганлик даражасини аниқлаш тартиби

28. Барча апробация қилинаётган ғўза майдонларида (кам ҳосил, чанқатиб қўйилган, навдорлиги стандарт талабидан паст бўлган ва уруғлик тайёрлашга яроқсиз деб топилган майдонлардан ташқари) ўсимликларнинг вертицеллёз ёки фузариоз вилт ҳамда гоммоз билан зарарланганлик даражаси аниқланади.

29. Ўсимликларнинг қайси органи (ёки қисми) гоммоз билан зарарланганлигидан қатъи назар умумий зарарланиш ҳисобида ҳамда мева элементларининг (кўсак, гул-мева ёнлиги, кўсак банди) зарарланганлиги эса алоҳида фоиз ҳисобида аниқланади.

30. Ғўзанинг вертицеллёз ёки фузариоз вилт ҳамда гоммоз билан зарарланиш даражаси қуйидаги усулда аниқланади:

а) элита ва биринчи авлодли уруғлик экилган ғўза майдонларининг вертицеллёз ёки фузариоз вилт ҳамда гоммоз билан зарарланиш даражаси шахмат усулида намуналар олиш йўли билан. Бунинг учун бир гектардаги майдондан ҳар бирида 10 та ўсимликдан иборат 10 та намуна олинади;

б) иккинчи ва ундан кейинги авлодлар экилган ғўза майдонларининг ҳар бир гектаридан 10 та ўсимликдан иборат битта намуна олинади.

31. Ғўзанинг вертицеллёз ёки фузариоз вилт ҳамда гоммоз ва бошқа касалликлар билан зарарланиш даражаси намунадаги ҳамма ўсимликларда ўрганиш орқали аниқланади.

Мева элементларининг гоммоз билан зарарланиш даражаси ҳар қайси намунадаги охирги икки туп ўсимликдаги соғлом ва зарарланган мева элементларини (кўсақлар, мева-гул ёнлиги ва мева банди) санаб чиқиш йўли билан аниқланади.

Агар фермер хўжалигида ғўза бир-биридан алоҳида ажратилган бир неча контурда экилган бўлса, бундай ҳолларда ҳар қайси контур учун зарарланиш даражаси алоҳида-алоҳида аниқланади.

32. Ғўзанинг вертицеллёз ёки фузариоз вилт ҳамда гоммоз касалликлари билан қай даражада зарарланганлигига қараб апробация ўтказиладиган далалар икки гуруҳга бўлинади:

а) биринчи гуруҳга вертицеллёз ёки фузариоз вилт ҳамда гоммоз билан 5 фоизгача зарарланган ғўза далалари киритилади. Ушбу гуруҳга фузариоз вилт ва ҳосил элементлари гоммоз билан зарарланган ғўза далалари киритилмайди;

б) иккинчи гуруҳга вертицеллёз вилт билан 5 фоиздан 15 фоизгача, фузариоз вилт билан 3 фоизгача, гоммоз билан 5 — 10 фоизгача ва мева элементлари 1 фоизгача зарарланган ғўза далалари киритилади.

Кутилаётган ҳосилдорликни башорат қилиш тартиби

33. Уруғлик майдонларда кутилаётган ҳосилдорлик апробация жараёнида намуналардан сўнгги икки ўсимликдаги кўсақлар сонининг ҳар бир майдон учун алоҳида-алоҳида ўртача арифметик кўрсаткичи олиниб, уни иккига бўлиш орқали бир туп ўсимликдаги кўсақлар сони аниқланади.

Ҳар бир майдондаги бир туп ўсимликдан кутилаётган пахта ушбу майдондаги кўчат сонига кўпайтирилиб бир гектардан кутилаётган ялпи ҳосилдорлик аниқланади.

34. Уруғлик ғўза майдонларида кўчат қалинлиги ғўза апробацияси билан бир вақтда аниқланиши учун апробация намуналари олинганда элита ва биринчи авлодли майдонлардан ҳар 10 та намунада иккита ва кейинги авлодли майдонлардан ҳар намуна олинган жойдан биттадан, қатор ораси 60 см бўлган майдондан 16,6 метрдаги, қатор ораси 76 см бўлган майдондан 13,1 метрдаги, қатор ораси 90 см бўлган майдондан 11,1 метрдаги кўчатлар саналади ва майдондаги ўртача кўчат қалинлиги саналган кўчатлар арифметик рақамини 1 000 сонига кўпайтирилиб аниқланади. Масалан, ўртача 80 туп \times 1 000 = 80 000 туп.

Апробация жараёнида прогноз қилинган ялпи ҳосилнинг 40 — 45 фоизи уруғлик пахта хом ашёсини ташкил этади.

Мисол учун: Ан-Баявут-2 навининг биринчи авлоди экилган 8 гектар майдондан олинган 80 дона намунадаги 2 та ўсимликдаги ўртача кўсақлар сони 22 донани, кўчат қалинлиги эса 80 минг тупни ташкил этган ҳолда бир тупдаги кўсақ сони $22 : 2 = 11$ дона, кўсақнинг ўртача вазни 4,0 грамм бўлганда бир тупдаги ҳосил миқдори $11,0 \times 4,0 = 44,0$ граммни ташкил этади.

Бир гектардаги ялпи ҳосилни аниқлаш учун кўчат қалинлиги бир тупдан кутилаётган ҳосилга кўпайтирилади.

$80\ 000 \times 44$ грамм = 3 520 000 грамм ёки 3 520 кг, ёки 35,2 центнер.

Уруғлик пахта ҳажмини аниқлаш учун кутилаётган ялпи ҳосилнинг 40 — 45 фоизи олинади.

Масалан: $35,2 \text{ ц/га} \times 40:100 = 14,0 \text{ ц/га}$
 $35,2 \text{ ц/га} \times 45:100 = 15,8 \text{ ц/га}$.

Навдорликни аниқлаш билан бир пайтда зараркунандалар билан зарарланиш даражасини аниқлаш учун бир-биридан камида 20 м масофада жойлашган икки қатор танлаб олинади. Ҳар қайси қатордан 100 туп ўсимлик санаб чиқилади ва айри шох (развилка) ўсимликлар сони фоиз ҳисобида аниқланиб, башорат қилинган умумий ҳосилдорлик кўрсаткичидан айри шох ўсимликлар миқдори айрилган ҳолда уруғлик пахта ҳосили башорат қилинади.

Апробация натижаларини расмийлаштириш тартиби

35. Туман қишлоқ хўжалиги бўлими, тегишли уруғлик тайёрловчи субъектлар ва Агроинспекциянинг вилоят бошқармаси ёки туман бўлими мутахассислари дала апробацияси тўғрисида тузилган далолатномалар асосида апробация натижалари ҳақида ҳисобот тузади ва апробация якунлангандан сўнг уч кундан кечиктирмай ҳисоботни вилоят қишлоқ хўжалиги бошқармасига, Марказга ва уруғлик тайёрловчи субъектларга топширади.

36. Қорақалпоғистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, вилоятлар қишлоқ хўжалиги бошқармалари, Агроинспекциянинг ҳудудий бошқармалари мутахассислари Марказнинг ҳудудий бошқармалари билан биргаликда:

а) ғўза апробацияси натижаларига кўра уруғлик чигит тайёрлашнинг дастлабки режасига мувофиқ равишда уруғлик тайёрловчи субъектлар бўйича уруғлик пахта ва чигит тайёрлаш режасини ғўза нави ва авлодлари бўйича тайёрлайди;

б) ғўза апробацияси натижалари тўғрисида белгиланган шаклда (4-илова) ҳисобот тайёрлайди ва бу ҳисоботни Марказга юборади.

37. Марказ уруғлик пахта хом ашёси ва уруғлик чигит тайёрлаш режасини аниқлайди ҳамда ҳар йили 1 сентябрдан кечиктирмай ушбу режани ғўза нави ҳамда авлодлари бўйича белгиланган тартибда Қорақалпоғистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлигига, вилоятлар қишлоқ хўжалиги бошқармаларига ва Марказнинг Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар бошқармаларига етказди.

Ушбу режа асосида улар ҳар бир туман қишлоқ хўжалиги бўлимига, уруғлик тайёрловчи субъектларга ва пахта қабул масканларига уруғлик пахта тайёрлаш режасини етказди.

38. Туман қишлоқ хўжалиги бўлимлари апробация ўтказувчи комиссия билан биргаликда аниқланган уруғлик пахта тайёрлаш режасини уруғлик етиштирувчи субъектларга етказди.

Уруғлик пахта хом ашёсини териб олиш ва пахта қабул қилиш масканларига топшириш тартиби

39. Элита ва авлодли уруғлик пахта хом ашёси қўлда терилади. Бунда:

а) уруғлик пахта хом ашёси кўлда бир марта терилади, биринчи теримни ҳар бир туп ғўзада ўрта ҳисобда 8 — 10 та етилган кўсак тўлиқ пишиб очилганда бошлаш керак. Пишиб етилмаган ва тўлиқ очилмаган кўсаклардаги уруғлик пахтани териш ман этилади;

б) вертициллёз вилт ёки фузариоз вилт ҳамда гоммоз ва бошқа касалликлар билан зарарланмаган ўсимликларда пишиб етилган, соғлом кўсакларда тўлиқ очилган пахта уруғлик ғўза майдонларининг дала гуруҳлари бўйича алоҳида териб олинадиган ва пахта қабул қилиш масканларига уруғлик пахта хом ашёси сифатида топширилади;

в) уруғлик пахта хом ашёсини йиғиб-териш олишга киришишдан олдин вертициллёз вилт ёки фузариоз вилт ҳамда гоммоз ва бошқа касалликлар билан зарарланган ўсимликлар ҳосили албатта алоҳида йиғиб-териш олиниши ҳамда пахта қабул қилиш масканига техник пахта сифатида топширилиши шарт;

г) уруғлик пахтанинг намлиги давлат стандарти талабларидан ортиқ бўлса, офтобда қуритган ҳолда белгиланган микдордаги намлик билан пахта қабул қилиш масканига топширилиши керак;

д) юқори сифатли уруғлик тайёрлаш учун уруғлик пахта хом ашёси имкони қадар эрта муддатда, жумладан, Қорақалпоғистон Республикаси, Хоразм ва Самарқанд вилоятларида 10 октябрдан кечиктирмай, қолган барча вилоятларда 1 октябргача йиғиб-териш олиниши ва пахта қабул қилиш масканига топширилиши зарур;

е) уруғлик пахта хом ашёсини териш ва тайёрлаш муддатлари ҳар қайси ҳудуд ва уруғлик етиштирувчи субъектлар бўйича туман қишлоқ хўжалиги бўлимлари томонидан белгиланади.

4-боб. Уруғликка экилган бошоқли дон майдонларини апробация қилиш тартиби

40. Уруғликка экилган бошоқли дон майдонларини апробациядан ўтказиш, ўсимлик сут, мум пишиш ва пишиш фазаларида ўтказилади.

41. Бошоқли дон экинларининг уруғлигини етиштирувчи субъектларнинг ҳар бир контуридан апробация комиссияси томонидан боғлам (намуна) олиниб, таҳлил ўтказилади ва таҳлил натижаларига кўра тегишли апробация далолатномаси тузилади.

Бошоқли дон экинларининг уруғлигини етиштирувчи ҳар бир субъектнинг уруғлик майдонидан диагонаliga юрилиб, ҳар бир нуктадан 10 тадан кам бўлмаган поялар олинадиган. Бунда умумий поялар сони 1 500 дондан кам бўлмаган боғлам тайёрланади.

42. Бошоқли дон экинларининг уруғлигини кўпайтириш кўчатзори, оригинал ва элита уруғлик майдонлари апробация қилинаётганда уруғлик майдонларнинг ҳар икки диагонаlidан биттадан иккита боғлам олинадиган ва алоҳида таҳлил қилинадиган.

Бошоқли дон экинларининг кейинги авлодли уруғлик майдонларида катта диагонаldан битта боғлам олинадиган ва таҳлил қилинадиган.

43. Боғламларнинг ҳар бирига намуна олинган уруғлик майдоннинг ўзида иккитадан ёрлик ёзиб боғланади. Ёрликларнинг бири боғламнинг ички томонига

ва иккинчиси эса боғламнинг ташқи томонига боғлаб қўйилади ҳамда ушбу боғлам икки кун ичида тўлиқ таҳлил қилинади.

44. Боғламлардаги ёрлиққа уруғлик етиштирувчи субъект номи, контур рақами, раҳбарнинг фамилияси, экин майдони, экин тури, авлоди, ўтмишдош экин, бегона ўт билан ифлосланиш даражаси, майдоннинг ўртача ҳосилдорлиги, намуна олинган сана, нав тозалиги, апробация далолатномасининг рақами, санаси ёзилади ва имзо қўйилади.

Таҳлил натижаларига асосан кузги ва баҳорги буғдой, арпа, сули ҳамда тритикале экинларининг уруғлик майдонларидан олинган намуналар қуйидаги фракцияларга ажратилади:

1-фракция — апробация қилинаётган навнинг яхши ривожланган соғлом поялари;

2-фракция — апробация қилинаётган навга аралашган бошқа нав ва тур поялари;

3-фракция — ажратилиши қийин бўлган маданий ўсимлик поялари (кузги буғдойда жавдар, арпа, баҳорги буғдойда арпа, арпада буғдой, сули, сулида арпа);

4-фракция — ажратилиши қийин бўлган бегона ўтларнинг поялари (буғдойда мохобел, татар маржумаги, мишатник, тухмак, синеглазка, арпа ва сулида қоракўза, қилсимон сули, арпада тухмак, ёввойи турп, тарикда кўк ит-кўноқ, ғумай);

5-фракция — бегона ўтларнинг поялари (какра, амброзия ва зарпечакнинг барча турлари, ёввойи кунгабоқар, бурган);

6-фракция — энг хавфли бегона ўтларнинг поялари (ғумай, тухмак, пиезўт, печак, буғдойик, бўзтикан, бақажўхори, қоракўзалар);

7-фракция — заҳарли бегона ўтларнинг поялари (кампирчопон ва туяқорин);

8-фракция — асосий экиннинг касалланган ва зарарланган поялари (чанг қоракуя, қаттиқ қоракуя);

9-фракция — асосий экиннинг яхши ривожланмаган поялари.

45. Бошоқли дон экинларининг намуна учун олинган ҳар бир боғламида бошқа навлар ва ажратилиши қийин бўлган маданий ўсимликларнинг аралашмаси 3 фоиздан, ажратилиши қийин бўлган бегона ўтларнинг аралашмаси 2 фоиздан юқори бўлмаслиги керак.

46. Агар бошоқли дон экинларидан намуна учун олинган боғламларда карантиндаги хавфли зараркунанда ҳашаротлар, касалликлар ва бегона ўтлар аниқланса, бундай уруғлик майдонларида етиштирилган уруғликлардан фойдаланиш қатъиян тақиқланади.

47. Бошоқли дон экинларининг навдорлик кўрсаткичи асосий навнинг маҳсулдор поялар сонининг (1-фракция) апробация қилинаётган боғламдаги умумий ривожланган поялар сонига (1 ва 2-фракциялар йиғиндисига) нисбати бўйича аниқланади.

48. Бошоқли дон экинлари майдонларининг қоракуя билан зарарланиш даражаси қоракуянинг ҳар бир тури бўйича алоҳида касалланган поялар

сонининг (3-фракция) умумий ривожланган ҳамда зарарланган барча поялар сонига (1, 2 ва 3-фракциялар йиғиндисига) нисбати бўйича аниқланади.

49. Бошоқли дон экинлари майдонларининг ажратилиши қийин бўлган бегона ўтлар билан ифлосланиш даражаси бегона ўтлар поялари (4-фракция) сонининг умумий ривожланган поялар сони ҳамда ажратилиши қийин бўлган бегона ўтлар поялари сонига (1, 2 ва 4-фракциялар йиғиндисига) нисбати бўйича аниқланади.

Бошоқли дон экинлари майдонларининг ажратилиши қийин бўлган маданий ўсимликлар билан ифлосланиш даражаси ҳам шундай тартибда аниқланади.

50. 6, 7, 8 ва 9-фракциялардаги поялар сони дона ҳисобида ёзиб қўйилади.

51. Апробация натижалари асосида бошоқли дон экинларининг ҳар бир уруғлик майдони учун алоҳида апробация далолатномаси расмийлаштирилади.

52. Бошоқли дон экинларининг оригинал ва элита уруғлик майдонлари учун ушбу Низомга **5-иловага** мувофиқ шаклда апробация далолатномаси тузилади.

53. Бошоқли дон экинларининг биринчи ва кейинги авлодлари экилган уруғлик майдонлари учун ушбу Низомга **7-иловага** мувофиқ шаклда апробация далолатномаси тузилади.

54. Бошоқли дон экинларининг уруғлик майдонлари апробация натижаларига кўра уруғлик учун «яроқсиз» деб топилганда ушбу Низомга **8-иловага** мувофиқ шаклда апробация далолатномаси тузилади.

55. Апробация далолатномалари тўрт нусхада тузилади. Унинг биринчи нусхаси уруғлик етиштирувчи субъектга, иккинчи нусхаси Марказнинг Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар бошқармаларига, учинчи нусхаси туман қишлоқ хўжалиги бўлимига, тўртинчи нусхаси уруғлик тайёрловчи субъектга берилади.

56. Агар апробация натижасига кўра бошоқли дон экинларининг оригинал ва элита уруғлик майдонлари навдорлиги ёки бошқа кўрсаткичлари нав тавсифномасидаги кўрсаткичларга мувофиқ бўлмаса, навдорлик кўрсаткичлари мувофиқ келадиган кейинги авлод сифатида баҳоланади. Агар навдорлик кўрсаткичлари **1-жадвалда** кўрсатилган кўрсаткичлардан ҳам паст бўлса, экин майдони уруғлик учун «яроқсиз» деб топилади.

57. Буғдой, арпа ва сули экинларининг уруғлик майдонларда нав тозаллиги 99,7 фоиз, чанг қоракуя билан зарарланиш даражаси 0,3 фоиз ва қаттиқ қоракуя билан зарарланиш даражаси 0,1 фоиздан юқори бўлмаслиги лозим.

Апробация боғламини таҳлил қилиш тартиби

58. Апробация боғлами қуйидагича таҳлил қилинади.

Мисол учун «Краснодарская-99» юмшоқ буғдой навидан олинган апробация боғлами таҳлил қилинганда қуйидагилар аниқланган:

навнинг асосий поялари сони — 1 070 дона;

бошқа тур ва навга мансуб поялари сони — 29 та, жумладан, Эритроспермум — 5 та, Ферругинеум — 6 та, Грекум — 9 та, қаттиқ буғдой — 9 та;

қорақуя билан касалланган поялар сони — 12 та, жумладан, чанг қорақуя — 4 та, қаттиқ қорақуя — 8 та;

ажратиб олиниши қийин бўлган маданий ўсимликлар поялари сони — 8 та, жумладан, арпа поялари — 8 та;

ажратиб олиниши қийин бўлган бегона ўтлар сони — 3 та;

буғдойнинг ривожланмаган поялари сони — 40 та;

Ушбу маълумотлар асосида уруғлик экин майдони аниқланади.

Нав тозалиги қуйидагича аниқланади:

$$\text{нав тозалиги} = \frac{1070 \times 100}{1070 + 29} = \frac{107000}{1099} = 97,3\%$$

Изоҳ. 1 070 — навнинг асосий поялари сони, 100 — фоиз, 29 — бошқа тур ва навларга мансуб поялар сони.

Буғдой навининг ажратиб олиниши қийин бўлган маданий ўсимликлар билан ифлосланиш даражаси қуйидагича аниқланади:

$$\text{нав тозалиги} = \frac{8 \times 100}{1070 + 29 + 8} = \frac{800}{1107} = 0,7\%$$

Изоҳ. 8 — маданий ўсимликлар пояси сони, 100 — фоиз, 1 070 — навнинг асосий поялари сони, 29 — бошқа тур ва навларга мансуб поялар сони, 8 — ажратиб олиниши қийин бўлган маданий ўсимликлар поялари сони.

Бошоқли дон экинларининг уруғлик майдонларининг чанг қорақуя билан зарарланиш даражаси қуйидагича аниқланади:

$$\text{чанг қорақуя билан зарарланиш} = \frac{4 \times 100}{1070 + 29 + 4} = \frac{400}{1103} = 0,4\%$$

Изоҳ. 4 — қорақуя билан зарарланган поялар сони, 100 — фоиз, 1 070 — навнинг асосий поялари сони, 29 — бошқа тур ва навларга мансуб поялар сони.

Бошоқли дон экинлари уруғлик майдонларининг қаттиқ қорақуя билан зарарланиш даражаси ҳам худди шундай аниқланади.

Апробация натижалари асосида ҳар бир майдон учун алоҳида апробация далолатномаси расмийлаштирилади.

Бошоқли дон экинларининг оригинал ва элита уруғлик майдонлари учун мазкур Низомга **6-иловага** мувофиқ шаклда апробация далолатномаси тузилади.

Бошоқли дон экинларининг биринчи ва кейинги авлод уруғлиги экилган майдонлар учун мазкур Низомга **7-иловага** мувофиқ шаклда апробация далолатномаси тузилади.

Бошоқли дон экинлари майдонлари апробация натижаларига асосан уруғлик учун «яроқсиз» деб топилганда, ушбу Низомга **8-иловага** мувофиқ шаклда апробация далолатномаси тузилади.

Агар апробация таҳлили натижасига кўра оригинал ва элита уруғлик майдонларининг навдорлиги **1-жадвалда** белгиланган навдорлик кўрсаткичидан паст бўлса, мос равишда кейинги авлод сифатида баҳоланади.

59. Бошоқли дон экинларининг нав тозалиги меъёрлари

1-жадвал

Экин тури	Нав тозалиги, фоизда			
	Оригинал	Элита	RY	RYт
Юмшоқ буғдой, сули, арпа	99,7	99,7	98,0	95,0
Қаттиқ буғдой	99,7	99,7	98,0	95,0
Шоли	99,8	99,5	98,0	97,0
Тритикале	99,5	99,2	98,0	95,0
Тариқ	99,8	99,8	99,5	98,0
Ловия, мош, нўхат	99,8	99,8	98,0	95,0

60. Бошоқли дон экинлари уруғлигини етиштирувчи хўжаликлар бўйича апробация далолатномаларининг рақамлари туман апробация комиссияси томонидан белгиланади.

61. Чанг ва қаттиқ қоракуя билан зарарланган оригинал ва элита уруғлик майдонларидан уруғлик тайёрлаш қатъиян тақиқланади.

62. Бошоқли дон экинлари уруғлиги майдонлари қуйидаги ҳолларда уруғлик учун яроқсиз деб топилади:

нав тозалиги 95 фоиздан паст бўлганда;

чанг қоракуя билан зарарланиш даражаси 0,3 фоиз ва қаттиқ қоракуя билан зарарланиш даражаси 0,1 фоиздан юқори бўлганда;

ажратилиши қийин бўлган бегона ўтлар поялари билан ифлосланиш даражаси 2 фоиздан юқори бўлганда;

ажратилиши қийин бўлган маданий ўсимлик турлари билан ифлосланиш даражаси 3 фоиздан юқори бўлганда.

5-боб. Уруғликка экилган сабзавот, картошка ва полиз майдонларини апробация қилиш тартиби

63. Уруғлик учун экилган сабзавот, картошка ва полиз экинларининг навдорлик белгиларини аниқлаш дала апробацияси усулида олиб борилади.

Бунда икки йиллик экинлар ва редисканинг навдорлигини баҳолаш учун кўшимча равишда навдорлик кўрсаткичи текширилади.

64. Марказ ҳамда унинг Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар бошқармалари томонидан қишлоқ хўжалиги экинларининг уруғлик майдонларига баҳо бериш режаси, апробацияни ўтказиш, навдорликни текшириш муддатлари ва апробаторларнинг рўйхатлари тасдиқлаш учун Қишлоқ хўжалиги вазирлигига тақдим этилади.

65. Апробацияни ўтказиш Марказ ҳамда унинг Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар бошқармаларига юкланади.

66. Элита уруғлик майдонларида апробация ва экинларни гуллашдан олдинги кузатув ишлари элита уруғларини етиштиришга масъул бўлган мутахассис билан бирга жойларда ташкил этилган апробация комиссияси томонидан ўтказилади.

67. Уруғлик экин майдонларида апробация ва гуллашдан олдинги кузатув ишлари Қишлоқ хўжалиги вазирлиги томонидан ташкил этилган махсус ўқув курсларини тамомлаган агрономлар томонидан ўтказилади.

Нав оригинаторларига ҳамда илмий-тадқиқот ва олий таълим муассасаларида маълум экин тури бўйича мутахассис бўлган ходимларга апробация ўтказиш ҳуқуқи берилади.

Апробация курсларини ўтказиш ва махсус қўлланма билан таъминлаш Марказ ҳамда унинг Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар бошқармалари томонидан амалга оширилади.

Апробация комиссияси экинларни баҳолашга киришиши билан барча экинларда белгиланган муддатда апробация ва кузатув ишларини олиб бориш учун ўзининг йўналишлар бўйича календарь иш режасини тузади.

Йўналишлар бўйича календарь иш режасининг бир нусхаси бош апробаторга, иккинчи нусхаси Марказга ҳамда унинг Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар бошқармаларига тақдим этилади.

68. Апробация ва кузатув ишлари агроном апробатор томонидан уруғлик етиштирувчи субъектнинг уруғчилик учун масъул бўлган ходими иштирокида олиб борилади.

Уруғлик етиштирувчи субъект агроном апробаторга уруғчиликка тегишли зарур ҳужжатларни ва маълумотларни тақдим этади.

Марказ ҳамда унинг Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар бошқармалари агроном апробаторларни апробация, навларни текшириш, нав танлаш (кузги, баҳорги) ва уруғчиликка тегишли бошқа далолатномалар ҳамда босма иш қоғози (бланкаси) билан таъминлайди.

Апробация ва навларни текшириш бўйича тузилган далолатномалар уруғлик етиштирувчи субъектнинг уруғчилик учун масъул бўлган ходими ва апробация комиссияси томонидан имзоланади.

69. Ушбу Низомга кўра агроном апробатор уруғлик майдонларда нав текшириш ишларини ўтказишга ҳамда натижалари тўғрисида 3 нусхада далолатнома тузишга масъул ҳисобланади.

Далолатноманинг икки нусхаси уруғлик етиштирувчи субъектда, учинчи нусхаси Марказнинг Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар бошқармаларида сақланади.

70. Агроном апробатор уруғлик етиштирувчи субъектга уруғлик олинадиган ўсимлик ва мева намуналарининг, қишда сақланадиган ва баҳорда экиладиган илдизмева намуналарининг ҳар бир навиға хос бўлган нусхаларини кўрсатади.

Шу билан бирга, агроном апробатор уруғлик етиштирувчи субъектнинг уруғчиликка масъул бўлган ходимиға уруғчилик ҳужжатларини расмийлаштириш тартиби ва қоидалари бўйича тушунтириш беради.

Агроном апробатор томонидан кўрсатилган апробация ва нав текшириш далолатномаларидаги кўрсатмалар уруғлик етиштирувчи субъект томонидан бажарилиши мажбурий ҳисобланади.

71. Агар уруғлик етиштирувчи субъектнинг апробация ўтказиладиган уруғлик майдонлари бир неча пайкалларда жойлашган бўлиб, бир хил категорияли уруғликлар экилган бўлса, олинган намуналарнинг навдорлик фоизи умумлаштириб ўртача фоиз олинади. Масалан:

биринчи участка — майдони 5 гектар, навдорлиги $98 \% \times 5 = 490$;

иккинчи участка — майдони 3 гектар, навдорлиги $97 \% \times 3 = 291$;

учинчи участка — майдони 2 гектар, навдорлиги $99 \% \times 2 = 198$.

Умумий чиққан сон (979) умумий майдонга бўлиниб (980:10), уруғлик учун экилган экин навининг навдорлик кўрсаткичи (97,8 %) аниқланади.

72. Агар апробатор уруғлик етиштирувчи субъектнинг уруғлик экин майдонларида уруғчилик қоидалари бузилганлигини аниқласа, уни бартараф этиш чораларини кўриш бўйича кўрсатма беради ва бу ҳақида Қорақалпоғистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ёки вилоят қишлоқ хўжалиги бошқармасига хабар беради.

73. Уруғлик етиштирувчи субъектларнинг уруғлик майдонларида карантиндаги ва бошқа хавfli зараркунандалар, касалликлар ва бегона ўтлар аниқланса, уларни механик ва кимёвий воситалар ёрдамида бартараф этиш ишлари амалга оширилади. Апробация вақтида карантиндаги ва бошқа хавfli зараркунандалар, касалликлар ва бегона ўтлар мавжуд бўлган уруғлик майдонлари далолатномалар билан расмийлаштирилиб, апробация далолатномаларига тикиб қўйилади.

74. Агроном апробатор барча уруғлик етиштирувчи субъектлар бўйича уруғлик экин майдонларини апробациядан ўтказиш давридаги ёзма маълумотларни хронологик тартиб билан олиб боради ҳамда далолатномалар бериш муддатини белгилаб қўяди.

75. Агроинспекция ходими агроном апробатор олиб борган ишларни жойларда ҳар бир экин нави ва тури бўйича танлаб апробация далолатномаларини текширади, аниқланган камчиликларни тузатади ва ҳужжатларни тасдиқлайди.

Агар агроном апробатор уруғлик экин майдонларини апробациядан ўтказиш пайтида камчиликларга йўл қўйган бўлса, тузилган далолатномалар яроқсизга чиқарилиши ва у апробация ўтказишдан четлатилиши ҳамда такрорий апробация ўтказиш вазифаси бошқа апробаторга юклатилиши мумкин.

Агроинспекция ходими бу ҳақида Қорақалпоғистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ёки вилоят қишлоқ хўжалиги бошқармасига хабар бериши зарур.

76. Туман апробация комиссияси томонидан тузилган апробация далолатномалари умумлаштириш учун Қорақалпоғистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ва вилоят қишлоқ хўжалиги бошқармалари томонидан ташкил қилинган ҳудудий апробация комиссияларига топширилади.

77. Марказ ҳамда унинг Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар бошқармалари бош апробаторлар билан биргаликда апробация бўйича якуний ҳисоботни тайёрлайди.

Навни тозалаш ва уруғлик танлаш тартиби

78. Навни бегона нав аралашмасидан ва зарарланган ўсимликлардан тозалаш ишлари бир йиллик, икки йиллик ва кўп йиллик уруғлик экинларнинг бутун ўсув даврида (апробацияга қадар ва апробациядан кейин ҳам) олиб борилади.

79. Бир йиллик сабзавот, картошка ва полиз экинларида нав танлаш ишлари апробациядан сўнг мева ва ўсимликларни йиғиш, қайта ишлаш ва уруғларни янчиш пайтида ўтказилади. Икки йиллик экинларда нав танлаш ишлари апробациядан сўнг йиғиш ва қишга сақлашга қўйиш, редиска учун илдимеваларни кўчириб экиш пайтида амалга оширилади.

80. Келгусида навларнинг наводорлик хусусиятларини яхшилаб бориш мақсадида баҳорги экишдан аввал касаллик ва совуқдан зарарланган икки йиллик экинларнинг яроқсизларини ажратиб ташлаш учун баҳорги танлаш ишлари ўтказилади.

81. Барча экин навларида тозалаш ишларини олиб бориш (апробациядан илгари ёки кейин) ва оналик уруғликларини танлаш пайтида далолатномалар тузилади ва далолатномаларда навни тозалаш вақти, танлаш, ўсимликлар ҳолати, юлинган бегона навлар миқдори кўрсатилади.

82. Агар бир йиллик экинларда нав тозалаш ишлари ва икки йиллик экинларда оналик уруғликларини кузги танлаш ишлари ўтказилмаган бўлса, апробацияда аниқланган наводорлик кўрсаткичи бир категорияга пасайтирилади. Бундай пайтда назоратчи апробация далолатномасига тегишли тузатиш киритади.

Уруғлик билан бериладиган гувоҳномага «Нав тозалаш ишлари олиб борилмаганлиги учун наводорлик кўрсаткичи бир категорияга пасайтирилди» деган сўз ёзиб қўйилади.

Редиска, пиёз, пастернак, петрушка, сельдерей экинларида кўчириб олиш асосида етиштирилган уруғликлар бир репродукция ва бир категорияга мансуб наводор уруғликлардан фойдаланган ҳолда тайёрланган бўлса, ушбу экинларда апробация пайтида аниқланган наводорлик кўрсаткичлари пасайтирилмайди.

Уруғликка экилган майдонларини гуллашдан олдинги кузатиш тартиби

83. Карам, илдимевалилар, пиёз ва бошқа қолган икки йиллик экинлар ва редискада гуллашдан олдин кузатиш ишларини олиб бориш учун қуйидагиларни аниқлаш назарда тутилади:

- а) навлараро масофанинг сақланиши;
- б) агротехник тадбирларнинг бажарилиши (экиш муддати ва схемаси, бегона ўтларга қарши кураш ва бошқалар);
- в) ҳақиқий майдон ва уруғликнинг ҳолати;
- г) уруғлик экин майдони атрофида ушбу экин билан чангланиши мумкин бўлган битта оилага мансуб ўсимликлар, бегона ўтлар бўлмаслигига эътибор қаратиш;

д) уруғликларнинг зараркунандалар, касалликлар ва бегона ўтлар билан зарарланиш даражаси.

Агар уруғлик майдоннинг ҳолати талаб даражасида бўлмаса, уруғлик яроқсизга чиқарилади.

Уруғликка экилган майдонларда ихота оралиқ масофа

84. Бир-бири билан осон чангланувчи нав ва ўсимликлар ўзаро чангланиб қолмаслиги учун уларнинг ихота оралиқ масофаси **9-иловага** мувофиқ белгиланади.

Қовоқ ва полиз экинларининг ҳар хил ботаник турлари бўйича ихота оралиқ масофаси очиқ майдонда 50 метр ва ёпиқ майдонда 20 метр бўлади.

Экин навининг элита билан биринчи авлоди экилган майдонлар орасида ихота оралиқ масофаси сақланмайди.

85. Навлараро ихота оралиқ масофаси сақланмаса, экин навларининг апробацияда аниқланган навдорлик кўрсаткичи бир категорияга пасайтирилади. Бундай пайтда назоратчи апробация далолатномасига тегишли тузатиш киритади.

Уруғлик билан бериладиган гувоҳномага «Ихота оралиқ масофаси сақланмаганлиги учун навдорлик кўрсаткичи бир категорияга пасайтирилди» деган сўз ёзиб қўйилади.

Апробация ўтказиш усули

86. Апробацияга киришишдан аввал экилган экин навлари уруғликларининг сифатини тавсифлайдиган (аттестат ёки уруғлик гувоҳномаси ва нав тозалаш далолатномаси) ҳужжатлар текширилади.

Апробация пайтида нав тозалаш ишлари ўтказилганлиги, навлараро ихота оралиқ масофасига риоя қилинганлиги, ҳақиқий уруғлик майдони ва кутилаётган ҳосил аниқланади ҳамда олиб борилган барча агротехник тадбирларнинг бажарилишига ва уруғлик майдон ҳолатига баҳо берилади. Агар уруғлик майдон «ёмон» баҳо олса, яроқсизга чиқарилади.

Экинлар навларининг навдорлик кўрсаткичи ушбу апробация усули орқали аниқланади, оналик уруғлик ўсимликларини танлаш ва сақлаш омборхоналарини тайёрлаш бўйича йўл-йўриқ берилади.

87. Апробация қуйидаги муддатларда ўтказилади:

а) оқ бош карам, гул карам, брокколи — карам бошлари тўлиқ ўрай бошлаганда (кўз билан кўриб, қўл билан ушлаб кўрилади);

б) лавлаги, сабзи, шолғом, турп, редиска, петрушка, сельдерей — тўлиқ техник пишган даврда;

в) пиёз ва саримсоқ — тўлиқ етилиб, пиёз устидаги қобиқлари қуриганда;

г) бодринг — ёппасига мевалари етилиб, қисман уруғликлар пайдо бўлганда;

д) помидор, бақлажон, ширин ва аччиқ қалампир — мевалари 50 фоиз пишиб етилганда;

е) тарвуз, қовун, қовоқ — мева этлари ва уруғлари тўлиқ биологик пишиб етилганда;

ж) ковоқча, патиссон — техник пишган ва уруғлик мевалари пайдо бўлганда;

з) укроп — техник пишган ва марказий уруғ бандларида уруғлар етилганда.

88. Апробация пайтида олинган ўсимлик намуналари икки гуруҳга ажратилади.

Биринчи гуруҳга экин навига хос бўлган белгиларга эга ва соғлом ривожланган ўсимликлар киради. Биринчи гуруҳга илдизмевалилар, бош карамлари ёрилган ҳамда касалликлар ва зараркунандалар билан зарарланган, лекин асосий нав белгилари сақланган ўсимликлар ҳам киради.

Иккинчи гуруҳга экин навига хос бўлган асосий белгиларни йўқотган, шу жумладан, айниган, ёрилган, гуллаб кетган, касалликлар ва зараркунандалар билан кучли зарарланган ҳамда етилмаган (асосий нав белгиларини ажратиш қийин бўлган майда ўсимлик мевалари) ўсимлик ва мевалар киради.

Экин навининг навдорлик кўрсаткичини аниқлашда фақат биринчи гуруҳга кирган ўсимликлар инobatга олинади. Шунга қараб ўсимликларнинг навдорлик кўрсаткичи ва бегона навлар аралашмаси аниқланади.

Бунда иккинчи гуруҳга кирган ўсимликларнинг умумий сони ва фоизи ҳам кўрсатилади.

89. Апробация қилиш учун намуна олиш ва ўсимликлар сони ушбу низомга **10-иловага** мувофиқ амалга оширилади

90. Экин навининг белгилари қуйидаги тартибда таҳлил қилинади:

а) ош лавлаги, шолғом, турп, пиёз ва бошқа илдизмевалилар ердан суғуриб олиниб, жойларда гуруҳларга ажратилади;

б) карам, помидор, бодринг, қалампир, бақлажон, полиз маҳсулотлари, ковоқча, патиссон, шовул, швит, шпинат, салат ва бошқа кўкат экинлар ерда турган пайтда таҳлил қилинади.

Текширишга тегишли бўлган экин навлари намуналарининг сони бутун майдонда баравар тақсимланиши керак.

Агроном апробатор намуналарни далада бир-биридан оралиқ масофалари баравар бўлган ҳолда поғоналаб диагонал бўйлаб апробациядан ўтказилади.

91. Биринчи гуруҳга тегишли ўсимликларнинг апробация натижаларида кўрсаткичлар умумий сон ва фоиз ҳисобида келтирилади ҳамда экин навининг навдорлик кўрсаткичи ва бегона навлар аралашмаси кўрсатилади.

92. Тарвуз ва қовун навларининг навдорлик кўрсаткичларини аниқлашда ҳар 10 та мевадан биттаси кесиб кўрилади ҳамда мева эти, ранги ва уруғлари таҳлил қилинади.

Ош лавлаги навларининг навдорлик кўрсаткичларини аниқлашда ҳар бир олинган намунанинг 50 фоиз илдизмевалари кесиб кўрилади ҳамда ҳалқа ва ранглари назардан ўтказилади.

Уруғлик майдонларда касаллик, зараркунандалар ва бегона ўтларнинг фоизларини ҳисоблаш тартиби

93. Уруғлик учун экилган сабзавот, картошка ва полиз экинларининг зараркундалар, касаллик ва бегона ўтлар билан зарарланганлигини аниқлаш ва тавсифлаш уруғлик апробациясининг асосий вазифаларидан бири ҳисобланади.

Ўсимликларнинг зарарланганлиги ҳақидаги маълумотлар ва уларга қарши курашиш ҳақидаги чора-тадбирлар далолатномаларда кўрсатилади. Экинларнинг зараркундалар ва касалликлар билан зарарланиши фоиз ҳисобида ёзилади.

94. Уруғ ва уруғликларни йиғишдан илгари апробация, навдор экинларни гуллашдан олдинги кузатиш ишлари, ҳосилни йиғишдан илгари текшириш вақтида аниқланган касаллик ва зараркундалар уч гуруҳга бўлинади:

Биринчи гуруҳга уруғлик билан ўтадиган карантиндаги зараркундалар, касалликлар ва бегона ўтлар киради.

Бундай зараркундалар, касалликлар ва бегона ўтлар аниқланганда, зудлик билан Марказнинг Қорақалпоғистон Республикаси ёки вилоят бошқармасига ва Ўсимликлар карантини ва ҳимояси агентлиги ва унинг ҳудудий бўлимларига хабар берилади ҳамда зарарланган ўсимликлардан олинган намуналар карантин лабораториясига юборилади.

Иккинчи гуруҳга уруғлик билан ўтадиган ўсимлик касалликлари киради. Жумладан:

карамда томир бактериози билан зарарланиш даражаси кўпи билан 3 — 10 фоиз бўлса, альтернариоз билан 10 — 30 фоиз, фомоз билан 30 — 15 фоиз, сохта ун шудринг касалликлари билан 10 — 15 фоиз;

сабзида фомоз билан 5 — 10 фоиз, альтернариоз билан 5 — 10 фоиз, бактериоз билан 10 — 15 фоиз;

лавлагида сохта ун шудринг билан 5 — 15 фоиз;

помидорда рак бактерияси билан 5 — 10 фоиз, бактериал доғланиш билан 10 — 15 фоиз, вирус касалликлари билан 5 — 10 фоиз;

бақлажонда мева чириш билан 5 — 10 фоиз;

бодринг ва қовунда бактериоз билан 5 — 10 фоиз зарарланиш даражаси кузатилса, иккинчи гуруҳга ўтказилади.

Иккинчи гуруҳга кирувчи касалликлар билан зарарланиш даражаси юқорида келтирилган кўрсаткичлардан кўп бўлса, элита ва авлодли уруғлик майдонлари яроқсизга чиқарилади.

Учинчи гуруҳга кирувчи касалликлар билан зарарланган уруғлик майдонлари яроқсизга чиқарилмайди, лекин нав тозалаш ишлари сифатли олиб борилади ва зарарланиш фоизлари белгиланади. Бундай майдонлардан тайёрланган уруғларга кимёвий ва термик ишлов берилиб, сўнг экилади.

Бу гуруҳга қуйидаги касалликлар киради:

а) очик далада: карамда — фузариоз, кила;

лавлагида — фомоз;

пиёзда — сохта ун шудринг, олачипор, бўғин чириш;

қовоқда — олачипор, сўлиш.

б) иссиқхоналарда: бодрингда ун шудринг, сохта ун шудринг, оқ ғуборли чириш, сўлиш; помидор барглари қўнғир доғланиши, фитофтороз, оқ ва кулранг чириш, сўлиш.

Уруғликка экилган қишлоқ хўжалиги экинларини навдорлик сифат кўрсаткичлари бўйича уруғлик ҳисобидан чиқариш тартиби.

95. Қуйидаги сабабларга кўра экин навлари ва уруғликлар навдорликдан чиқарилади:

а) экин навларининг навдорлик сифати қабул қилинган стандарт талабларидан (O'z Dst 2823-2014) паст бўлса;

б) апробация пайтида уруғлик майдонлар ҳолати «ёмон» баҳо олса;

в) касалликлар уруғ орқали ўтиши мумкин бўлган уруғлик майдонлари;

г) агроном апробатор талаби бўйича бир йиллик экинларда нав тозалаш ёки икки йиллик экинларда кузги танлаш ишлари ўтказилмаган бўлса;

д) экилган экин навларининг навдорлиги тўғрисида ҳужжатлари бўлмаса.

Агар экин навлари ёки уруғликлар навдорликдан чиқарилса, агроном апробатор дарҳол Марказ ҳамда унинг Қорақалпоғистон Республикаси ёки вилоятлар бошқармаларига хабар бериши керак.

Апробация натижаларини расмийлаштириш тартиби

96. Уруғлик майдонларда ўтказилган нав тозалаш ишлари нав тозалаш далолатномалари билан расмийлаштирилади (15-илова). Уруғлик экинларни навдорлик сифатларини тасдиқловчи асосий ҳужжат апробация далолатномаси ҳисобланади (14-илова). Апробация далолатномасига апробатор дафтари илова қилинади (13-илова).

97. Икки йиллик экинларда оналик уруғлик ўсимликларини кузги ва баҳорги танлаш ишлари иккита шаклдаги далолатнома ҳужжатлари билан расмийлаштирилади (14 ва 15-илова).

Экин навларининг элита уруғликлари учун аттестат (16-илова) ва авлодли уруғликлар учун уруғ гувоҳномаси берилади (17-илова).

Ёпиқ усулда уруғликка экилган сабзавот экинларини апробация қилиш тартиби

98. Ёпиқ усулда уруғликка экилган сабзавот экинлари навларида нав тозалаш, апробация, гуллаш олдидан кузатиш ҳужжатларини расмийлаштириш ушбу Низомнинг 83, 87, 89, 90, 91, 93, 94, 96, 101, 102-бандларига ва 10, 11, 16, 17, 18, 19-иловаларга мувофиқ олиб борилади.

99. Уруғликка экилган дурагай майдонларда, ота-оналик шаклларида апробация ўтказиш, гуллаш олдидан кузатиш ишларини олиб бориш нав оригинаторлари, селекционер олимлар, илмий-тадқиқот институтларининг мутахассислари ва Марказнинг Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар бошқармалари мутахассислари иштирокида олиб борилади.

100. Уруғлик майдонларда бегона нав аралашмалари ва касаллик билан зарарланган ўсимликлар кузатилганда нав тозалаш ишлари доимий равишда апробация давригача ва ундан кейин ҳам олиб борилади.

Бодрингнинг дурагай уруғини етиштиришда ота-оналик шаклларида 3-4 марта нав тозалаш ишлари ўтказилади.

Биринчи нав тозалаш ишлари бодринг ўсимлиги 5-6 та чинбарг чиқарган пайтда ва ундан кейин ҳам доимий равишда олиб борилади. Бунда навга хос

бўлмаган белгилар кузатилган, касаллик билан зарарланган ва ривожланишдан орқада қолган ўсимликлар юлиб ташланади.

Уруғлик майдонларда нав тозалаш ишлари ўтказилгандан кейин «дурагай уруғни етиштиришда экинларни текшириш далолатномаси» тузилади (18-илова).

101. Сабзавот, картошка экинлари навларини ва дурагайларини иссиқхоналарда етиштириш пайтида қуйидаги навлараро ихота оралиқ масофаси белгиланади:

а) иссиқхоналарда бодринг уруғи етиштиришда ихота оралиқлари, ўзаро иссиқхоналар оралиғи ва очиқ ердаги экинлар учун иссиқхоналар туйнукларида сим тўрлар бўлмаса, оралиқ масофаси 500 метр этиб белгиланади. Агар иссиқхона туйнукларида сим тўрлар (асалари киришидан сақлаш учун) бўлса, оралиқ ихота 50 метр белгиланади;

б) помидор, ширин қалампир, бақлажоннинг ўзаро навлари учун оралиқ камида 10 метр бўлади ёки иссиқхона ичида ҳар хил навлар экилса, нав оралари плёнкалар билан ажратилади.

102. Сабзавот экинларида апробация қуйидаги даврларда ўтказилади:

а) бодрингда — ўсимликлар ёппасига мева туккан вақтда ва айрим уруғликлар пайдо бўлган вақтда;

б) помидор, ширин қалампир, бақлажон ўсимликларида 90 фоиз мевалар етилиб пишган вақтда.

103. Экин навининг навдорлик кўрсаткичлари ўсимликлардан намуналар олиш йўли билан таҳлил қилинади.

Иссиқхоналарда апробация ўтказиш учун ўсимликлардан иссиқхонага диагональ бўйлаб ва поғоналаб намуналар олинади.

Бодринг, помидор, ширин қалампир, бақлажон экинлари етиштирилдиган ҳар 1 000 кв.метр иссиқхонадан 200 та (4 намуна 50 та ўсимликдан), бундан катта майдонларда ҳар бир 200 кв.метрдан учун 20 тадан ўсимлик намунаси олинади.

Экиннинг дурагай уруғини етиштиришда ота-оналик шакллари алоҳида апробация қилинади.

Апробация далолатномасини расмийлаштириш пайтида экиннинг дурагай уруғини етиштириш усули қайд қилинади (асалари билан чанглаш, қўлда чанглаш, кастрация ёки кастрациясиз).

104. Ушбу Низомнинг 103-бандида кўрсатилган ҳолатларда иссиқхоналардаги уруғлик майдонлари яроқсизга чиқарилади.

Бундан ташқари, апробация пайтида экинларда касалликлар миқдори қуйидаги кўрсаткичлардан ошиб кетса, яроқсизга чиқарилади:

бодрингда:

мозаика — 5 — 10 фоиз;

бактериоз — 5 — 10 фоиз;

помидорда:

вирусли касалликлар (мозаика, стрик) — 5 фоиз;

қора бактерияли доғланиш — 5 — 10 фоиз;

бактерияли рак — 10 фоиз;

поя чиришига йўл қўйилмайди.

105. Ёпиқ майдонларда етиштирилган экин дурагайлари уруғларига дурагай уруғлик гувоҳномаси берилади (19-илова).

Апробация ўтказилишини назорат қилиш тартиби

106. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси ва унинг ҳудудий бошқармалари (туман бўлимлари) мутахассислари қуйидагиларни:

а) уруғлик етиштирувчи субъектларда навларнинг навдорлиги ва касалликлар билан зарарланганлигини аниқлаш учун намуналарнинг тўғри олинганлигини, шунингдек, апробация ўтказувчилар йўриқномалар ҳамда апробация далолатномалари, дала дафтарлари ва тегишли формалар билан таъминлаганлигини ҳамда ушбу ҳужжатларнинг тўғри расмийлаштирилишини;

б) апробацияни ўтказиш вақтида содир бўладиган барча мунозарали масалалар ҳал қилинишини;

в) қишлоқ хўжалиги экинлари уруғлик майдонларида нав тозалиги тўғри аниқланганлигини, уруғлик майдонлар дала гуруҳлари бўйича ажратилганлигини, камҳосил ва касалликлар билан зарарланган майдонлар яроқсиз деб топилганлигини, ҳосилдорлик, кутилаётган уруғликлар ҳажми тўғри аниқланганлигини;

г) ҳар қайси ҳудуд бўйича дала журналида ёзувлар ва апробация далолатномалари тўғри расмийлаштирилганлигини;

д) туман бўйича ўтказилган апробация маълумотларини ўз ичига олган далолатнома уч нусхада тузилишини ва унинг нусхалари туман қишлоқ хўжалиги бўлимига, Марказнинг Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар бошқармаларига ҳамда уруғлик тайёрловчи субъектларга топширилганлигини;

е) уруғлик етиштирувчи субъектларнинг уруғлик учун етиштирилган ҳосилини териб олишга, нави, авлоди, дала гуруҳлари бўйича алоҳида топширишга тайёрлигини, шунингдек, уларнинг уруғлик топшириш учун тегишли юк хати (қизил йўлли шакл № ЗХ-1) билан тўла таъминланганлигини;

ж) уруғлик тайёрлаш корхоналарида уруғликлар нави, авлоди, дала гуруҳлари ва тегишли сифат кўрсаткичлари бўйича алоҳида қабул қилиб олинишини, шунингдек, сақлашга зарур механизм (техникалар)нинг мавжудлиги ва майдончалар тайёрланганлигини назорат қилади.

з) қишлоқ хўжалиги экин майдонларида апробация тўғри ўтказилиши, уруғликларни ўриш-йиғиш, ташиш, жамғариш ҳамда ҳужжатлаштириш ишларида йўл қўйиладиган камчиликларни ўз вақтида бартараф этиш бўйича огоҳлантириш беради.

6-боб. Яқунловчи қоидалар

107. Апробация комиссияларининг фаолияти Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси томонидан назорат қилинади.

108. Ушбу Низом талаблари бузилишида айбдор бўлган шахслар қонунчилик ҳужжатларида белгиланган тартибда жавоб берадилар.

Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини апробация қилиш тартиби тўғрисидаги **низомга**
1-ИЛОВА

**Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини
апробация қилиш**

СХЕМАСИ

Босқичлар	Субъектлар	Тадбирлар
1-босқич	Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, Ўсимликлар карантини ва химояси агентлиги, Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши, Картошка етиштирувчилар уюшмаси	Уруғлик учун экилган кишк экинларини апробация қилиш натижаларини таҳлил қилиш. Қорақалпоғистон Республикаси туман апробация комиссиялари комиссияси)ни тузиш.
2-босқич	Апробация комиссияси	Ўза экиладиган майдонларни хўжалик сифат кўрсаткичлари юз чигит билан таъминлаш мақсада ўза майдонларида апробация ўтқи
3-босқич	Апробация комиссияси	Ўза апробацияси натижалар белгиланган шаклда ҳисобот расмийлаштириш.
4-босқич	Апробация комиссияси	Бошоқ ли дон экиладиган генетик соф, хўжалик сифат юқори уруғлик дон билан мақсадида уруғлик бошоқли дон апробация ўтқизиш.
5-босқич	Апробация комиссияси	Бошоқли дон апробацияси тўғрисида белгиланган шаклда тайёрлаш ва расмийлаштириш.
6-босқич	Апробация комиссияси	Сабзавот ва полиз экиладиган генетик соф, сифат кўрсаткич бўлган уруғлар билан таъминлаш уруғлик майдонларида апробация ўтқи
7-босқич	Апробация комиссияси	Сабзавот ва полиз экинлари ўтқазилган апробация натижалар белгиланган шаклда ҳисобот расмийлаштириш.

Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини апробация қилиш тартиби тўғрисидаги **низомга**
2-ИЛОВА

Уруғлик ўза майдонларида апробация ўтқизиш

ДАЛА ЖУРНАЛИ

_____ тумани қишлоқ хўжалиги бўлими

Апробация натижаси бўйича қуйидагилар аниқланди:

Уруғлик етиштирувчи субъект номи _____

1. Навдорлиги _____

Вўза нави _____

2. Кутилаётган ялпи ҳосил _____

Авлоди _____

3. Уруғлик пахта ҳосилдорлиги _____ ц/га

Майдони _____

4. Умумий ҳосилдорлиги _____ ц/га

Шу жумладан, қўлда терилади _____

5. Вилт билан зарарланган ўсимликлар _____

6. Гоммоз билан зарарланган ўсимликлар
ҳосил элементлари _____

Зарарланган ўсимликларни аниқлаш					Навдорликни аниқлаш			
намунанинг тартиб рақами	намунадаги ўсимликлар сонни (10 дона)	шундан зарарланганлари		охирги икки ўсимликдаги		намунадаги ўсимликлар сонни (100 дона)	навга ҳос бўлмаган ўсимликлар сонни	навдорлик %
		вилт билан	гоммоз билан	жами кўсаклар сонни	гоммоз билан зарарланган кўсаклар сонни			

Туман апробация комиссияси:

Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини апробация қилиш тартиби тўғрисидаги **НИЗОМГА** 3-ИЛОВА

1. Туман қишлоқ хўжалиги бўлими _____
3. Пахта тозалаш корхонаси _____
5. Вўза нави _____
7. Уруғлик чигитнинг келиб чиқиши, мувофиқлик сертификати рақами ва санаси _____

		Шундан яроқсиз			Уруғлик пахта т		
		кучли зарарланганлари (бирор дала гуруҳига киритилмаган), га	наводлиги бўйича		жами яроқсиз деб топилган майдон, га	майдон, га	кутила ялпи ҳосилдорлиги, ц/га
Апробация ўтказилган майдон, га	Кам ҳосилли ғўзалар, га						

1	2	ВИЛТ билан	ГОММОЗ билан	майдон, га	навдорлиги %	7	8	9

Туман апробация комиссияси:

УРУҒЛИК ЕТИШТИРУВЧИ СУБЪЕКТИНИНГ МАЖБУРИЯТЛАРИ

субъектраҳбари қуйидаги
ммасига олади:

Туман қишлоқ хўжалиги бўлими агрономи апробация ху

тлари асосида уруғлик пахтани апробация
қ алоҳида навлар, авлодлар, дала
ш, ташиш ва пахта тайёрлаш масканига
асига) топшириш;

(Ф.И.О.) (имзо)

М.Ў.

«Агрокимёҳимоя» туман филиали мутахассисининг хуло

канига (пахта тозалаш корхонасига)
пахтани пахта корхонасидан олинадиган
ўл-юкхати билан хужжатлаштириш;

(Ф.И.О.) (имзо)

М.Ў.

салликлар билан зарарланган кўсаклардан
ида жойга тўплаш (уруғлик пахта учун
дончага эмас) ва пахта тайёрлаш
а сифатида алоҳида тур қилиб топшириш;

туман Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалар
хулосаси:

(Ф.И.О.) (имзо)

М.Ў.

кам ҳосилли далалардан, шунингдек,
касалликлар билан зарарланган ғўзалар
иб олинган пахтани уруғлик учун
ҳида топшириш. Уруғлик пахтанинг бир
пахта билан қўшиб топширишга йўл

Назоратчи
апробатор:

(Ф.И.О.) (имзо)

«Уруғчиликни ривожлантириш маркази»нинг вакили ху

(Ф.И.О.) (имзо)

М.Ў.

масининг бир нусхасини

Уруғлик етиштирувчи субъектда апробация ўтказувчи а

(имзо)

номи, раҳбарнинг Ф.И.О.)

(Ф.И.О.) (имзо)

» _____ М.Ў.

М.Ў.

Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини апробация қилиш тартиби тўғрисидаги **НИЗОМГА**
4-ИЛОВА

АПРОБАЦИЯ НАТИЖАЛАРИ

Уруғлик етиштирувчи субъект номи	Апробация ўткази ладиган майдон, га	Ўза нави	Яроқсиз майдон, га					Жами яроқсиз майдон, га
			кам ҳосилли	зарарланган (бирорта дала гуруҳига киритилмаган)		кўзда тутилмаган бошқа сабабларга кўра		
				вилт билан	ГОММОЗ билан	майдони	навдорлиги, %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Туман апробация комиссияси:

ДАЛА АПРОБАЦИЯ

20 __ йил « __ » _____

Ўза нави _____

Пахта тайёрлаш маскани (корхонаси) _____

АПРО

Экилган чигитнинг миқдори, тн			Қолган чигитнинг сақланиш ҳолати	Уруғлик
жами олинган	экишга сарф қилинган	қолдиқ		
1	2	3	4	

Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини апробация қилиш тартиби тўғрисидаги **низомга**
5-ИЛОВА

АПРОБАЦИЯ ТАҲЛИЛИ НАТИЖАЛАРИ БЎЙИЧА ДАЛА ЖУРНАЛИ

Уруғлик етиштирувчи субъект номи	Экин майдони	Нави	Авлоди	Апробация ўтказилган сана	Апробатор хулосаси	Апробация боғламини олганлиги тўғрисида уруғлик етиштирувчи субъект вакилининг имзоси
1	2	3	4	5	6	7

Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини апробация қилиш тартиби тўғрисидаги **низомга**
6-ИЛОВА

___-СОҢЛИ АПРОБАЦИЯ ДАЛОЛАТНОМАСИ

20 йил « » _____

Апробацияда қатнашган комиссия аъзолари:

Уруғчиликни ривожлантириш маркази вилоят бошқармаси ходими _____ (Ф.И.О.)

Туман кишлок хўжалиги бўлими ходими _____ (Ф.И.О.)

Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси туман бўлими ходими _____ (Ф.И.О.)

Уруғлик етиштирувчи субъект раҳбари _____ (Ф.И.О.)

Туман Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорка ер эгалари кенгаши ходими _____ (Ф.И.О.)

Селекционер: _____ (Ф.И.О.)

Уруғчилик хўжалигининг агрономи _____ (Ф.И.О.)

далани апробация текширувидан ўтказди _____

далага жойлаштирилган _____

селекцион-тажриба ташкилотининг номи _____

_____ вилояти, тумани

_____ уруғ олиш учун.

(элита ва биринчи авлод)

Апробация жараёнида аниқланди:

1. Навнинг номи _____ Ботаник тури _____

2. Экилган жойи _____ майдон _____ га

(селекцион дата-майдон рақамида кўрсатилсин)

Нав ҳақида асосий маълумотлар:

3. Нав яратилди _____

(селекцион-тажриба ташкилотининг номи)

4. Нав бошқа станцияга ўтказилган бўлса, унда қайси йилдан ушбу станцияда шу нав билан селекцион-уруғчилик ишлари бошланган _____

5. Қаердан, қайси йилда, ушбу нав уругидан қанча олди, бошланғич материал сифатида қайси уруғ ишлатилди (бошланғич материалнинг уруғ сифати _____)

6. Апробация қилинган навининг селекцион-уруғчилик ишлари нималардан иборат _____

7. Апробация қилинган далага қандай уруғ экилган (суперэлита, элита ва х.к.) бошланғич уруғлик материалнинг нав софлиги, касаллик ва зарарқуналик кўрсатилсин _____

(апробация қилинадиган даланинг ҳолати)

8. Экиннинг оралиқ химоя масофаси:

ушбу ўсимлик навиға хос бошқа ўсимлик даласигача масофа _____ м.

9. Олдинги йилда далага экилган экин тури _____

10. Кўз чамасида даланинг бегона ўт билан ифлосланиши (шкала бўйича) _____

11. Ҳар гектардан қутилаётган ҳосил _____

12. Апробация ўтказилган пайтда ўсимликнинг ривожланиши ҳолати _____

13. Таҳлил натижаси

а) ўсимлик боғламлари сони

Боғлам тартиб рақами	Майдон, га	Асосий нав		Нав аралашмаларининг таркиби			
		ривожланган поялар сони	%	номи ва миқдори		ҳаммаси	
						миқдори	%
1							
2							
3							
Ўртача							

Боғлам тартиб рақами	Қийин ажраладиган маданий ўсимликлар аралашмаси				Қийин ажраладиган бегона ўсимликлар билан ифлосланиши				Тақиқланган бегона ўтлар билан ифлосланиши			Зарarli ва захарli бегона ўтлар билан ифлосланиши			Қишлоқ хўжалиги ва зараркуна касалликлар ту	
	номи ва миқдори		ҳаммаси		номи ва миқдори		ҳаммаси		номи ва миқдори			номи ва миқдори			касалликлар ту	
			миқ.	%			миқ.	%							миқ.	%

14. Туман апробация комиссиясининг хулосаси:

15. Туман апробация комиссияси томонидан аниқлаган асосий камчилик ва тақлифлар (агар ушбу нав ичда унга хос бўлмаган турлар учраса, албатта унинг қайси томонга ўзгарганлиги кўрсатилади)

Туман апробация комиссияси _____ (имзолар)

16. Апробация қилинган боғламларни сақлаш учун хўжалик вакилига топширилди _____

(таърифи, Ф.И.О.) (имзо)

Туман апробация комиссиясининг хулосаси туғри:

Уруғчиликни ривожлантириш маркази вилоят бошқармаси ходими _____ имзо

Туман қишлоқ хўжалиги бўлими ходими _____ имзо

Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси туман бўлими ходими _____ имзо

Уруғлик етиштирувчи субъект раҳбари _____ имзо

Туман Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ходими _____ имзо

Селекционер _____ имзо

Уруғчилик хўжалиги мажбури

Навни яхшилаш, апробация ўтказилган даладарини сиқолидан то уни сотгунгача бўлган ишларнинг сифатли ҳамда барча қўшимча ташкилий ишларни ўз зиммасига Навдор уруғлар бошқа хўжаликларга тарқатиладиган хизмат кўрсатиш маркази томонидан берилган мувофиқ қўшиб беради.

Уруғлик етиштирувчи субъект раҳбари _____

Ф.И.О. имзо

Уруғлик етиштирувчи субъект агрономи _____

Ф.И.О. имзо

20 __ йил «__» _____

Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини апробация қилиш тартиби тўғрисидаги **НИЗОМГА**
7-ИЛОВА

(вилояти, тумани)

Экишга
ярокли

Авлоди
Категорияси

_____. **СОЎЛИ АПРОБАЦИЯ ДАЛОЛАТНОМАСИ**

Апробацияда катнашган комиссия аъзолари:

Уруғчиликни ривожлантириш маркази вилоят бошқармаси ходими _____ (Ф.И.О.)

Туман кишлок хўжалиги бўлими ходими _____ (Ф.И.О.)

Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси туман бўлими ходими _____ (Ф.И.О.)

Уруғлик етиштирувчи субъект раҳбари _____ (Ф.И.О.)

Туман Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ходими _____ (Ф.И.О.)

Селекционер: _____ (Ф.И.О.)

Уруғлик етиштирувчи субъектнинг агрономи _____ (Ф.И.О.)

Апробация натижасига кўра аниқланди:

1. Навнинг номи _____ Ботаник тури _____

(селекция тартиб рақами (агар навга берилган бўлса)

2. Экилган жойи: _____ майдон рақами _____, дала рақами _____

3. Апробация ўтказилган майдон _____

4. Уруғлик олинган жойнинг номи _____

(Ўзиники ёки олинган (қайси ташкилотдан олинган)

5. Экилган уруғга берилган ҳужжат номи, рақами, кун, санаси _____

6. Агар уруғ ўз хўжалигида тайёрланиб экилган бўлса, унда шу нав уруғини кўпайтириш учун қаердан олган _____

7. Селекцион-тажриба ташкилоти томонидан навнинг элита уруғи қачон яратилган _____

8. Экилган уруғнинг наводорлик сифати: авлоди (келиб чиқиши) _____ категорияси _____ нав софлиги _____ %.

9. Хўжаликда ушбу экин турига ўхшаш бошқа нав ёки нав аралашмалари: 20 _____ йилда улар эгаллаган майдон ва номи _____

10. Бошқа навлардан ажратилган оралик химоя масофаси (четдан чангланувчи ўсимликлар учун) _____

_____ ташкил этади _____

(мавжуд ёки мавжуд эмас) (метр)

11. Қайси экндан кейин экилган (ўтмишдош) _____

12. Апробация ўтказилган кунгача ўсимлигининг ривожини _____

13. Даланинг ёввойи ўт билан ифлосланиши (шкала бўйича) _____

14. Ҳар гектардан қутилаётган ҳосил _____

15. Таҳлил натижаси

а) ўсимлик боғламлари сони

Боғлам тартиб рақами	Майдон, га	Асосий нав		Нав аралашмаларининг таркиби			
		ривожланган поялар сони	%	номи ва миқдори		ҳаммаси	
						миқдори	%
1							
2							
3							
Ўртача							

Боғлам тартиб рақами	Қийин ажраладиган маданий ўсимликлар аралашмаси				Қийин ажраладиган бегона ўсимликлар билан ифлосланиши				Таққиланган бегона ўтлар билан ифлосланиши			Зарарли ва захарли бегона ўтлар билан ифлосланиши			Қишлоқ хўжалиги ва зараркуна...			
	номи ва миқдори		ҳаммаси		номи ва миқдори		ҳаммаси		номи ва миқдори			номи ва миқдори			касалликлар тур...			
			миқ.	%			миқ.	%								миқ.	%	м

<p>16. Аprobатор таклифи: _____ (Ф.И.О., лавозими)</p> <p>Туман апробация комиссиясининг хулосаси тўғри:</p> <p>Уруғчиликни ривожлантириш маркази вилоят бошқармаси ходими _____ имзо</p> <p>Туман қишлоқ хўжалиги бўлими ходими _____ имзо</p> <p>Агротехника мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси туман бўлими ходими _____ имзо</p> <p>Уруғлик етиштирувчи субъект раҳбари _____ имзо</p> <p>Туман Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорка ер эгалари кенгаши ходими _____ имзо</p> <p>Селекционер _____ имзо</p> <p>20__ йил «__» _____</p>	<p>Уруғчилик хўжалиги мажбури</p> <p>Навни яхшилаш, апробация ўтказилган далаларни сифатли то уни сотгунгача бўлган ишларнинг сифатли бажарилиши қўшимча ташкилий ишларни ўз зиммасига олади ва вақтида Навдор уруғлар бошқа хўжаликларга тарқатиладиган бўлса кўрсатиш маркази томонидан уруғга берилган мувофиқлик қўшиб беради.</p> <p>Уруғлик етиштирувчи субъект раҳбари _____ (Ф.И.О.)</p> <p>Уруғлик етиштирувчи субъект агрономи _____ (Ф.И.О.)</p>
---	---

Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини апробация қилиш тартиби тўғрисидаги **низомга**
8-ИЛОВА

Далолатномани текширди _____

(иш жойи, лавозими)

(Ф.И.О., имзо)

**Навдор ўсимлик далаларининг яроқсизлигини тасдиқлашнинг
_____СОЎЛИ ДАЛОЛАТНОМАСИ**

20__ йил «__» _____

Текширувда қатнашган комиссия аъзолари:

Уруғчиликни ривожлантириш маркази вилоят бошқармаси ходими _____ (Ф.И.О.)

Туман қишлоқ хўжалиги бўлими ходими _____ (Ф.И.О.)

Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси туман бўлими ходими _____ (Ф.И.О.)

Уруғчилик кластери раҳбари _____ (Ф.И.О.)

Туман Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорка ер эгалари кенгаши ходими _____ (Ф.И.О.)

Селекционер: _____ (Ф.И.О.)

Уруғчилик хўжалигининг агрономи _____ (Ф.И.О.)

_____ тумани

1. Хўжалиқнинг навдор ўсимлик экилган ва яроқсиз деб топилган _____-сонли даласи _____ (га)

2. Таҳлил натижаси

а) ўсимлик боғламлари сони

Боғлам тартиб рақами	Майдон, га	Асосий нав		Нав аралашмаларининг таркиби			
		ривожланган поалар сони	%	номи ва миқдори		ҳаммаси	
				миқдори	%	миқдори	%
1							
2							
Ўртача							

Боғлам тартиб рақами	Қийин ажраладиган маданий ўсимликлар аралашмаси				Қийин ажраладиган бегона ўсимликлар билан ифлосланиши				Такиқланган бегона ўтлар билан ифлосланиши			Зарарли ва захарли бегона ўтлар билан ифлосланиши			Қишлоқ хўжалиги ва зараркуналлар		
	номи ва миқдори		ҳаммаси		номи ва миқдори		ҳаммаси		номи ва миқдори			номи ва миқдори			касалликлар тури		
	миқ.	%	миқ.	%	миқ.	%	миқ.	%	миқ.	%	миқ.	%	миқ.	%	миқ.	%	миқ.

3. Қуйидаги камчиликлар туфайли яроқсиз деб топилди _____

4. Аprobатор хулосаси _____

5. Аprobация қилинган ўсимлик боғлами сақлаш учун хўжалик вақилига топширилди _____
(лавозими, Ф.И.О.)

20 __ йил « __ » _____

Туман аprobация комиссиясининг хулосаси тўғри:
 Уруғчиликни ривожлантириш маркази вилоят бошқармаси ходими _____ имзо
 Туман қишлоқ хўжалиги бўлими ходими _____ имзо
 Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси туман бўлими ходими _____ имзо
 Уруғчилик кластери раҳбари _____ имзо
 Туман фермер, деҳқон хўжалиқлари ва томорка ер эгалари кенгаши ходими _____ имзо
 Селекционер _____ имзо

Аprobаторларининг _____
(Ф.И.О. ва лавозими)

хўжалик вақилининг _____
(Ф.И.О. ва лавозими)

УРУҒЧИЛИК ХЎЖАЛИГИ МАЖМУИ
 Уруғ етиштирувчи субъект аprobаторининг хулосасини баҳолашнинг шунингдек яроқсиз деб топилган майдондан териб олинган уруғ билан аралаштирмаслиги, уни тайёрлов шохобчасига нав дора дозим.

Уруғчилик хўжалиги раҳбари _____
(Ф.И.О.)

Аprobатор ишининг тўғрилигини текширди:
 Катта аprobатор _____
 Инспектор _____

20 __ йил « __ » _____

Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини аprobация қилиш тартиби тўғрисидаги **НИЗОМГА**
9-ИЛОВА

Сабзавот, полиз экинлари уруғликларининг навдор уруғ ва уруғликлар орасидаги ихота оралиқ масофаси

Экин турлари	Ихота оралиқлари, м	
	очиқ майдонларда	ёпиқ майдонлар
Тарвуз, қовун, қовоқ, бодринг	1000	500
Бақлажон, ширин қалампир	300	100
Помидор	100	50

Четдан чангланувчи бошқа экинлар (карам, шолғом, турп, пиёз, сабзи, ош лавлаги, редиска ва бошқалар)	2000	600
--	------	-----

Изоҳ: а) хўраки тарвуз билан хашаки тарвуз экинлари ихота оралиқлари, ширин қалампир билан аччиқ қалампир экинлари оралиқлари очиқ ерда 2000 м, ёпиқ ерда 1000 м;

б) ош лавлаги билан қанд ва хашаки лавлагилар ихота оралиқлари очиқ ерда 10000 м, ёпиқ ерда 5000 м белгиланган.

Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини апробация қилиш тартиби тўғрисидаги низомга
10-ИЛОВА

Апробация қилиш учун олинадиган намуна ва ўсимликлар сони

Апробация майдони	Таҳлилга тегишли умумий ўсимликлар сони			Ҳар бир намуна учун олинадиган ўсимликлар сони
	нўхот, ловия	тарвуз, қовун	бошқа сабзавот экинлари ва хашаки илдизмевалилар	
5 гектаргача	300	200	500	50
5,1 дан 10 гектаргача	400	300	700	50
10,1 дан 20 гектаргача	500	400	1000	50

Эслатма: майдон 20 га дан ошиқ бўлган ҳар 10 га майдондан қўшимча 50 тадан ўсимлик намунаси олинади.

Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини апробация қилиш тартиби тўғрисидаги низомга
11-ИЛОВА

Сабзавот ва полиз экинлари уруғларининг нав сифатлари

Экин тури	Нав тозалиги тоифалар бўйича, фоиз (камида)			III тоифа уруғлари (кўпи билан)
	I	II	III	
Тарвуз	99	98	90	1
Бақлажон	98	97	92	1
Қовун	99	97	92	3

Қовоқча,патиссон	95	93	85	1
Оқбош карам	98	97	85	3
Гулкарам	98	95	85	3
Кашнич	98	96	80	2
Салат	99	98	95	1
Пиёз	98	95	85	2
Поррей пиёз	99	97	90	5
Сабзи	98	96	85	2
Бодринг	98	96	90	2
Қалампир	99	97	96	1
Петрушка	97	95	80	1
Редиска	98	95	85	2
Турп	97	95	90	2
Шолғом	98	95	90	2
Ош лавлаги	98	95	90	2
Сельдерей	97	95	85	1
Помидор	99	98	97	1
Ошқовоқ	95	93	85	3
Укроп	98	96	80	2
Шовул	97	95	85	2
Исмалоқ	97	95	85	2
Анис	98	96	80	2
Арпабодиён	98	96	80	2
Райҳон	90	85	80	10
Сабзавот ловияси	99,8	99	97	3
Саримсоқ	99	98	95	4

Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини апробация қилиш тартиби тўғрисидаги **низомига**
12-ИЛОВА

Сабзавот ва полиз экинлари уруғларининг сифат кўрсаткичлари

	Уруғчилик мақсадида, фоиз	Товар маҳсулот мақсадида, фоиз
--	----------------------------------	---------------------------------------

Экин тури	Унувчанлиги, камида	Тозалиги, камида	Бегона экин ва ўт уруғлари, кўпи билан	Унувчанлиги, камида	Тозалиги, камида	Бегона экин уруғлари, кўпи билан
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
Тарвуз	92	99	0,1	80	96	0,4
Бақлажон	75	98	0,2	60	95	0,5
Қовун	90	99	0,1	75	97	0,2
Қовоқча ва патиссон	95	99	0,1	80	95	0,2
Карам	85	98		60	95	1,0
Пиёз	80	99	0,2	50	95	0,5
Сабзи	70	95	0,5	45	90	1,0
Бодринг	90	99	0,1	70	96	0,2
Қалампир	80	98	0,2	60	95	0,5
Петрушка	70	96	0,5	45	92	1,0
Редиска	85	96	0,2	65	92	1,0
Турп	85	96	0,2	65	92	1,0
Шолғом	95	98	0,2	80	95	1,0
Салат	80	95	0,2	65	90	0,5
Ош лавлаги	80	95	0,5	60	94	1,0
Помидор	85	98	0,2	65	96	0,5
Ошқовоқ	95	99	0,2	80	96	0,4
Укроп	60	95	0,5	40	85	1,0
Шовул	80	95	0,2	60	90	0,5
Кориандр (кашнич)	70	90	0,2	60	85	0,5
Сельдерей	75	98	0,5	50	93	1,0

Қ/х зараркунандалари билан зарарланганлари														
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

20 ____ й « ____ » _____ .

Апробатор: _____

Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини апробация қилиш тартиби тўғрисидаги **низомга**
14-ИЛОВА

Уруғлик экинларнинг апробация далолатномаси

_____ сонли _____ 20__ й «__» _____

_____ вилояти _____ тумани _____

Экин тури _____ нави _____
Тоифаси _____ Репродукция _____
Назоратчи _____
Ўз уруғлари билан экилган ёки олинган _____
мувофик № 20__ й «__» _____ номи билан гувоҳномага _____
селекция № _____ репродукция _____ ҳосил йи _____
навдорлиги _____ фоиз, _____ тоифаси _____
Апробатор _____ хўжаликдаги уруғликка жавобгар шахс Ур _____
ривожлантириш марказининг вилоятдаги бошқармаси вакили и _____
_____ уруғлик экинлари тупида текширув ўтказиб, қуйи _____
аниқланди:

1. Экин майдони _____
2. Ўтмишдош экинлар (тури) _____
3. Асосий берилган ўғитлар миқдори _____
4. Экилган вақти уруғ ёки кўчат _____
5. Экиш усули _____
6. Экинларнинг бегона ўтлар билан ифлосланиши: кучли, ўртача, кам (ке _____
ўчирилсин), тақикланган карантин ўтлар _____
мавжудлиги _____
7. Экинлар хатоси: кучли, ўртача, кам (кераксиз ўчирилсин) ва _____
сабабалари _____
9. Парвариш ишлари _____
10. Апробациягача берилган сув _____
11. Апробация пайтидаги ривожланиш фазаси _____
12. Экинлар ҳолати: жуда яхши, яхши, коникарли, ёмон (кераксиз ўчири _____
13. Хўжаликда уруғлик экинларнинг бегона навлар ва ўрилмай қолган ёв _____
билан _____ чангланиб _____ кетиш _____ хавфи _____ бўлган _____
мавжудлиги _____
- Ихота оралиғи _____
Нав тозалаш вақтида бегона навларни йўқотиш _____
14. Экинлар нобудгарчилиги _____ га, сабаби _____
15. Навдорликдан чиқарилди _____ га, сабаби _____
16. Апробация ўтказиладиган майдон _____ га
17. Мўлжалланган ҳосил 1 га _____ тонна
18. Таҳлил натижасида аниқланди:

Тоифа	Нав тозалиги, %	Жами бегона, фоиз	Шу жумладан		
			Асосий навдан четланганлар, фоиз	Кескин дурагайлар, фоиз	Но

Экинларнинг касаллик ва кишлок хўжалик зараркундалари билан зарарланиш (номлари, касалланиш даражаси фоиз ҳисобида, карантин объектлар кўрсатилсин)

19. Апробатор таклифи _____

Имзолар: Апробатор _____

Хўжаликда уруғчиликка жавобгар шахс _____

Уруғчиликни ривожлантириш марказининг вилоятдаги бошқармаси вакили _____

КАФОЛАТ МАЖБУРИЯТИ

Апробатор таклифини тўлиқ ва ўз вақтида бажараман (кўрсатилган навлар тоза сақланади ва уруғлар гувоҳномалар (аттестат) билан жўнатилади.

М.Ў. Хўжалик раҳбари _____

Назоратчи _____

Уруғлик учун экилган майдонларда кишлок хўжалиги экинларини апробация қилиш тартиби тўғрисидаги **низомга**
15-ИЛОВА

УРУҒЧИЛИК МАЙДОНИДАГИ ЭКИНЛАРНИНГ НАВ ТОЗАЛАШ ДАЛОЛАТНОМАСИ

**УРУҒЧИЛИК МАЙДОНИДАГИ ЭКИНЛАРНИНГ НАВ ТОЗАЛАШ
ДАЛОЛАТНОМАСИ**

Экин тури _____ Нав _____
Хўжаликда уруғликка жавобгар шахс _____

(исми, фамилияси, манзили)

Агроном _____ раҳбарлигида нав тозалаш ўтказилди
Бунда _____

1. Уруғчилик участкаси майдони, иссиқхона _____

2. Нав тозалаш вақтида ўсимликнинг ривожланиш даври _____

3. нав тозалашда юлиб ташланди, жами ўсимлик _____ дона, шундан
а) бегоналари (кўрсатилсин, қандай ва қанча ўсимлик) _____

б) касаллик ва зараркунандалар билан зарарланганлари (қандай ва нечта ўсимлик)
гулбанд чиқарган ўсимлик _____

Имзолар:
Уруғчи-агроном (селекционер) _____

Хўжаликда уруғчиликка жавобгар шахс _____

Текширувни ўтказган назоратчи мулоҳазаси _____

Назоратчи _____

Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини апробация
қилиш тартиби тўғрисидаги **низомга**
16-ИЛОВА

ЭЛИТА (ОРИГИНАЛ) УРУҒЛАРГА АТТЕСТАТ

20 ____ й. « ____ » ____

1. _____
(ташкilot номи)

2. _____ ВИЛ

3. Алоқа манзили _____

4. Элита уруғ каерда етиштирилган _____
(вилояти, тумани)

Экин тури _____

5. Нав _____ селекция сони _____

муаллиф (исми, фамилияси) _____

6. Ҳосил йили _____

7. Элита етиштириш учун уруғлик материални каердан ва қачон олган _____

8. Нав тозалиги _____

9. Бегона ўсимликлар таркиби (номи ва фоиз) _____

10. Аprobация, наv тозалаш, танлаш ва уруғликларни текшириш далолатномалар экинларнинг касалликлар, зараркунандалар билан зарарланиши _____

11. Экинларнинг бегона карантин ўтлар (номлари) билан ифлосланиши (а уруғликларнинг далолатномасига мувофиқ) _____

12. Бошқа карантин объектлари билан зарарланиши _____

13. Нав тозалиги, ифлосланиши, касаллик ва зараркунандалар билан хужжатларда келтирилган маълумотларга мувофиқ берилди:

нав тозалаш далолатномаси _____ сонли 20 ____ й. _____

нав тозалаш далолатномаси _____ сонли 20 ____ й. _____

нав тозалаш далолатномаси _____ сонли 20 ____ й. _____

аprobация далолатномаси _____ сонли 20 ____ й. _____

Уруғлик ўсимликларни кузда танлаш далолатномаси 20 ____ й. _____ сонли _____

Уруғлик экинларни баҳорда танлаш далолатномаси 20 ____ й. _____ сонли _____

Гуллаш олдидан уруғлик экинларни навини текшириш далолатномаси _____ сонли _____

КАФОЛАТ

_____ ушбу наv уруғни элита деб кафо-
(корхона номи)

Уруғ карантин бўлган зараркунанда, касаллик ва бегона ўт уруғлари билан зарарланганлигини таъминлайди.

М.Ў. _____ Ташкilot раҳбари _____

Уруғчи _____

14. Ташкilot номи _____ 16. _____

15. Алоқа манзили _____

16. Кондицияли уруғларнинг сифати ҳақида _____ Давлат уруғ-
томонидан гувоҳнома маълумотлари _____ сонли 20 ____ й. _____ да берилди.

Синф	Асосий экин уруғи, фоиз	Бегона ўсимлик уруғлари 1 кг да, дона	Шундан бегона ўт уруғи, дона	Унувчанлиги, фоиз	Намлиги, фоиз	Касаллик ва зараркунанда билан зарарланган	
						Касаллик ва зараркунанда номлари	Зараркунанда

Уруғлар ҳақида қўшимча маълумотлар _____

а) 1000 уруғ оғирлиги (г) _____

17. Уруғлик унувчанлиги қобилияти тугайди» 20 ____ й. « ____ »

18. Тўп сони _____ оғирлиги _____ жой _____

19. Элита уруғларнинг тайинланган тўпи _____ манзилига жўнатилади

ташкilot) _____ сонли _____

бўйича _____

(темир йўл ёки омборхона юкхати)

КАФОЛАТ

_____ ташкilot, жўнатилаётган уруғни кафолатлайди.

а) Уруғлик, материал, қабул вақтида омборга киритишда сақлашда ва жўнатишда бегона нав ёки экинлар билан аралашмаган;

б) Ушбу тўп уруғга ўша навнинг сифати паст уруғлар билан аралашмаган;

в) уруғлар кана бити билан зарарланмаган.

Имзолар: Ташкilot раҳбари _____

Агроном _____

Омборчи _____

Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини апробация қилиш тартиби тўғрисидаги [низомга](#)
17-ИЛОВА

ДУРАГАЙ УРУҒЛАР УЧУН ГУВОҲНОМА

20__ й __ сонли «__»

1. Ташкилот номи _____
2. _____
3. Алоқа манзили _____
4. Уруғ етиштириш жойи _____
(хўжалик, туман, вилоят,)
5. Экин тури _____
6. Дурагай _____
7. Репродукция ва уруғ чанглаш усули _____
(асалари, кастрациялик ёки кастрация)

Гувоҳнома (аттестат) _____ сонли оналик 20__ й «__»

8. Ҳосил йили _____
9. Қаерда ва қачон оналик-оталик уруғлар олинган _____

Бошланғич уруғ қаерда етиштирилган _____

(хўжалик, вилоят, туман)

Гувоҳнома (аттестат) _____ сонли оналик 20__ й «__»

Гувоҳнома (аттестат) _____ сонли оталик 20__ й «__»

Оналик шакли

10. Нав тозалиги _____
11. Тоифаси _____
(сўз билан)
12. Бегона навлар таркиби _____
(номи ва фоиз)

13. Экинларнинг касалланиши ва зарарланиши _____
14. Экинларнинг бегона ўтлар билан зарарланиши _____

Оталик шакли

15. Нав тозалиги, фоиз ҳисобида _____
16. Тоифаси _____
(сўз билан)
17. Бегона навлар таркиби _____
(номи ва фоиз)

18. Экинларнинг касалланиши ва зарарланиши _____
19. Экинларнинг карантин ўтлар билан зарарланиши _____

(номлари)

20. Экинларнинг ҳужжатлари кўрсаткичларига асосан навдорлик тозалиги, зараркунандалар билан зарарланиши ҳақида маълумотлар:

Апробация _____ сонли 20__ й _____

Нав тозалаш далолатномаси _____ сонли 20__ й _____

Нав тозалаш далолатномаси _____ сонли 20__ й _____

Нав тозалаш далолатномаси _____ сонли 20__ й _____

Дурагай уруғ етиштиришда экинларни текшириш далолатномаси _____ сонли 20__

Уруғларни йиғишдан илгари текширишда зараркунанда, касаллик ва карантин зарарланиши ҳақидаги далолатнома _____ сонли 20__ й _____

21. Кондицияли уруғларнинг сифати ҳақида _____

Давлат уруғлик назорати томонидан гувоҳнома маълумотлари _____ сонли 20__ й _____

Синф	Асосий экин уруғлари, фоиз	Бегона ўсимлик уруғлари, 1кг/дона	Шундан бегона ўт уруғи, дона	Унувчанлиги, фоиз	Намлиги, фоиз	Касаллик зараркундалар зарарланиши	
						Касаллик ва зараркунда номи	З

Уруғлар ҳақида қўшимча маълумотлар _____

1000 дона уруғ оғирлиги (гр) _____

Уруғлар ким томонидан ва қачон зарарсизлантирилган _____

22. Уруғ унувчанлик қобилияти тўғрисидаги маълумот 20 ____ йил « ____ » амал қилади.

23. Уруғларни _____ сонли тўғри ҳужжати билан манзилга жўнатилди _____

(темир йўл ёки омборхона юкхати)

КАФОЛАТ

Ташкилот, жўнатилаётган тўғри кафолатлайди:

- а) уруғлик материал қабул вақтида, омборга киритишда, сақлашда ва жўна бегона нав ёки экинлар уруғи билан аралашмаган;
- б) ушбу тўғри уруғга ўша навнинг сифати паст уруғлари аралашмаган;
- в) уруғлар кана бити билан зарарланмаган.

Имзолар:

Ташкилот раҳбари _____

Уруғчи агроном _____

Омборчи _____

Уруғлик учун экилган майдонларда қишлоқ хўжалиги экинларини апробация қилиш тартиби тўғрисидаги [низомга](#)
18-ИЛОВА

**ДУРАГАЙ УРУҒЛАР ЕТИШТИРИШДА ЭКИНЛАРНИ ТЕКШИРИШ
ДАЛОЛАТНОМАСИ**

_____ сонли _____ 20__ й «__» _____

_____ вилояти _____

_____ тумани _____

Қишлоқ кенгаши _____

_____ хўжалиги _____

Апробатор _____ хўжаликдаги уруғчиликка жавобгар шахс ва
ривожлантириш марказининг вилоят бошқармаси вакили _____

(фамилияси, исми, отасининг исми)

иштирокида дурагай уруғ ишлаб чиқариш экинларида текшириш ўтказилди.
аникланди:

1. Дурагай номи _____

2. Экин жойи: дала _____ иссиқхона _____

3. Текшириладиган экинлар майдони _____

4. Қандай уруғлар билан экилган _____

(агар уруғлар бошқа хўжаликда етиштирилган бўлса, уруғ олинган ташкилот номлари билан
оталик шакли уруғлари кўрсатилсин)

5. Экилган уруғликларнинг наводорлик ҳужжатларини кунлари, сонлари, номлари
оналик шакллари _____

оталик шакллари _____

6. Агар ўз ҳосили уруғидан экилган бўлса, у вақтда, қачон, кимдан қўпа
биринчи уруғ олинган:

_____ оналик шакллари _____

_____ оталик шакллари _____

7. Экилган ота-оналик шакли уруғларнинг нав сифатлари:

Ота-оналик шакллари	Репродукцияси	Нав тозалиги	На
Оналик шакли			
Оталик шакли			

8. Экинларнинг бошқа навлардан оралик ихотаси _____

9. Экинларнинг бегона ўтлар билан ифлосланиш, қўз билан чамалаб (қў
кам) _____

10. Текшириш натижаси _____

Биринчи текшириш (куни, ой) _____

Тозалаш вақтида қолдириб юборилган оталик ва оралик тур ўсимликлар, _____

11. Уруғларни чаंगлаш усули _____

(асалари, қўл билан кастрация қилинган ёки кастр

12. Аprobатор таклифи _____

Аprobатор _____

Хўжаликда уруғчиликка жавобгар шахс _____

Уруғчиликни ривожлантириш марказининг вилоят бошқарма вакили _____

Ишнинг тўғрилигини текширди _____

Назоратчи _____

20 ___ й « ___ » _____

Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 12 октябрдаги 641-сон қарорига
4-ИЛОВА

**Уруғлик донни қабул қилиш, тайёрлаш, дорилаш, тарқатиш ва сифатини
назорат қилиш тартиби тўғрисида**

НИЗОМ

1-боб. Умумий қоидалар

1. Ушбу Низом уруғлик донни қабул қилиш, тайёрлаш, дорилаш, тарқатиш ва сифатини назорат қилиш тартибини белгилайди.

2. Ушбу Низомда қуйидаги асосий тушунчалар қўлланилади:

аprobация — ўсимликларнинг генетик (нав) жиҳатдан софлигини, зараркунандалар билан зарарланган-зарарланмаганлигини, касалликларга чалинган-чалинмаганлигини ва экиш учун мўлжалланган уруғликларнинг умумий ҳолатини аниқлаш учун далада ўтказиладиган текшириш;

дурагай уруғликлар — ирсияти ҳар хил навлар, турлар ва туркумдошларни чатиштиришдан олинган уруғликлар;

оригинал уруғликлар — нав муаллифи ёки у ваколат берган шахс томонидан ва кейинчалик кўпайтириш учун мўлжалланган уруғликлар;

репродукцион уруғликлар — элита уруғликлардан олинадиган кейинги авлод уруғликлари;

уруғликлар — экиш учун фойдаланиладиган уруғлар, мевалар, ўсимликнинг вегетатив йўл билан кўпайтириладиган қисмлари;

уруғликларнинг генетик (нав) сифати — муайян нав уруғлигининг генетик жиҳатдан софлигини тавсифловчи кўрсаткичлар мажмуи;

уруғликларнинг экинбоплик сифати — уруғликларнинг экиш учун яроқлилигини тавсифловчи кўрсаткичлар мажмуи;

уруғликлар тўдаси — келиб чиқиши ва сифати бўйича бир хил бўлган уруғликларнинг муайян миқдори;

элита уруғликлар — оригинал уруғликларни изчил кўпайтириш йўли билан олинган уруғликлар.

3. Уруғлик донни қабул қилиш, тайёрлаш, дорилаш, тарқатиш ва сифатини назорат қилиш ушбу Низомга **1-иловага** мувофиқ схема бўйича амалга оширилади.

2-боб. Уруғлик донни қабул қилиш ва жойлаштириш тартиби Уруғлик донни қабул қилишга тайёргарлик кўриш

4. Нав ва дурагай уруғлик дон олиниши бошлангунига қадар дон корхонаси, ғаллачилик кластери ёки уруғчилик кластери (кейинги ўринларда — уруғлик тайёрловчи ташкилот) уруғлик донни қабул қилиш масканларида қуйидагилар амалга оширилиши лозим:

а) топширилиши кутилаётган тўдаларнинг алоҳида уруғлик дон сақлаш омборлари бўйича қуйидагиларга биноан тайёрлов режаларини инобатга олган ҳолда жойлаштириш режасини ишлаб чиқиш (уруғлик тайёрловчи ташкилот раҳбари тасдиқлайди), жумладан:

экинлар;

навлар (дурагайлар);

авлодлар;

нав тозалиги тоифалари;

уруғлик дон стандартлари;

намлик ҳолати (озуқабоп экинларнинг ўхшаш дони учун);

аралашмалар, шу жумладан, қийин ажратиладиган аралашмалар (озуқабоп дон учун ифлосланганлиги ҳолати бўйича);

б) уруғлик донни жойлаштириш ҳамда навли ва дурагай уруғлик дон билан боғлиқ жараёнларни расмийлаштириш учун керакли миқдорда қоплар, ёрликлар, пломбалар, нав ҳужжатлари бланкалари миқдорини тайёрлаб қўйиш;

в) туман қишлоқ хўжалиги бўлимидан барча уруғчилик хўжаликлари ёки бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотлари (кейинги ўринларда — уруғлик етиштирувчи субъектлар) бўйича белгиланган тартибга қатъий мувофиқ ҳолда расмийлаштирилган навли экин майдонлари апробацияси далолатномалари тузилганлигини аниқлаш.

г) ишлаб чиқариш-технологик лабораториясининг зарур ўлчов воситалари, синов ускуналари, реактивлар ва бошқа воситалар билан таъминланганлиги, лаборатория ускуналарини метрологик кўрикдан ўтказиш.

5. Навли ва дурагай уруғлик донни қабул қилиш ва жойлаштириш учун ажратилган омборлар ўз вақтида таъмирланган, дезинфекцияланган бўлиши ва барча техник талабларни қаноатлантириши, жумладан, қуйидагиларга эга бўлиши лозим:

омборларнинг томлари, деворлари, пастки қисми (пол) эшиклари таъмирланган;

курук, сизот сувлардан яхши ҳимояланган пол ва деворлар, тош ва ғиштдан қурилган омборлар сувалган, ёғочдан қурилган омборлар мустаҳкам, ёриқсиз, барча омбор деворлари оқланган;

ички томондан металл турлар — шиша тутгичлар билан тўсилган ойна солинган деразалар, электр лампаларда турли химоя қалпоқлари бўлиши лозим.

6. Уруғлик дон омборлари теварагидаги худуд асфальтланган, тозаланган ва зараркунандаларга қарши дезинфекцияланган бўлиши лозим.

Уруғлик донни қабул қилиш тартиби

7. Уруғлик етиштирувчи субъектлар томонидан Ўзбекистон Республикаси худудида экиш учун тавсия этилган қишлоқ хўжалик экинлари давлат реестрига киритилган бошоқли дон уруғликлари нав ва авлодлари бўйича уруғлик тайёрловчи ташкилотнинг ғалла қабул қилиш маскани ёки қайта ишлаш корхонасига белгиланган шаклдаги бирламчи ҳужжатлар билан биргаликда топширилади.

Бирламчи ҳужжатларга уруғлик майдонида ўтказилган апробация далолатномаси ва уруғлик етиштириш учун тузилган шартнома киради.

8. Уруғлик етиштирувчи субъектларнинг уруғлик тайёрловчи ташкилотларга топширилган апробация далолатномалари бўйича уруғлик доннинг авлоди, нави ва нав софлиги амалдаги техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар талабига жавоб берувчи бирламчи ҳужжатлар, Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси (кейинги ўринларда — Агроинспекция) ҳамда туман Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши, туман қишлоқ хўжалиги бўлими ҳодими, уруғлик етиштирувчи субъект раҳбари томонидан тасдиқланган бўлиши шарт.

9. Уруғлик тайёрловчи ташкилот топширилган уруғлик дон тўдалари бўйича Агроинспекция қошидаги «Агросаноат мажмуида хизмат кўрсатиш маркази» давлат унитар корхонасининг (кейинги ўринларда — Марказ) Марказ ходимлари томонидан уруғликнинг яшовчанлиги аниқланади.

Марказ мутахассислари томонидан уруғлик донни қабул қилиш, сақлаш, дастлабки қайта ишлаш, дорилаш, қадоқлаш жараёнлари сифат кўрсаткичлари амалдаги техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатларга риоя қилган ҳолда лаборатория таҳлилларини бажариш шартнома асосида амалга оширилади.

10. Уруғлик тайёрловчи ташкилотда қабул қилинган уруғликдон тўдалари қайта ишлангандан кейин амалдаги техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар талабларига асосида ўртача намуналар қабул қилиб олинади ва Марказнинг ҳамда уруғлик тайёрловчи ташкилотнинг синов лабораторияларига топширилади.

11. Уруғлик етиштирувчи субъектлардан навли уруғлик донларни апробация ҳужжатларисиз қабул қилиш ва яшовчанлик таҳлилларининг натижаларисиз жойлаштириш қатъиян тақиқланади.

12. Қабул қилинаётган уруғлик дон сифати (намлиги, яшовчанлиги, унувчанлиги) борасида амалдаги O'z DSt 2823 стандартига мос келмаганда бундай уруғлик тўдалари алоҳида жойлаштирилади. Ушбу уруғлик донлардан масъул лаборатория ходимлари томонидан яшовчанлик, унувчанлигини такрорий аниқлаш учун Марказга намуна танлаб олинади ва жўнатилади.

13. Нав ҳужжатлари уруғлик етиштирувчи субъектнинг раҳбари ёки унинг ўринбосари, моддий жавобгар шахс томонидан имзоланиши ва ташкилот муҳри билан тасдиқланиши лозим.

14. Бир хил уруғлик дон тўдаларига биринчи автомашина (вагон ва бошқалар) билан уруғлик тайёрловчи ташкилотга етказиладиган уруғликнинг нав ҳужжатлари топширилиши керак.

Шу тўдадаги уруғлик донга эга бўлган кейинги машиналарнинг юкхатлари тегишли нав ҳужжатларига мувофиқ расмийлаштирилади.

15. Уруғлик дон учун нав ҳужжати бўлмаганда, у тўлиқ тўлғазилмаганида ва ҳужжатда кўрсатилган уруғлик дон сифати тўғри келмаганда ушбу тўда оддий (товар) дон сифатида қабул қилинади.

16. Уруғлик дон ҳужжатларсиз ёки нотўғри расмийлаштирилган ҳужжатлар билан келтирилган ҳар бир ҳолат бўйича корхона раҳбари, лаборатория ходими, Агроинспекциянинг ҳамда уруғлик етиштирувчи субъектнинг мутахассиси ва уруғлик дон топширувчи иштирокида далолатнома тузилади.

17. Уруғлик дон қабул қилинаётганда уруғлик тайёрловчи ташкилот лабораториясига келтирилган уруғлик донга берилган нав ҳужжатидаги ёзувлар апробация далолатномаларига мос келиш-келмаслигини корхонанинг масъул ходими текшириши лозим.

Лаборант уруғликдон топширувчи иштирокида амалдаги техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатларга асосан уруғлик дондан намуналарни танлаб олади ва уларнинг бир хиллигини, ранги, ҳидини аниқлаш учун уруғлик донларни кўздан кечиради, келтирилган уруғлик доннинг ташқи аломатлари (шакли, типи, ранги) нав тўғрисидаги ҳужжатда кўрсатилган нав номига мувофиқлигини текширади, сертификат (шаҳодатнома ёки гувоҳнома)нинг тескари томонида кўрсатилган бандига аслида келтирилган уруғлик дон сифатининг мувофиқлигини аниқлаш учун уруғлик доннинг намлиги ва бегона дон ҳамда зараркунандалар билан зарарланганлигини, қийин ажралувчи, зарарли аралашмалар ва карантин бегона ўт уруғларининг бор-йўқлигини аниқлайди.

18. Навли уруғлик дон сифати аниқланганидан кейинуруғлик тайёрловчи ташкилот ходими топширувчи юкхатининг биринчи нусхаси орқа томонига белгиланган шаклдаги штамп қўяди, журналга сана, таҳлиллар, қайдлов ёзуви тартиб рақами, уруғлик донни жойлаштириш жойи, таҳлил натижалари ва бошқа кўрсаткичлар кўрсатилади. Бундан ташқари, топширувчи томонидан юкхатига йирик шрифт билан «Навли (дурагай) уруғлик дон» деган штамп қўйилади.

19. Агар битта дон топширувчи кун давомида наводорлик сифат кўрсаткичлари жиҳатидан бир хил навли, авлодли ва тоифали, уруғлик донни бир неча маротаба топширса, навли уруғлик дон таҳлили ва уларни қабул қилишни расмийлаштириш кунлик ўртача намуналар бўйича амалга оширилади.

20. Қабул қилиш пайтида топширувчидан олинadиган уруғлик дон нави ва экин тўғрисидаги ҳужжатлар уруғлик тайёрловчи ташкилот бухгалтериясининг ҳисоб-китоб бўлимида ҳужжатлар билан бирга белгиланган тартибда сақланади.

21. Уруғлик дон топширувчи томонидан уруғлик тайёрловчи ташкилот лабораториясининг уруғлик доннинг синфи таҳлил натижаларига эътироз бўлган тақдирда, уруғлик тайёрловчи ташкилот лабораторияси такрорий намуна олади ва унинг таҳлилларини ўтказди.

22. Дон топширувчи томонидан таҳлил натижаларига эътироз билдириш тўғрисидаги такроран ариза берилганда уруғлик тайёрловчи ташкилот лабораторияси уруғлик топширувчи иштирокида баҳсли намунани сўргичлаб, муҳрлайди ва лаборатория бошлиғи, дон топширувчи ва Агроинспекция ҳамда уруғлик етиштирувчи субъект вакили томонидан далолатнома тузилиб, Марказнинг марказий синов лабораториясига жўнатилади. Марказнинг марказий лабораториясидан олинган таҳлил натижаларига кўра қайта ҳисоб-китоб қилинади.

23. Нав хужжатлари билан бирга унувчанлиги кўрсатилмасдан топширилган, тозалиги бўйича ёки тозалиги ва навдорлиги жиҳатидан синфсиз навли уруғлик донни қабул қилишда жойлаштиришдан аввал тўлиқ таҳлил ва донли экинлар учун амалдаги техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив хужжатларнинг II синфи доирасида ажралувчи аралашмаларни аниқлаш бўйича назорат таҳлили ўтказилади. Бундай уруғларни қабул қилиш Марказ ва уруғлик етиштирувчи субъекттомонидан уруғлик тайёрловчи ташкилотга топширилиш вақтида аниқланувчи яшовчанлик кўрсаткичларини инобатга олган ҳолда амалга оширилади.

Уруғлик донни жойлаштириш тартиби

24. Уруғлик дон уруғлари шикастланиш ва бошқа экинлар, нав ва авлодлар билан аралашиб ифлосланишдан тўла сақланишини таъминловчи махсус ажратилган дон омборларига жойлаштирилиши ва сақланиши лозим.

25. Уруғлик дон уруғларининг сифати аниқланганидан кейин уруғлик тайёрловчи ташкилот лабораторияси ходими уларни тегишли омборга дислокацияга мувофиқ жойлаштириш учун кўрсатма беради. Нав тўғрисидаги хужжатда унувчанлик кўрсаткичлари бўлмаган тақдирда, уруғлик дон алоҳида жойлаштирилади ва унинг унувчанлигини аниқлаш учун Марказга тақдим этиш учун ушбу тўдадан ўртача намуна танлаб олинади.

26. Омбор мудири келтирилган уруғлик доннинг нав (дурагай) номини, (авлодини), нав тозалиги ва бошқа сифат кўрсаткичларини дала апробация далолатномасига асосан, уруғлик донни топшириш режаси бўйича қабул қилади.

27. Оригинал уруғлар етиштирилдиган майдонлардаги уруғликлар навларнинг механик аралашининг олдини олиш мақсадида алоҳида комбайнларда ўрилади ва ушбу уруғлик дон тўдалари қопланган ҳолда сақланади.

28. Чанг қоракуя касаллиги гувалакчаси билан 1 фоиздан 2 фоизгача ва ундан юқори даражада зарарланган экин майдонларидан олинган (апробация далолатномалари бўйича) уруғлик донлар зарарланмаган ва ифлосланмаган уруғлик донлардан алоҳида жойлаштирилиши шарт.

29. Барча дон экинларининг биринчи ва кейинги авлодлари уруғлик донларни қабул қилиш жараёнида турли уруғлик етиштирувчи субъектлардан

тайёрланган битта ва айнан шу экиннинг, битта ва айнан шу авлоднинг, битта ва айнан шу тоифанинг, битта ва айнан шу синф, намлиги, ифлосланганлиги ва зарарланганлиги бўйича айнан бир хил кичик тўдаларни бирлаштиришга йўл қўйилади. Кичик тўдалар йирик тўдаларга бирлаштирилганда, бирлаштирилган тўдаларнинг нав тозалиги энг паст кўрсаткич бўйича кўрсатилади, уруғлик доннинг сифат кўрсаткичлари эса бирлаштирилган тўдалардан танлаб олинган намуналар таҳлили маълумотлари бўйича кўрсатилади.

30. Сифати ўртача уруғлик дон олиш учун нав тозалиги турли синф ёки тоифали турли тўдаларни бирлаштириш, шунингдек, ҳар хил хўжаликлар томонидан етиштирилган барча донларнинг оригинал, элита ва биринчи авлод уруғликларининг кичик тўдалари бўлса ҳамки бирлаштириш қатъиян тақиқланади.

31. Кичик тўдаларни бирлаштириш ва бирлаштирилган тўдаларни расмийлаштириш корхона комиссияси томонидан тузилган далолатнома билан расмийлаштирилади. Агроинспекция ва уруғлик етиштирувчи субъект вакили ушбу комиссия таркибига киритилади.

32. Бошоқли дон уруғларини сотувчи вилоятлардан сотиб олувчи вилоятларга темир йўл орқали ёки автотранспорт билан ташиб келтириладиган уруғлик дон тўдаларини айнан шу навдаги маҳаллий уруғлик дон билан аралаштириш, шунингдек, янги ҳосил уруғлик донини ўтган йиллар уруғлик дони билан аралаштириш тақиқланади.

33. Аралаштириб юбориш ёки ифлослантиришдан кафолатлаш мақсадида бир турдаги экиннинг икки авлодли уруғлик донини, бир-биридан қийин ажратилувчи, масалан, жавдар ва буғдой, буғдой ва арпа сингари экинлар уруғлик донини бир-бирига яқин жойлаштириш тақиқланади.

34. Уруғлик дон омборларида навли уруғлик доннинг бир неча тўдалари жойлаштирилганда ғалла ажраткичлардан фойдаланиш мумкин. Бунда ғалла ажраткичлар билан ажратилган уруғлик дон тўдалари кенглиги 1,0 метрдан кам бўлмаган йўлаклар билан бир-биридан ажратилиши ва тўдалар атрофи мазкур уруғлик дондан қопланган тўсиқлар ёки махсус тўсиқлар ёрдамида ҳимояланиши керак.

35. Навли ва дурагай уруғлик донларни аралаштириб юбориш ва ифлослантиришда айбдор бўлган шахслар қонунчилик ҳужжатларида белгиланган тартибда жавобгар бўлади.

36. Тозалиги жиҳатидан қайта ишланиши керак бўлган репродукцияли уруғлик донлар унувчанлик сифатларини таъминловчи тадбирларга риоя этиш шarti билан қабул қилинади ва уюм ҳолатда сақланади.

37. Омборлардаги уруғлик дон қопланган ёки уюм ҳолида сақлаш даврида ҳар бир тўдага ёрлик ўрнатиб қўйилади.

38. Қопларда қабул қилинган уруғлик донни жойлаштиришда қуйидаги қоидаларга риоя этилиши зарур:

омборнинг пастки қисми (пол) асфальтланган, бетонланган омборларда қопларни жойлаштириш полдан камида 15 сантиметр баланд бўлган тагликларда амалга оширилади;

штабеллар ўртасидаги йўлаклар, шунингдек, штабеллар ва деворлар ўртасидаги йўлаклар камида 0,7 метр, штабеллар оралиғи 1,5 метр, юклагичлар ўтиши учун штабеллар ўртасидаги оралиқ 2,5 метр бўлиши лозим.

штабелнинг узунлиги тўда ва омбор майдони ўлчамлари билан белгиланади.

39. Уруғлик донни сақлашда штабель баландлиги қоплар қатор сони **2-иловада** белгиланган жадвалда кўрсатилганидан ошмайдиган баландликда жойлаштирилади.

40. Уруғлик дон куруқ ҳолатда уюм тарзида сақланганда экин туридан қатъи назар, уюмнинг барча қатламларидаги уруғлик дон ҳолати ва сифати устидан назоратни таъминлаш шарти билан тез-тез шамоллатиб туриш ускуналари билан жиҳозланган омборларнинг тўлиқ тўлдирилмаслигига йўл қўйилади (девордан — 2,5 метр, марказида — 5 метргача).

41. Уруғлик донни қайта ишлаш жараёнида унинг шикастланишини олдини олиш мақсадида қуйидагиларга амал қилиш лозим:

уруғлик доннинг транспортёрдан уюмга тушиши пастлигини максимал камайтириш. Уруғлик донлар бир текис тушиши учун брезентдан тайёрланган мослашувчан енгсак, қопча ва бошқаларни қўллаш;

дон транспортёрлари лентаси ҳаракат тезлигини 1,5 — 1,75 метр/секундгача, ўзи узатгичнинг скрепкали шохобчаси тезлигини эса 0,8 — 1,2 метр/секундгача пасайтириш, транспортларда улар рамасининг узунлигига қараб уруғлик дон лентадан тўкилишини бартараф этувчи ғовлар ўрнатиш.

42. Дон уруғлиги ҳаракатланувчи нориялар (махсус дон узатгич)да махсус пластмассадан ишланган ёки четлари қайтарилган ковшлар ўрнатилиши лозим.

3-боб. Уруғлик донларни экишга тайёрлаш ва сақлаш тартиби.

43. Уруғлик тайёрловчи ташкилотга қабул қилинган намлиги ва тозаллиги бўйича синфсиз уруғлик дон тўдалари (кейинги ўринларда — уруғлик материал) тиним даври (камида икки ой) ўтгандан кейин сара уруғлик олиш мақсадида қайта ишланади.

44. Уруғлик материалга ишлов бериш ва уни сақлашда асосий технологик усуллар ҳамда жараёнларнинг қуйидаги галма-галлигини назарда тутиш тавсия этилади:

транспорт юкини тушириш;

бирламчи тозалаш;

уруғлик материалларни қуритиш, жойлаштириш уларни экиш мавсумигача сақлаш мақсадида тез-тез шамоллатиб туриш;

дон қуритгичларда ёки тез-тез шамоллатиб туриш (атмосфера ҳавосини илитиш ва илитмасдан), қуритиш, уруғлик материални 1-синф уруғлик дон стандартлар меъёрларига ёки ҳеч бўлмаганда ажратиб бўлмас бегона ўтлар бўлганда 2-синф меъёрларигача (тозаллиги жиҳатидан) аралашмалардан тозалаш;

уруғлик материал уруғлик цехда қайта ишлангандан кейин дон зараркунандаларига қарши кимёвий ишлов бериш;

уруғлик материални энг паст ижобий ҳароратда совитилган ҳолатда сақлаш.

Уруғлик донларни қабул қилиш ва тозалаш тартиби

45. Уруғлик тайёрловчи ташкилотлар уруғлик етиштирувчи субъектлар ўртасида тузилган шартномаларга асосан уруғлик материалларни қабул қилади.

46. Уруғлик дон стандартининг (O'z DSt 2823) талабларига жавоб берувчи навли уруғлик дон кондицияли саналади.

47. Уруғлик дон техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатларга мос келмайдиган районлаштирилган ва истиқболли уруғлик донлар кондициясиз (намлик ва ифлослик бўйича чегирилмаган вазнли) уруғлик дон ҳисобланади.

48. Уруғлик етиштирувчи субъектлар томонидан кондицияли (намлик ва ифлослиги бўйича чегирмадан қолган соф вазн) уруғлик дон учун уруғлик тайёрловчи ташкилот шартномага асосан амалдаги нархлар бўйича тўловларни амалга оширади.

49. Уруғлик етиштирувчи субъектлардан уруғлик материал харид қилиш жараёнида уруғлик тайёрловчи ташкилотларнинг лабораториялари уруғлик материалдан уруғ чиқиш ҳисоб-китобини аниқлайди ва кондинцион уруғликнинг физик оғирлиги бўйича уруғлик чиқиш ҳисоб-китоби асосида олдиндан товар прејскурант нархлари бўйича тўловни амалга оширади.

50. Уруғлик тайёрловчи ташкилотлар томонидан уруғлик донни тозалаш, саралаш, дорилаш ва қадоқлаш ишлари амалга оширилгандан кейин Марказ томонидан берилган мувофиқлик сертификатига кўра тегишли сифат кўрсаткичларига асосан нав устамаларини белгиланган тартибга мувофиқ уруғлик дон етиштирувчи субъектлар билан якуний ҳисоб-китоблар амалга оширилади.

Нав устамалари уруғлик авлодлари бўйича уруғлик учун етиштирилган бошоқли доннинг навларига устама ҳақ тўлаш тартиби тўғрисидаги **низомга** мувофиқ белгиланади.

51. Бошоқли дон уруғларини экиш меъёрларини белгилашда асосан 1 000 дон дон уруғининг оғирлиги ҳисобга олинади. Уруғлик чиқиши устидан оралик назорат қилиш мақсадида уруғлик тайёрловчи ташкилотга чўзинчоқ ячейкалари бўлган элаклар комплекти орқали элаш йўли билан кондицияли (намлик ва ифлослиги бўйича чегирмадан қолган соф вазн) уруғлик дон ва иккиламчи даражали маҳсулотлар (чиқиндисини) аниқлайди, бунда охирги элакнинг ячейкалари ўлчами 2,2 x 20 миллиметр бўлиши лозим. Назорат намуналари Марказ ва уруғлик дон тайёрловчи ташкилот мутахассислари томонидан махсус комиссия иштирокида амалга оширилади.

52. Кондицияли уруғлик чиқишини аниқлашда йўл қўйилса бўладиган четга оғиш лабораторияларда 3 фоизни ташкил этади.

53. Уруғлик дон етиштирувчи субъектлар томонидан топширилган уруғлик дон маҳсулотларини харид қилишда уруғлик тайёрлаш ташкилотлари лабораторияси томонидан уруғлик маҳсулотдан кондинцион уруғлик ва иккинчи

даражали маҳсулот, яъни дон чиқиндисининг (1 000 дона уруғлик доннинг оғирлиги ва намлигини ҳисобга олган ҳолда) чиқиш фоизи аниқланади.

54. Уруғлик материалга қайта ишлов берилгандан олинган кондицион уруғлик экиш учун ва иккинчи даражали маҳсулотлар озуқа учун ишлатилади. (Бу жараёнда тегишли ташкилот мутахассислари иштирокида назорат намуналари олинади ва лаборатория таҳлиллари асосида аниқланади).

55. Уруғлик тайёрловчи ташкилотлар тайёрлов бўйича ҳисоботларда уруғлик материалнинг ҳажмини, «ПК-10А» ихтисослашган қабул қилиш квитанцияларида «кирим тури» сатрида «уруғлик материал», шу жумладан, уруғлик дон ва иккинчи даражали маҳсулотлар ҳам кўрсатилади (ҳисоб-китоб чиқишига қараб). Экиш учун тайёрланган уруғлик доннинг якуний ҳажмлари уруғлик тайёрловчи ташкилотлар томонидан тозалаш ва ишлов бериш тугалланганидан кейин белгиланади, ҳар бир хўжалик бўйича таққослаш далолатномаси тузилади ва 1-дон шаклдаги ҳисобот статистика идораларига тақдим этилади.

56. Ихтисослаштирилган «ПК-10А» қабул қилиш квитанциясида уруғлик материал, шу жумладан, уруғликнинг, иккинчи даражали маҳсулотлар акс эттирилади ва улар уруғлик тайёрлаш ташкилотларининг статистика ҳисоботида ҳам акс эттирилади.

57. Дон харид қилиш тўғрисидаги 1-дон шакл ҳисоботда уруғлик дон миқдори 1, 2, 3-устунлар бўйлаб 22 — 26-сатрларда акс эттирилади (иккинчи даражали маҳсулотларсиз).

58. Донни қабул қилиб олган уруғлик тайёрлаш корхоналари уруғлик дон топширувчи билан кондицион уруғ ва унинг иккинчи даражали маҳсулоти (чиқиндиси) учун тўловларни амалдаги норматив ҳужжатлар асосида ўзаро ҳисоб-китоб қилиш йўли билан амалга оширади. Бунда уруғликни тозалаш, саралаш учун кетган харажатлар ҳисобга олинади».

59. Уруғлик тайёрловчи ташкилотлар тайёрланган уруғликларни стандарт оғирликда қадоқланган ҳолда фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотларига етказиб беради.

60. Уруғлик тайёрловчи ташкилотга топширилган уруғлик материал органик ва минерал аралашмалардан бирламчи тозаланади (сомон, бошоқлар, ўсимлик пояси қолдиқлари, кесакчалар ва бошқалардан). Намлиги юқори бўлган ва ифлосланган уруғлик материал биринчи навбатда тозаланади.

61. Уруғлик материални аралашмалардан тозалаш турли конструкцияли уруғлик тозалаш машиналарида (сепараторларда, пневмо нав ажратувчи столларда, триерларда ва кўчма уруғлик тозалаш машиналарида) амалга оширилади.

62. Уруғлик материални тозалаш одатда транспорт механизмлари, тозалаш машиналари ва уруғлик дон сақлаш ҳажмлари мавжуд махсус уруғлик тозалаш цехларида амалга оширилади. Тозаланган уруғлик сақланаётган омборда уруғлик материални тозалаш тавсия этилмайди.

63. Уруғлик материални тозалашда дон тозалаш машиналарини O'z DSt 2823 уруғлик дон стандартининг талабларига жавоб берувчи ва уруғлик дон шикастланишига йўл қўймайдиган даражада ишлатиш лозим.

64. Тозалашни ўтказиш тартиби, уруғлик тайёрловчи ташкилотнинг тозалаш машиналари иш режимини ташкилот бош муҳандиси белгилайди, бу ишни цех бошлиғи (омбор мудири) ва смена мастери амалга оширади.

65. Уруғлик материални тозалаш сифатига қараб, галма-гал амалга оширилади. Қуйидаги уруғлик дон тўдалари:

намлиги ва ифлосланганлиги юқори бўлганлари;

зараркунандалар ва касалликлар билан зарарланганлари;

уруғликка хос бўлмаган ҳид тарқатувчи аралашмалар билан ифлосланганлари;

уруғлик тозалаш машиналарида биринчи навбатда тозаланиши керак.

66. Навларнинг механик аралашининг олдини олиш мақсадида бир навли, аммо турли авлодга ёки нав тозалигининг турли тоифаларига мансуб уруғлик материалнинг бир неча тўдаларига ишлов бериш олдидан аввал тозаланаётган навнинг товар донга қабул қилинган тўдасидан 10 тонна атрофида бир марта тозалангандан сўнг шнеklar, қувурлар, линия ва нориялар тозаланганлиги тўғрисида Агроинспекция ҳамда уруғлик тайёрловчи ташкилот мутахассислари иштирокида далолатнома тузилади ва журналга қайд қилинади. Шундан кейин юқори авлодли, кейин эса паст авлодли уруғликларга ишлов берилади.

67. Айниқса бошқа экин ёки бошқа нав ва авлод уруғлик материалга ишлов беришга ўтилганида технологик линия ускуналари яхшилаб тозаланади. Қабул қилиш бункерлари, нориялар, транспортерлар, элаклар ва триерли цилиндрлар тозаланишига алоҳида эътибор қаратилади.

Шундан кейин машиналар ва транспорт механизмлари якуний текширилиши ўтказилади ва ишга туширилади. Янги тўда уруғлик материалга ишлов бериш олдинги экин уруғларидан тўлиқ тозалангандан кейингина ўтказилади.

68. Уруғлик тозаловчи машиналарнинг самарали ишлашига риюя этилиши лозим ва уруғлик материални тозалаш режимига смена мастери ёки бош технолог рухсатсиз ўзгартириш киритиш мумкин эмас.

69. Уруғлик тайёрлаш цехининг бошлиғи, бош муҳандис ва агроном уруғлик материални тозалаш жараёни тўғри олиб борилиши ва уруғлик дон тозалаш машиналари ишлаши учун жавобгарликни зиммаларига олади.

70. Уруғлик материални тозалаш экин тури ва ҳолатини инобатга олган ҳолда олдиндан танлаб олинган элаклар билан бутланган уруғлик тозалаш машиналарида ўтказилади.

Уруғни қайта ишлашга мўлжалланган машиналар, технологик ускуналар, уруғ саралагичлар мажбурий тартибда давлат рўйхати ва техник кўрикдан ўтказилиб, уларга техник гувоҳнома берилганидан сўнг уруғлик тайёрлаш корхоналарига фойдаланишга рухсат этилади.

Уруғлик донларини шамоллатиб туриш

71. Навли уруғлик донлари шамоллатиб туришдан олдин ускуналар ва уларга хизмат кўрсатувчи транспорт механизмлари дон қолдиқлари, чанглардан яхшилаб тозаланади.

72. Ҳосил йиғиштирилгандан кейинги тиним даври жараёнлари кечишини жадаллаштириш мақсадида куз мавсумида уруғлик донни шамоллатиб туришда унинг намлиги имконият даражасида пасайишига эришиш лозим.

73. Уруғлик дон ҳаво ҳарорати 15°C ва ундан юқори даражада бўлганда шамоллатилади.

Уруғлик донни зарарсизлантириш

74. Уруғлик учун қабул қилинаётган уруғлик дон зараркунандалар билан зарарланмаган бўлиши лозим. Уруғлик тайёрловчи ташкилотларда сақланаётган дон захиралари зараркунандалар билан зарарланганлиги аниқланган уруғлик дон тўдалари ўз вақтида зарарсизлантирилиши лозим.

75. Зарарланган уруғлик дон турган омбор, унга борувчи барча йўлаклар, уруғлик тозалаш машиналари, транспорт механизмлари, омбор жиҳозлари ва уруғлик донга ишлов бериш ўтказилган ҳудудлар тозаланади ва зараркунандаларга қарши дезинфекцияланади.

76. Барча экинларнинг уруғликларини зарарсизлантиришда Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги томонидан тавсия этилган препаратлардан фойдаланилади.

77. Кимёвий зарарсизлантириш бўйича ишларни махсус малака ошириш ўқишларида ўқитилган мутахассислар, Агроинспекция қошидаги «Республика дон маҳсулотларини химоя қилиш экспедицияси» давлат унитар корхонаси амалга оширади.

78. Уруғлик дон зарарсизлантираётганда ишлов беришдан камида 10 — 15 кун аввал ва ишлов бериш якунлангандан 10 — 15 кундан кейин уруғлик доннинг экиш сифат кўрсаткичлари бўйича лаборатория таҳлиллари ўтказилиши лозим. Таҳлил учун иккита намуна танлаб олинади, улардан бири Марказга ҳамда уруғчилик кластерига жўнатилади, иккинчиси эса таҳлил натижалари олингунига қадар уруғлик тайёрловчи ташкилотда туради. «Республика дон маҳсулотларини химоя қилиш экспедицияси» давлат унитар корхонасининг талабига кўра уруғлик доннинг унувчанлигини аниқлаш учун намуна танлаб олиш унинг вакили иштирокида ўтказилади. Бу ҳолда учинчи намуна танлаб олинади, у экспедицияда сақланади. Зарур бўлган тақдирда иккинчи ва учинчи намуна ҳолисона арбитраж таҳлил қилиш учун Марказ ва уруғлик етиштирувчи субъектга топширилади.

79. Матодан тикилган ёки полипропилен қопларга қопланган уруғликни фумигация (омборxonани зараркунандалардан кимёвий дорилаш) йўли билан зарарсизлантириш қопларни бўшатмасдан амалга оширилади. Крафт (махсус қоғоз қоп) қопларга қопланган уруғликлар уларни албатта бўшатиш тариқасида ўтказилади, шундан кейин зарарланмаган қопга қайта қопланади ёки зарарланмаган омборга жойлаштирилади.

Сақлаш пайтида уруғлик ҳолати ва сифати устидан назорат қилиш

80. Уруғликлар уруғлик дон тайёрловчи ташкилотга тушган пайтда уларнинг сифатини сақлаб қолиш мақсадида уруғликлар ва атроф муҳит ҳавоси ҳарорати ва намлиги, дон сифатининг органолептик кўрсаткичлари (ҳиди,

ранги), зарарланганлиги ва унувчанлиги устидан Марказ масъул ходими мунтазам кузатув ўрнатиши зарур.

81. Назорат ҳар бир алоҳида тўда ёки ҳажм (штабель, силос, омбор ва ҳ.к.) бўйича юритилади.

82. Катта тўдалар уюмининг устки сатҳи (омборларда) шартли тарзда секцияларга ажратилади (ҳар бири 50 кв, метрдан ошмайди), уларнинг ҳар бири устидан мустақил кузатув ўтказилади.

83. Уюм баландлиги 1,5 метрдан юқори бўлган омборларда уруғлик дон ҳарорати камида уч нуқтадаги термоштанга билан аниқланади. Жумладан, устки юзадан 30 — 50 сантиметр чуқурликда, уюм ўртасида ва полда аниқланади.

Уюм баландлиги 1,5 метрдан ошмаганда уруғлик дон ҳарорати уюмнинг икки устки ва пастки қатламларида аниқланади. Ҳар бир уруғлик дон ҳароратини аниқлашдан кейин термоштангалар секция доирасида шахмат тартибига риоя этилган ҳолда бир-биридан 2 метр масофада қайта ўрнатилади.

84. Силос туридаги сиғимларда ҳароратни аниқлаш масофадан туриб назорат қилишга мўлжалланган ускуналар ёрдамида амалга оширилади. Уруғлик донни ушбу ускуналарсиз силос туридаги сиғимларга жойлаштиришга рухсат берилмайди.

85. Уруғлик донларнинг ҳароратини аниқлаш муддатлари ушбу Низомга **3-иловага** мувофиқ амалга оширилади.

86. Ҳароратни аниқлаш даврийлиги уруғлик дон уюмининг алоҳида қатламларида аниқланган энг юқори ҳароратга боғлиқ ҳолда белгиланади.

87. Намлиги бўйича синфланмаган уруғлик устидан ҳарорат борасида уруғлик тайёрловчи ташкилот масъул ходими томонидан махсус кузатиш олиб бориш талаб этилади. Уруғлик дон ҳарорати ва намликнинг ошганлиги аниқланган ҳолларда (ташқи ҳаво ҳароратининг ошиши билан боғлиқ бўлмаган) уларни зудлик билан совитиш ёки қуритиш лозим.

88. Баҳорда уруғлик дон ҳарорати кузатилганда, айниқса, омборнинг жанубий деворига туташ уюм юқори қатламида ҳарорат ошишига эътибор қаратиш керак. Уруғликлар ҳарорати ташқи ҳаво ҳарорати ошиши билан боғлиқ бўлмаган ҳолда тез кўтарилганда энг аввало тез-тез шамоллатиб туриш воситаларини қўллаб, улар совитилиши борасида чора-тадбирларни зудлик билан кўриш лозим. Бундай уруғлик дон ҳолати устидан назорат ҳар куни ўтказилади.

89. Ҳар бир омбордаги ҳароратни аниқлаш учун симобли ёки спиртли девор термометри бўлиши лозим. Ташқаридаги термометр тўғридан-тўғри қуёш нурларидан албатта ҳимояланган бўлиши зарур. Ташқи ҳавони, шунингдек, омбор ичкарасидаги нисбий намликни аниқлаш учун психрометрлар бўлиши зарур.

90. Омборларда уюм ҳолда ва силос типидagi ҳажмларда сақланаётган уруғлик доннинг намлиги ҳолати устидан назорат уруғлик тайёрловчи ташкилот томонидан ойда камида икки марта, шунингдек, ҳар бир жой ўзгартириш ва ишлов беришдан кейин намуналар ва таҳлиллар олиш йўли билан амалга оширилади.

91. Намликни аниқлаш ҳар бир тўда уюмининг юқори қатлампидан уч метр чуқурликдан олинган намуналарга қараб ўтказилади.

92. Сақланаётган уруғлик дон захираларини зараркунандалардан зарарланганлигини текширишда органошетик кўрсаткичларни уруғлик дон ҳарорати ва намлигини аниқлаш муддатлари ушбу Низомга 4-иловага мувофиқ ўтказилади.

93. Унувчанликни аниқлаш ёки уруғлик дон сифатини тўла таҳлилни ўтказиш ҳар бир сақлашга ёки жўнатишга тайёрланган тўдасида уруғлик дон «Мувофиқлик сертификати» амал қилиш муддати тугаши билан ёки уруғлик дон (Вазирлар Маҳкамасининг 2014 йил 3 апрелдаги 80-сон қарори билан тасдиқланган Суғурта уруғлик фондини ташкил этиш ва ундан фойдаланиш тартиби тўғрисидаги [низомга](#) асосан) суғурта фонди сифатида узоқ сақлашга жойлаштирилганда Марказ томонидан намуналар танлаб олинади ва ўтказилади.

94. Сақланаётган уруғлик доннинг унувчанлиги Марказда икки ойда камида бир марта ўтказилади. Бундан ташқари, уруғликлар уруғлик тайёрловчи ташкилот лабораториясида уларнинг унувчанлиги текширилишидан қатъи назар, Марказнинг марказий лабораториясида таҳлиллардан ўтказилади, улардан ҳар бирига бериб юборишга ёки юклаб жўнатишга тайёрланган уруғлик донга «Мувофиқлик сертификати» олинishi лозим.

95. Уруғлик донларнинг унувчанлиги пасайиши аниқланган тақдирда сабабларни шочилич аниқлаш ва уруғлик доннинг кечиктирмай совитилиши ёки қуритилиши, шунингдек, уларнинг биринчи навбатда сотилиши борасида чора-тадбирлар кўриш лозим. Амалдаги техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатларга мувофиқ бошоқли ва ёғли экинлар учун унувчанликка нисбатан уруғлик доннинг кондициялиги тўғрисида гувоҳнома (намлик ва ифлослиги чегирилган ҳолда расмийлаштирилган ҳужжат) ёки мувофиқлик сертификати амал қилиш муддати тўрт ой этиб белгиланган. Бирок, экишга бериш ёки юклашдан олдин экин ҳужжатининг амалдаги муддати ҳали ўтиб кетмаган ёки бориш йўлида ўтиши мумкин бўлган у ёки бу уруғлик тўда ҳужжатда кўрсатилган унувчанлик сақланганига ишонч ҳосил бўлмаса, бундай ҳолда ана шу тўда Марказ ва уруғлик тайёрловчи ташкилот лабораториясида муддатидан олдин текширилиши лозим.

96. Матоли қопларда сақланаётган уруғликларнинг ҳолати устидан назорат қилиш учун ҳар 15 кунда уруғлик дон ҳарорати 10°C дан юқори бўлганда ва 30 кунда уруғлик дон ҳарорати 10°C дан паст бўлганда қоплардан намуна олинади ва уруғлик тайёрловчи ташкилот лабораториясида уруғлик доннинг ранги, ҳиди, намлиги ва дон зараркунандаларидан зарарланганлиги текширилади.

97. Уруғлик дон ҳолати устидан назорат ўтказилаётганда барча кузатувлар уюм юқорисида қуйилган траплардан олиб борилади.

98. Зарарланган тўдаларни кўздан кечиргандан кейин текширувчи ўз кийими ва пойабзалини яхшилаб тозалаши шарт.

99. Уруғлик дон ҳарорати, зараркунандалар билан зарарланганлигини, ҳиди ва ранги кўрсаткичларини лаборатория ходимлари штабеллар, секциялар

бўйича хронологик тартибда ва қатламлар бўйича алоҳида-алоҳида белгиланган шаклдаги кузатувлар журнаliga киритади.

100. Уруғлик дон ҳар бир тўдаисига лаборатория ходимлари белгиланган шаклда штабель ёрликлари ёзиб қўяди, уларда уруғликнинг навининг номи, авлоди, тоифаси, нав тозалиги фоизи, синфи ва бошқа кўрсаткичлар кўрсатилади. Штабель ёрликлари омбор мудирига топширилади, омбор мудирини уларни омборда сақланаётган уруғлик дон тўдаси ёнига осиб қўяди.

101. Уруғлик дон ҳарорати кўрсаткичлари штабель ёрликларига омбор мудирлари ва уларнинг ёрдамчилари томонидан белгиланган муддатдаги ҳар бир текширувдан кейин мунтазам равишда ёзиб борилади. Бу кўрсаткичлар штабель ёрликларига умумийлигича алоҳида қатламларнинг паст ва юқори ҳароратини кўрсатган ҳолда алоҳида тўдалар бўйича (секцияларга ажратмасдан) ёзиб борилади.

102. Уруғлик дон устидан назорат олиб бориладиган қолган барча сифат кўрсаткичларини (намлиги, зарарланганлиги, ранги, ҳиди) штабелларга лаборатория ходими ёзиб боради.

Уруғлик донни дорилаш ва қадоқлаш тартиби

103. Бошоқли дон уруғлари экишга тайёрлашдан олдин кимёвий препаратлар билан дориланади.

Бунда:

Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги томонидан берилган тавсия этилган уруғ дорилагичлардан фойдаланилади;

дориланаётган уруғлик тўдалари тозаланган, сараланган, экиш сифат кўрсаткичлари амалдаги техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар талаби даражасида бўлиши керак;

бошоқли дон уруғларини пуркаб дорилаш мосламалари яхши ва бир текисда ишлаши таъминланиши керак.

104. Бошоқли дон уруғларини дорилаш жараёнида Ўсимликлар карантини ва химояси агентлиги мутахассислари томонидан кимёвий препаратларнинг туридан келиб чиққан ҳолда белгиланган меъёردа суспензия тайёрланиши керак дорилаш сифати доимий назорат қилинади.

Бунда рухсат этилган кимёвий препаратларнинг тавсиялардан келиб чиққан ҳолда препаратларнинг сарфи меъёрларда белгиланиши ва ишчи аралашма суспензиясининг талаб даражасида тайёрланиши ҳамда уруғликнинг сифатли дориланиши учун Ўсимликлар карантини ва химояси агентлиги томонидан бириктирилган мутахассислар масъул ҳисобланади.

105. Дориланган бошоқли дон уруғлари қоплангандан кейин 7 — 10 кун муддатда омборларда сақланиши шарт.

Дориланган бошоқли дон уруғлари қадоқланаётган қоплар кимёвий воситалар ўтказмайдиган мустаҳкам сифатли материаллардан тайёрланиши, ортиш ва тушириш, пайтида чидамли бўлиши ҳамда қоплар оғзини тикиш ишларини механик равишда амалга ошириш талаб этилади. Дориланган уруғлик дон қопларига «Заҳарли модда билан дориланган» огоҳлантирувчи сўзлари қизил рангда аниқ акс этирилган ҳолда ёзилиши шарт.

Қопланган уруғлик дон ГОСТ 14192 бўйича белгиланади, ҳар бир қоп устига ёрлик ёпиштирилади (тикилади).

Ёрликлар тўртбурчак шаклида, ўлчамлари камида 110 x 70 мм ва авлодлар бўйича қўйидаги рангда бўлиши керак:

оригинал уруғлар (ОУ) — сарик;

элита уруғлар (ЭУ) — оқ;

репродукцион уруғлар (РУ1 ёки РУ-2) — қизил

репродукцион уруғлар (РУТ) — кўк.

Уруғлик дон тўдалари дориланиб тайёрлангандан сўнг қўшимча равишда ишлов беришни (тозалаш, саралаш, калибрлаш ва бошқа техникалар) амалга оширилишига йўл қўйилмайди.

Цехларда тайёрланган уруғлик дон тўдаларининг тозаллиги сифат кўрсаткичи элаш йўли билан аниқланади.

Бунда охириги элакнинг ячейкалари ўлчами 2,2 x 20 миллиметр бўлиши лозим. Назорат намуналари Агроинспекция, Марказ ва уруғлик дон тайёрловчи ташкилот мутахассислари билан биргаликда махсус комиссия иштирокида амалга оширилади.

Тайёрланган уруғлик бошоқли дон тўдаси сифат кўрсаткичлари, яъни уруғ тозаллиги, бошқа ўсимлик ва бегона ўт уруғлари аралашмалари белгиланган авлод талабларига жавоб бермаган ёки номувофиқ деб топилган тақдирда, тегишли ташкилотлар вакилларидан иборат комиссия назорати остида уруғлик бошоқли дон тўдаси қайта тозаланади ва сараланади.

106. Кимёвий препаратни қабул қилиш, сақлаш ва ундан фойдаланиш ишлари меҳнат муҳофазаси ва техника хавфсизлиги қоидаларига риоя қилган ҳолда амалга оширилиши лозим.

Уруғлик донни юклаб жўнатиш ва расмийлаштириш

107. Уруғлик дон темир йўл орқали жўнатилганда унинг сифати тўғрисидаги ҳужжатлар уч нусхада ёзиб берилади, улардан бир нусхаси темир йўл ҳужжатиغا тиркалади, бу ҳақида ҳужжат рақами, санаси ва уни берган корхона номи кўрсатилган ҳолда белги қўйилади. Иккинчи нусхаси юкланган уруғлик донга берилган йўл варағига қўшиб қўйилади, учинчиси эса Марказ лабораториясининг йиғма жилдида қолади.

Навли уруғларнинг ҳар бир тўдасиини юклаб жўнатишда Марказ томонидан қўйидаги ҳужжатлар:

уруғликка аттестат — барча ўсимликларнинг оригинал ва элита уруғига, шунингдек, маккажўхорининг ўзидан-ўзи чангланган линиялари уруғига;

уруғликка гувоҳнома — қолган барча репродукциялар уруғига;

маккажўхорининг дурагай уруғларига гувоҳнома — маккажўхорининг дурагай уруғларига расмийлаштирилади.

108. Навли ва дурагай уруғлик дон юклаб жўнатилишида ишлатиладиган вагонлар бутунлай соз, яхшилаб тозаланган ва зарарсизлантирилган бўлиши лозим. Корхоналар навли ва дурагай уруғлик дон темир йўл транспорти орқали юклаб жўнатилганда ва темир йўлдан автотранспортга тушириб юклаганда

навлари ва сифати ҳар хил бўлган уруғликларнинг аралашиб кетишига йўл қўймаслик чора-тадбирларини кўришлари шарт.

109. Уруғлик дон автотранспорт билан бир жойдан иккинчи жойга ташилганда олинаётган ёки бериб юборилаётган уруғликларнинг ҳар бир тўдаси товар-транспорт юкхати, шунингдек, уруғлик дон сифатини тасдиқловчи мувофиқлик сертификати билан кузатиб борилиши лозим. Мувофиқлик сертификатининг асл нухаси лаборатория йиғма жилдида қолади, унинг нухаси эса уруғлик дон олувчига берилади.

110. Уруғлик дон темир йўл орқали олиб келинганда олувчи — ташкилот зудлик билан Марказ вакилини чақиради, у уруғлик дон сифатини кейинги аниқлашлар учун намуналар, шунингдек, қўшимча таҳлил талаб этиладиган ҳолатлар учун намуналар олади.

111. Марказ вакили томонидан ўртача намуналар олиниши уруғлик дон етиб келганидан беш кундан кечиктирмасдан амалга оширилиши ва ҳар бири уч нусхада тузиладиган белгиланган шаклдаги далолатномалар билан расмийлаштирилиши лозим.

112. Ўртача намуналар далолатноманинг бир нухаси билан бирга у олинган кундан бошлаб икки кундан кечиктирмасдан олинган уруғлик доннинг сифатини текшириш учун Марказ ва уруғлик тайёрловчи ташкилотнинг синов лабораториясига ва минтақалараро аккредитацияланган (сертификат бериш ҳуқуқига эга бўлган ташкилот) синов лабораторияларига юборилади.

113. Уруғликлар экспорт-импорт қилинганда уруғлик сифат кўрсаткичларида ноаниқлик ҳолати кузатилганда қўшимча таҳлил учун намуналар танлаб олиш ва расмийлаштириш «Қишлоқ хўжалиги экинларининг уруғликлари сифатни арбитраж (ноаниқликлар пайдо бўлганда ўтказиладиган таҳлиллар) аниқлаш қоидалари» техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатларга мувофиқ ўтказилиши лозим. Қўшимча таҳлил натижалари уруғлик дон олувчи ва жўнатувчига юборилиши лозим.

Қопланган уруғлик дон ташиш учун турли хилдаги усти ёпиқ, тегишли қоидаларга жавоб берувчи темир йўл ва транспорт воситаларидан фойдаланилди. Агар уруғлик дон очиқ транспорт воситаларида ташилса, қопларнинг усти брезент билан ёпилиши керак.

Дориланган уруғлик дон тўдаларини уюлган (тўкилган) ҳолда ташиш ва очиқ майдончаларда сақлаш ман этилади.

Уруғлик тайёрловчи субъектлардан экиш учун олинган уруғлик доннинг сифатли сақланишига ва экилишига хўжаликларнинг раҳбарлари жавобгар ҳисобланади.

Уруғлик дон тўдаларини реализация қилишга уларнинг генетик (нав) ва экинбоплик сифатлари кўрсатилган мувофиқлик сертификати мавжуд бўлган тақдирда рухсат берилади.

Қуйидаги ҳолатларда уруғлик дон тўдаларидан экиш ва реализация қилишда фойдаланиш тақиқланади:

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида экиш учун тавсия қилинган қишлоқ хўжалиги экинларининг давлат реестрига киритилмаган бошоқли дон экинлари навлари ва дурагайларининг уруғликлари;

ўсимликлар карантини объектлари билан зарарланган уруғликлар;
техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар талабларига мувофиқ келмайдиган уруғликлар.

Об-ҳаво ноқулай келган йилларда янги ва истиқболли навларнинг уруғликларига бўлган талабдан келиб чиққан ҳолда Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлигининг ёки унинг ваколатли органининг рухсати билан уруғликлар реализация қилиниши мумкин.

Муомалага киритилаётган уруғликлар техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатларга мувофиқ тамғаланган ва қадоқланган бўлиши керак.

4-боб. Яқунловчи қоида

114. Ушбу Низом талаблари бузилишида айбдор бўлган шахслар қонунчилик ҳужжатларида белгиланган тартибда жавоб берадилар.

Уруғлик донни қабул қилиш, тайёрлаш, дорилаш, тарқатиш ва сифатини
назорат қилиш тартиби тўғрисидаги **низомга**
1-ИЛОВА

**Уруғлик донни қабул қилиш, жойлаштириш, сақлаш, қайта ишлаш ва
экиш учун тарқатиш**

СХЕМАСИ

Босқичлар	Субъектлар	Тадбирлар
1-босқич	Дон корхоналари, ғаллачилик ва уруғчилик кластерлари	1. Уруғлик дон нав ва авлодлар алоҳида-алоҳида қабул қилиб сифат кўрсаткичлари намуналар олиниб, сифат кўрсаткичлари буйича лаборатория таҳлилери ўтказилади. 2. Қабул қилинган дон нав ва авлодлар буйича алоҳида сақланиши таъминланади.
2-босқич	Дон корхоналари, ғаллачилик ва уруғчилик кластерлари	Уруғлик дон нав ва авлодлар алоҳида-алоҳида тозаланади, дориланади ва қопланиб белгиланган тартибда сақланади.
3-босқич	«Агросаноат мажмуида хизмат кўрсатиш маркази» ДУК	Тайёр уруғлик дон партиялар кўрсаткичлари буйича лаборатория таҳлилеридан ўтказилади ва сертификатлари берилади.
4-босқич	Дон корхоналари, ғаллачилик ва уруғчилик кластерлари	Экишга тайёрланган уруғлик партиялари нав ва авлодлари белгиланган тартибда етиштирувчи фермер хўжалиқлари ғаллачилик кластерларига тақдим қилинади.

Уруғлик донни қабул қилиш, тайёрлаш, дорилаш, тарқатиш ва сифатини назорат қилиш тартиби тўғрисидаги [низоми](#)
2-ИЛОВА

Уруғлик донни сақлашда штабель баландлиги

Экин турлари	Уруғлик дон ҳарорати	
	+ 10°C гача	+ 10°C дан юқори

	штабель баландлиги (қоплар қатори сони)	
Буғдой, жавдар, арпа	8	8
Шоли, кунгабоқар	8	6
Сули, соя, рапс	6	4

Уруғлик донни қабул қилиш, тайёрлаш, дорилаш, тарқатиш ва сифатини назорат қилиш тартиби тўғрисидаги **НИЗОМГА**
3-ИЛОВА

Уруғлик донларнинг ҳароратини аниқлаш муддатлари

Уруғликнинг намлик бўйича ҳолати	Янчиб олинган уруғлик донни шоҳобчаларда сақлаш пайтдан 3 ой давомида	Уруғлик дон уюми ҳарорати		
		0°C ва ундан паст	0 °C дан +10 °C гача	+10 °C дан юқори
Куруқ	3 кунда 1 марта	15 кунда 1 марта	15 кунда 1 марта	10 кунда 1 марта
Куруқлиги ўртача	2 кунда 1 марта	10 кунда 1 марта	10 кунда 1 марта	5 кунда 1 марта
Нам	ҳар куни 7 кунда	7 кунда 1 марта	5 кунда 1 марта	ҳар куни 1 марта

Уруғлик донни қабул қилиш, тайёрлаш, дорилаш, тарқатиш ва сифатини назорат қилиш тартиби тўғрисидаги **НИЗОМГА**
4-ИЛОВА

Сақланаётган уруғлик дон захираларини зараркунандалардан зарарланганлигини текширишда органоплетик кўрсаткичларни уруғлик дон ҳарорати ва намлигини аниқлаш муддатлари

Уруғлик дон намлиги (%)	Уруғлик дон ҳарорати
----------------------------	----------------------

	+5 °C дан паст	+5 дан 10 °C гача	+10 °C дан юқори
15 фоизгача	20 кунда 1 марта	15 кунда 1 марта	10 кунда 1 марта
15 фоиздан юқори	15 кунда 1 марта	10 кунда 1 марта	5 кунда 1 марта

Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 12 октябрдаги 641-сон қарорига
5-ИЛОВА

**Уруғлик пахта хом ашёсини қабул қилиш, сақлаш, дастлабки қайта
ишлаш, уруғлик чигит тайёрлаш ва сақлаш, тарқатиш ва сифатини
назорат қилиш тартиби тўғрисида**

НИЗОМ

1-боб. Умумий қоидалар

1. Мазкур Низом уруғлик пахта хом ашёсини қабул қилиш, сақлаш, дастлабки ишлаш, уруғлик чигитни тайёрлаш, сақлаш, тарқатиш ва сифатини назорат қилиш тартибини белгилайди.

2. Уруғлик пахта хом ашёсини қабул қилиш, сақлаш, дастлабки ишлаш, уруғлик чигитни тайёрлаш, сақлаш, тарқатиш ва сифатини назорат қилиш ушбу Низомга **иловага** мувофиқ схема бўйича амалга оширилади.

3. Ушбу Низомда қуйидаги асосий тушунчалар қўлланилади:

кам тукли уруғлик чигит — туклилиги уруғлик чигитнинг дастлабки массасидан 2,5 фоиздан кўп бўлмаган уруғлик чигит;

капсулаланган уруғлик чигит — унувчанликни ошириш ва ҳар хил касалликлардан сақлаш мақсадида чигит усти сувда эрийдиган юпқа биологик актив полимер қобик билан қопланган уруғлик чигит;

пахта ғарами — селекцион нави, авлоди ва саноат нави, типи, синфи бир хил бўлган пахтани қабул қилиш масканларида махсус сақлаш майдончаларида ғарамлаш;

репродукцион уруғликлар — элита уруғликлардан олинадиган кейинги авлод уруғликлар;

табiiй туксиз уруғлик чигит — ингичка толали уруғлик пахталарни ғўлалари жинлаш жараёнида олинган уруғлик чигит;

тукли уруғлик чигит — уруғлик пахталарни линтерлаш жараёнидан олинган уруғлик чигит;

туксиз уруғлик чигит — тукли уруғлик чигитларни аниқ экиш аппаратларида экиш мақсадида механик ёки кимёвий (концентрланган кислотали эритмалар ёрдамида) усулларда тайёрланган уруғлик чигит;

уруғлик пахта — ҳар бир пахта тупининг учинчи ҳосил шохидан 7-8-ҳосил шохларигача пишиб очилган кўсаклардан кўл билан терилган, махсус машиналар билан терилганда эса 60 — 65 фоиз кўсаклар очилган уруғлик даладан терилган ва экиш учун чигит олишга мўлжалланган пахта хом ашёси;

уруғлик чигит — уруғлик пахтани дастлабки ишлаш натижасида олинган, экиш учун мўлжалланган чигит;

уруғлик тўдаси — бир турдаги (муайян экин, нав, репродукция, тоифа, генетик (нав) тозаликдаги, муайян йил ҳосилидан олинган) келиб чиқиши бир ҳужжат билан тасдиқланган махсус жамланган уруғликнинг бир хил микдори;

2-боб. Уруғлик пахтани қабул қилиш ва сақлаш.

Уруғлик пахта хом ашёсининг сифатига қўйиладиган техник талаблар

4. Уруғлик пахта хом ашёсини қабул қилиб олиш ва жамлаш техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар асосида амалга оширилади.

5. Уруғлик пахтани ифлослигининг (ифлос аралашмаларнинг массавий нисбати), намлиги (намликнинг массавий нисбати) ва чигитнинг механик шикастланганлиги бўйича кўрсаткичлари техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга асосан белгиланади ва 2 та синфга бўлинади.

6. Уруғлик пахта авлодига қараб: оригинал, элита, 1, 2, 3-репродукцияларга бўлинади. Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлигининг руҳсати билан уруғ етишмайдиган навларнинг биринчи терим I-саноат навига тегишли техник пахта хом ашёсининг R4 авлодидан уруғлик чигит тайёрлаш ва ундан экишда фойдаланиш мумкин.

7. Уруғлик пахта 1-синфининг намлик, ифлослик ва механик шикастланганлик меъёрлари ошиб кетса, ушбу пахта 2-синфга ўтказилади, 2-синф меъёрларидан ошиб кетса, уруғлик пахта уруғлик фондидан чиқарилади ва тўда техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатларга асосан техник пахтага ўтказилади.

8. Пахта қабул қилувчи пахта тозалаш корхоналари, пахта-тўқимачилик кластерлари, уруғчилик кластерлари (кейинги ўринларда уруғлик тайёрловчи ташкилотлар) пахта териш мавсуми бошлангунга қадар уруғлик пахта хом ашёсини қабул қилиб олиш ҳамда сақлашга алоҳида тайёргарлик кўради.

Ушбу мақсадда тегишли омборхона ва айвонлар ўтган йиллардан қолган пахта ва чигит қолдиқларидан тозаланиши ҳамда зараркунандаларга қарши кимёвий ишлов берилиши шарт.

9. Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ҳузуридаги Уруғчиликни ривожлантириш маркази (кейинги ўринларда — Марказ) уруғлик пахта майдонларида ўтказилган апробация натижаларига мувофиқ уруғлик пахта хом ашёсининг селекцион нави, синфи ва авлодлари бўйича тайёрланадиган уруғлик пахта хом ашёси ҳажмини белгилайди;

ҳар йили 1 сентябрга қадар Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси ҳузуридаги «Агросаноат мажмуида хизмат кўрсатиш маркази» давлат унитар корхонасига (кейинги ўринларда — хизмат кўрсатиш маркази), Қорақалпоғистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ва вилоятлар қишлоқ хўжалиги бошқармаларига, уруғлик тайёрловчи ташкилотларга етказилишини таъминлайди.

10. Уруғлик тайёрловчи ташкилотлар томонидан уруғлик пахта хом ашёсини қабул қилиш ва тўдаларга жамлаш уруғлик тайёрлаш миқдорига асосан тасдиқланган жойлаштириш схемасига ҳамда апробация далолатномаларига мувофиқ амалга оширилади.

11. Уруғлик пахтани қабул қилишда 1-СХ (пахта) шакл юкхатидаги ёзувлар апробация далолатномасига тўғри келиши шарт. Юкхати бўлмаса ёки ундаги ёзувлар апробация далолатномасига тўғри келмаса, уруғлик пахта майдонларини апробация қилган ташкилот вакили томонидан уруғлик хужжатлари аниқлангунга қадар қабул қилинмайди. Тегишли хужжатлар аниқланмаган тақдирда, уруғлик пахта хом ашёси товар (техник) пахтага қабул қилинади.

12. Қабул қилинган уруғлик пахта ғарамларининг тўдалари аралашиб кетишининг олдини олиш мақсадида бошқа масканлардан келтирилган уруғлик пахталарнинг нав, авлод ва синфи бир хил бўлган тақдирда ҳам бир тўдага қўшиб юборилишига йўл қўйилмайди.

13. Уруғлик пахтани қабул қилишда хом терилган, сувдан қолган ва касалликка учраган (апробация натижаларига зид бўлган) пахтани қабул қилишга йўл қўйилмайди.

14. Хўжаликлардан қабул қилиб олинган уруғлик пахталар кондицион массасига кўра битта тўдага 250 — 300 тоннадан ошмаган ҳолда қабул қилиниб, қуйидаги белгилари, жумладан, селекцион нави, авлоди, нав тозалиги, дала гуруҳи, саноат нави, келиб чиқиши ва синфига қараб асосий ҳамда захирага ажратилиб, алоҳида-алоҳида тўдаларга жамланади.

15. Бир хил уруғлик материал олиш учун сентябрь ойида терилган уруғлик пахта тўдаси октябрь ойида терилган уруғлик пахтадан алоҳида тўдаларга жамланади.

16. Сентябрь ойида терилган уруғлик пахтани битта тўдага жамлаш давомийлиги 10 — 15 кундан ошмаслиги ҳамда уруғлик пахтанинг иккита авлоди, ҳар хил синфлари, шунингдек, асосий ва захира фондларини битта сақлаш майдончасида жамлашга йўл қўйилмайди.

17. Апробация далолатномаси асосида қишлоқ хўжалик зараркурандалари ва касалликлари билан зарарланган уруғлик пахта алоҳида майдончаларда жамланади.

18. Уруғлик пахталарни жамғариши тугалланмаган тўдаларни ташиш ва қайта ишлашга рухсат этилмайди.

19. Уруғлик тайёрловчи ташкилот томонидан қабул қилинаётган уруғлик пахтанинг ҳар бир тўдасини жамлаш билан бир пайтда тайёрлов маскани лаборанти ҳар куни техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив-ҳуқуқий хужжатлар талаблари асосида намуна танлаб олади.

Намуна олингандан сўнг хизмат кўрсатиш марказининг қишлоқ хўжалиги экинлари уруғларининг экинбоплик сифат кўрсаткичларини синовдан ўтказиш ва нав софлигини аниқлаш лабораториясига бир килограмм пахта чигити унинг механик шикастланганлик даражасини аниқлаш учун юборилади.

20. Уруғлик тайёрловчи ташкилот томонидан оригинал, элита ва кейинги авлодларга мансуб уруғларни етиштириш ҳуқуқига эга бўлиш учун фермер

хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотлари ўртасида танлов ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомга асосан аниқланган уруғлик етиштирувчи фермер хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги ташкилотларидан уруғлик пахта қабул қилинади.

21. Уруғлик пахта сақланаётган ҳар бир омбор ёки ғарамга пахтанинг 8-ХЛ шаклли паспортдан кўчирма ёпиштириб қўйилади. Унда тўда рақами ва вазни, селекцион ва саноат нави, синфи, авлоди, нав тозалиги, апробация ўтказилгандан кейин аниқланган дала гуруҳи, омборхона ёки бунд (ғарам) рақами, қабул қилувчининг фамилияси кўрсатилади.

22. Пахтанинг районлаштирилган, истиқболли ва янги селекцион навларининг элита уруғлик пахталари янги қанор-қопларга солиниб, қопларнинг ички ва ташқи қисмига техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар талаблари бўйича этикетка (ёрлик) қўйилган ҳолда куруқ, тоза ва шамоллатиш тизими мавжуд усти ёпиқ омборларда сақланади. Қоплар махсус тагликлар устига тахлаб қўйилиб, ғарамнинг ўрта қисми очиқ қолдирилади.

Уруғлик пахтанинг бирламчи материаллари масъулияти чекланган жамият шаклидаги элита уруғчилик хўжаликларида норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар талаблари бўйича сақланади.

23. Уруғлик пахтанинг биринчи ва кейинги авлодли ҳар бир жамланган тўдалари бошқа тўдалардан алоҳида ажратилиб, майдончаларда ғарамланади ҳамда янги брезент билан ёпилиб, арқонлари маҳкам тортилиб, намланишга ва уруғлик материалнинг бузилишига йўл қўйилмайдиган шароитда сақланади.

24. Ғарам кўтарилгандан кейин қўлда ёки механизм ёрдамида унинг узунаси бўйлаб беш кун муддат ичида туннел қазилади, туннелнинг баландлиги 1,8 — 2,0 метр, эни 0,8 — 1,0 метр бўлиши талаб этилади.

25. Туннел қазиш, тарашлаш ва қирқишдан чиққан уруғлик пахта пахта тозалаш корхоналарининг уруғчи агрономи, товаршунос, хизмат кўрсатиш марказининг ҳудудий лабораторияси мудири иштирокида тузилган далолатнома асосида ушбу навнинг тегишли синфига мансуб техник пахта ғарамига ўтказилади.

26. Уруғлик тайёрловчи ташкилотнинг масъул ходимлари томонидан уруғлик пахта ғарамларининг сақланиши, ташқи кўриниши кузатиб борилади ва ҳарорати ҳар беш кунда бир марта ўлчанади ва натижаси бўйича махсус дафтарларга қайд қилиб борилади. Бунда:

ғарамлардаги ҳарорат 8 жойдан (4 таси бурчаклар томондан, 4 таси эса ён, олд ва орқа томонлардан) 4 метр чуқурликда ўлчанади. Омборларда сақланган пахта бундлари (ғарам) эса эшик томонидан битта жойда, тепа қисмидан 4 — 6 жойдан ўлчанади ва ҳарорат ўлчагич ғарам ичида камида 30 дақиқа туриши керак;

уруғлик пахтанинг 3-4 метр чуқурлигидаги ҳарорати 30°С дан юқори бўлса, у ҳолда ҳавони тезда сўриш чораларини кўрилиши лозим.

27. Уруғлик пахтанинг элита авлоди ва янги селекцион навларининг биринчи авлоди уруғлик тайёрловчи ташкилотга тайёрлов масканидан қопларда ва авлодли уруғлик пахталар жамланган тўдаси бўйича алоҳида-алоҳида 1-ТХЛ

шакл товар-транспорт юкхатида «уруғлик пахта» белгиси қўйилиб, усти мато ёки брезент билан ёпилган ҳолда юборилади.

28. Ҳар бир жўнатиладиган пахта тўдаси бирлигига тайёрлов масканининг бухгалтерияси томонидан 13-ХЛ шакли ўлчовномаси асосида 1-ТХЛ товар-транспорт юкхати 3 нусхада ёзилади. Унинг бир нусхаси пахтани жўнатувчи масканда қолади, биттаси пахтани қабул қилиб олувчи уруғлик тайёрловчи ташкилотга, бир нусхаси эса транспорт ташкилотига юборилади. Бу юкхатлари аниқ ҳисоб-китоб бланкалари ҳисобланади ва юк жўнатувчи томонидан махсус муҳрланган, тикилган журналларга қайд қилиб борилади.

29. Уруғлик тайёрловчи ташкилотга келган уруғлик пахтанинг ҳисобий ва кондицион вазни уни тайёрлов масканидан жўнатиш пайтидаги ифлослик ва намлик бўйича лаборатория таҳлиллари асосида ҳисоблаб чиқилади.

30. Жўнатиш ёки қабул қилиш жойида уруғлик пахтанинг саноат нави, синфи, намлиги, ифлослиги бўйича аниқланган сифати ҳар икки томон учун мажбурий ҳисобланади.

3-боб. Уруғлик пахтани дастлабки ишлаш, тайёрлаш ва дорилаш Уруғлик пахтани дастлабки ишлаш

31. Уруғлик пахта ғарамларда 1,5 — 2 ой давомида сифатли қилиб сақланиб, пахта хом ашёсидаги чигитлар тўлиқ физиологик етилганидан сўнг уруғлик чигит тайёрлаш цехларида қайта ишлашга рухсат этилади.

32. Уруғлик пахтани дастлабки ишлаш технологик жараёнларига пахтани узатиш, қуритиш, майда ва йирик ифлосликлардан тозалаш, жинлаш, чигитни линтерлаш, қоplash ва вақтинча сақлаш жойларига ташиш киради.

33. Уруғлик пахта ғарамларини дастлабки ишлашда олинладиган уруғлик чигитларнинг сифат кўрсаткичлари давлат андозалари талаблари асосида тайёрлаш мақсадида корхонанинг барча технологик линиялари ростланиб, юмшоқ режимда амалга оширилади.

34. Ҳар бир уруғлик пахта тўдасини дастлабки ишлаб чиқаришдан олдин ғарамдан кутиладиган маҳсулотларнинг кўрсаткичлари акс эттирилган 28-ХЛ топшириқномаси уруғлик пахта тайёрланган масканининг моддий жавобгар шахси ва уруғлик тайёрловчи ташкилотнинг иқтисодиёт бўлими бошлиғи томонидан тузилиб, тасдиқлангандан кейин ишлаб чиқаришга берилади.

35. Узун толали уруғлик пахталар валикли жинларда тозаланади ва жинланган уруғлик чигитлар бир марта линтерланади.

36. 28-ХЛ топшириқномаси 5 нусхада уруғлик пахта тайёрланган масканининг моддий жавобгар шахси, уруғлик тайёрловчи ташкилотнинг иқтисодиёт бўлими бошлиғи, бош бухгалтери, бош муҳандиси, хом ашё ва тайёр маҳсулот ҳамда техник назорат бўлими бошлиқлари томонидан имзоланади.

37. Ҳар бир уруғлик пахта ғарамини дастлабки ишлашдан олдин асосий ва ёрдамчи ускуналарнинг технологик параметрлари ростланиб, селекцион навларнинг механик аралашувининг олдини олиш мақсадида барча ускуналар ва агрегатлар қолдиқ маҳсулотлардан тозаланади ҳамда 10 дақиқа давомида олинган уруғлик чигит уруғлик тайёрловчи ташкилотнинг масъул

мутахассислари, уруғлик чигит товаршуноси ва техник чигит товаршуноси иштирокида далолатнома тузилиб, техник чигитга ўтказилади.

38. Уруғлик пахтаинг селекцион навини дастлабки ишлаш кетма-кетлиги учинчи, иккинчи, биринчи ва элита авлоди бўйича амалга оширилади ҳамда юқори авлоди уруғлик тўдасини ишлашга ўтилса, дастлабки 10 дақиқа давомида олинган уруғлик чигит далолатнома асосида олдинги тугатилган авлоднинг уруғлик чигит тўдасига қўшилишига рухсат этилади.

39. Пахтани ишлаб чиқаришдан кейин чиқадиган маҳсулотлар хом ашё ва тайёр маҳсулот бўлимининг товаршуноси томонидан қабул қилинади ва пахта толаси, момиқ, таркибида калта момиқ, улюк бўлган чикитлар ва бошқа ажратмалар ҳар бир қайта ишланган пахта тўдаси бўйича алоҳида тартиб олинади.

40. Пахта ғарамларини дастлабки ишлашдан олинган маҳсулотлар 28-ХЛ топширикномасида белгиланган режа меъёрларидан кам бўлиб, ишлаб чиқариш куйиндилари эса нав меъёрларидан кўп ёки аксинча бўлса, тайёрлов масканининг қабул қилувчиси шу оғишларга ёзма равишда тушунтириш бериши керак. Тушунтириш хати 28-ХЛ топширикномасидаги ишлаб чиқариш топширикномасига илова қилинади.

41. Уруғлик тайёрловчи корхоналарда уруғлик чигит тайёрлаш ишлари технологик ускуналар ўрнатилган ихтисослаштирилган цехларда амалга оширилади. Уруғлик чигит икки кўринишда, яъни тукли ва туксизлантирилган ҳолда тайёрланади. Механик туксизлантириш ўз навбатида бир ёки икки босқичда туксизлантириш технологияси билан амалга оширилиши мумкин.

42. Уруғлик чигитни тайёрлаш технологияси «Пахтасаноат илмий маркази» АЖ томонидан ишлаб чиқилган регламент асосида олиб борилиб, уруғлик чигитнинг сифати техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар талабларига мос келиши шарт.

43. Туксиз ва кам тукли уруғлик чигит белгиланган тартибда тасдиқланган намуналарга мос келиши керак. Туксиз ва кам тукли чигит уруғлик тайёрлаш цехига юборилган тукли уруғлик чигитларнинг механик шикастланганлиги 4,0 фоиздан кўп бўлмаслиги керак.

44. Уруғлик чигит тайёрлаш цехидаги асосий ва ёрдамчи технологик ускуналарни ростлаш ишлари бажарилгандан сўнг техник чигит қолдиқларидан тозаланиб, бир селекция навидан бошқа селекция навини тайёрлашга ўтганда уруғлик чигит тайёрлаш цехининг асосий ва ёрдамчи технологик ускуналарини тозалаш ишлари ўтказилади.

Тозалаш ишлари ўтказилганлиги тўғрисида уруғлик чигит тайёрлаш цехининг масъул ходимлари, Марказнинг ҳудудий бошқармалари ҳамда Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси ходимлари иштирокида далолатнома тузилади.

45. Тозалаш, саралаш жараёнида 1 000 дона чигит массасининг ортиши камида 2 грамм бўлиши лозим. Тозалаш-саралаш жараёнидан чиқадиган техник чигит фракциясининг миқдори юқоридаги талаб бажарилган ҳолатда ростланади.

Уруғлик чигитни дорилаш

46. Уруғлик чигитни дорилашда Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги томонидан тавсия этилган, давлат кимё комиссиясининг синовидан ўтган ва ишлатиш бўйича қўлланма технологияси ишлаб чиқилган уруғ дорилагичлардан фойдаланилади. Дориланаётган уруғлик тўдалари тозаланган, сараланган, экиш сифат кўрсаткичлари амалдаги техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар талаби даражасида бўлиши керак.

47. Уруғлик чигитни пуркаб дорилаш мосламалари яхши ва бир текисда ишлаши таъминланиши керак.

48. Уруғлик чигитларни дорилаш жараёнида сифатли суспензия тайёрлаш, уруғларнинг сифатли дориланишини назорат қилишни таъминлаш ва ҳар бир уруғ дорилагичларнинг белгиланган меъёрларда ишлатилишини таъминлаш мақсадида дорилаш жараёнида Ўсимликлар карантини ва ҳимояси агентлигининг ҳудудий бўлинмалари мутахассислари иштирок этиши керак.

49. Дориланган уруғлик чигитлар қоплангандан кейин экинбоплик сифат кўрсаткичлари аниқланмагунга қадар омборларда сақланиши шарт.

50. Кимёвий препаратни қабул қилиш, сақлаш ва ундан фойдаланиш ишлари меҳнат муҳофазаси ва техника хавфсизлик қоидаларига риоя қилган ҳолда амалга оширилиши лозим.

51. Уруғлик чигитларнинг дориланиш сифати тайёрланган намуна эталонларига мос келиши керак.

52. Уруғлик чигит тайёрлаш цехининг ҳамма ускуналари бир меъёрда ишлаётган ҳолатларда чигит узатиш бўйича иш унумдорлиги ва суспензия сарфи ҳар сменада камида 3 мартадан бириктирилган масъул ходимлар томонидан ўлчаниб турилади.

53. Туксизлантирилган уруғлик чигитнинг экиш учун мўлжалланган фракциясининг ўлчамлари бўйича бир текислиги 94 фоиздан кам бўлмаслиги, тўкилган дорилаш аралашмасининг мавжудлиги эса 0,5 фоиздан ошмаслиги керак.

54. Капсулаланган уруғлик чигитларни тайёрлаш жараёни техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар талаби асосида тайёрланади.

55. Дориланган уруғлик чигитлар техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар бўйича уч қатламли қоғоз қопларга қадокланади. Бунда ишлаб чиқарувчилар тавсиясида белгиланган миқдорда қадоклаш ёки умумий вазнини 30 кг дан оширмасдан қопга солиш, ҳар бир қопнинг оғзи зич қилиб беркитилган бўлиши керак.

56. Қопланган уруғлик чигит техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатларга асосан ҳар бир қоп устига ташкилот номи, маҳсулотнинг номи, ҳосил йили, тўда тартиб рақами, селекция нави, авлоди, унувчанлиги қайд этилган ёрлик ёпиштирилади.

Ёрликлар тўртбурчак шаклида, ўлчамлари камида 110 x 70 мм ва авлодлар бўйича қўйидаги рангга эга бўлиши керак:

элита уруғлар — сарик;

репродукцион уруғлар (P-1) — қизил

репродукцион уруғлар (P-2) — кўк

репродукцион уруғлар (P-3) — яшил

Агар ташқи бозорга экспорт қилинадиган бўлса, «Uzbek seeds» миллий бренди остида амалга оширилади.

57. Туксизлантирилган чигитлар учун ёрликда қўшимча равишда туксизлантириш усули кўрсатилади.

Дориланган, туксизлантирилган ва капсулланган уруғлик чигит қопларининг ёрликларида қуйидаги маълумотлар акс этирилади:

корхона номи;

маҳсулотнинг номи;

ҳосил йили;

тўда тартиб раками;

селекция нави;

авлоди;

унувчанлиги %;

кимёвий препарат номи;

вазни;

ушбу стандартнинг белгиланиши;

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарига чиқариладиган бўлса, «O'zbekistonda ishlab chiqarilgan» сўзи.

Дориланган чигит қопларга техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга асосан «Заҳарли модда билан дориланган» сўзлари ёзилади.

58. Саралашдан ажратилган тукли техник чигитлар техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар бўйича ёғ-мой ишлаб чиқариш корхоналарига топширилади.

59. Уруғлик чигитларда бегона аралашмалар, бегона ўт уруғи, тирик зараркунанда ва уларнинг личинкалари бўлишига йўл қўйилмайди. Таркибида қуйган чигит мавжуд уруғлик чигитни экишга рухсат этилмайди.

Уруғлик чигит тўдаларини сақлаш

60. Уруғлик чигитларни қабул қилиш ва сақлаш учун ажратилган омборлар зараркунандаларга қарши кимёвий ишлов берилган, чигит қолдиқларидан тозаланган, том ва деворлари созланган, эшиклари зич ёпиладиган ва поллари асфальтланган, шамоллатиш тизими мавжуд бўлиши ҳамда барча техник талабларга жавоб бериши лозим.

61. Тозаланган уруғлик чигитнинг иккинчи ва учинчи авлодлари вақтинчалик дорилангунга қадар тўдаларда уюлиб, атрофига шу чигитдан қопланиб тўсиқ ясалган ҳолда узунлиги 20 метрдан ошмаган ва девордан 1 метр масофа қолдириб сақланади.

62. Туксизлантирилган ва кам тукли уруғлик чигитларни жойлаш ва маркалаш, қабул қилиш, сақлаш, жўнатиш ва сифат кўрсаткичларини назорат қилиш усуллари техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар бўйича олиб борилади.

63. Уруғлик чигитлар тўдаларда алоҳида-алоҳида қилиб ёғоч тагликлар устида таҳланиб сақланади. Таҳланган штабелларнинг метрдаги ўлчамлари қуйидагилардан ошмаслиги керак:

Номланиши	Узунлиги, метр	Эни, метр	Баландлиги, метр
Тукли чигитлар учун	20	15	3
Туксизлангирилган чигитлар учун	18	12	3
Кам тукли чигитлар учун	18	12	3

64. Штабеллар орасидаги масофа ҳамда штабеллар ва хона деворлари орасидаги масофа 1 метрдан кам бўлмаслиги керак.

65. Ҳар бир уруғлик чигит тўдасига паспорт осилади, унда:

уруғлик тайёрловчи ташкилот номи;

маҳсулотнинг номи;

тўда тартиб рақами;

селекция нави;

авлоди;

унувчанлиги;

дала гуруҳи;

тўданинг ҳақиқий ва кондицион массаси, кг;

ҳосил йили кўрсатилади.

66. Омборларда уруғлик чигитлардан ташқари жиҳоз ва бошқа маҳсулотлар сақланишига йўл қўйилмайди.

67. Йилдан-йилга сақлашга қолдирилган уруғлик чигитларнинг зараркунанда билан зарарланиши ҳамда экинбоплик сифат кўрсаткичлари бузилмаслиги мақсадида ваколатли идораларнинг тавсиясига асосан кимёвий қарши кураш ишлари олиб борилиши шарт.

68. Дориланган яроқсиз уруғлик чигитлар (дориланган ва капсулаланган уруғликлар) белгиланган тартибда йўқ қилинади.

69. Дориланган ва капсулаланган уруғлик чигитларни озиқ-овқат маҳсулотлари учун ишлатишга ва ҳайвонларга беришга йўл қўйилмайди.

70. Сақланаётган уруғлик чигитларнинг сифати уруғлик тайёрловчи ташкилотнинг мурожаатига кўра хизмат кўрсатиш марказининг ҳудудий лабораторияларида ҳар икки ойда текширилади. Намуна олиш усуллари ва таҳлил қилиш техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар бўйича олиб борилади.

71. Уруғлик тайёрловчи ташкилотнинг аризасига асосан хизмат кўрсатиш маркази томонидан уруғлик чигит тўдалари идентификация қилиниб, олинган намуналарга синов натижалари бўйича мувофиқлик сертификати берилади ва сертификатнинг амал қилиш муддати икки ойни ташкил этади. Муддат ўтгандан сўнг чигитнинг сифати қайта лаборатория таҳлилларидан ўтказилади.

72. Корхоналардан сертификатланмаган уруғлик чигитларни истеъмолчига сотиш ёки бериб юбориш тақиқланади.

Уруғлик чигит тўдалари дориланиб тайёрлангандан сўнг қўшимча равишда ишлов беришни (тозалаш, саралаш, калибрлаш ва бошқа техникалар) амалга оширишга йўл қўйилмайди.

4-боб. Уруғлик чигитни ҳисобга олиш ва хўжаликларга тарқатиш

73. Уруғлик чигитнинг ҳисоб-китоби уруғлик тайёрлаш цехи бухгалтери томонидан 47-ХЛ шаклдаги «Уруғлик чигитнинг омборхона ҳисоб-китоби» бўйича ҳақиқий вазнига қараб олиб борилади. Дафтарнинг саҳифалари рақамланиб тикилган, сургуч муҳр билан мустаҳкамланган бўлади. Олиб келинган уруғлик чигитнинг ҳар бир тўдасига дафтарнинг битта саҳифаси ажратилади.

74. Келтирилган уруғлик чигитни ҳисобга олиш учун жўнатувчининг юкхати қўшилган 49-ХЛ шаклдаги уруғлик чигит сертификатининг дубликати асос бўлади.

75. Уруғлик чигитни хўжаликларга бериш тайёрлов маскани томонидан пахтанинг районлашган селекция навларини жойлаштириш режасига қатъий амал қилинган ҳолда уруғлик тайёрловчи ташкилот томонидан миқдори ва сифати кўрсатиб ёзиб берилган режа асосида амалга оширилади.

76. Жўнатилаётган уруғлик чигитнинг ҳар бир тўдасига 1-ТХЛ товар-транспорт юкхати 3 нусхада ёзилади. Биринчи нусхаси уруғлик чигитни олиш учун берилган ишонч қоғози билан биргаликда бухгалтерияга топширилади ва у чигитни омборхонадан чиқим қилиш учун асос ҳисобланади. Иккинчи нусхаси хўжаликка жўнатилган чигитнинг кузатув ҳужжати ҳисобланади. Учинчи нусхаси чигитни тайёрлов масканидан олиб чиқиб кетиш учун рухсатнома ҳисобланади.

77. Ушбу юкхатлари аниқ ҳисоб-китоб бланкалари ҳисобланади ва юк жўнатувчи томонидан махсус муҳрланган, шнурланган, имзоланган журналларга қайд қилиб борилади.

Уруғлик чигит тўдаларидан экиш учун фойдаланиш ва ушбу уруғликларни экиш учун қуйидагиларни реализация қилиш тақиқланади:

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида экиш учун тавсия қилинган қишлоқ хўжалиги экинларининг давлат реестрига киритилмаган ғўза навлари ва дурагайлариининг уруғликлари;

ўсимликлар карантини объектлари билан зарарланган уруғликлар;

техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар талабларига мувофиқ келмайдиган уруғлик.

5-боб. Яқунловчи қоидалар

78. Уруғлик пахта ва уруғлик чигитни қабул қилиш, сақлаш, қайта ишлаш, тайёрлаш, қадоқлаш, ташиш ва тарқатиш жараёнларида амалдаги техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар талаблари бўйича уруғликларнинг сифати бузилишига сабабчи бўлган масъуллар қонунчилик ҳужжатларида белгиланган тартибда жавоб берадилар.

қонунчиликда белгиланган тартибда жавоб берадилар.

79. Уруғлик пахталарни дастлабки ишлаш техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар асосида олиб борилади.

80. Ушбу Низомда тартибга солинмаган масалалар қонунчилик ҳужжатларида назарда тутилган тартибда ҳал этилади.

Уруғлик пахта хом ашёсини қабул қилиш, сақлаш, дастлабки қайта ишлаш, уруғлик чигит тайёрлаш, сақлаш, тарқатиш ва сифатини назорат қилиш тартиби тўғрисидаги **НИЗОМГА**

ИЛОВА

Уруғлик пахта хом ашёсини қабул қилиш, сақлаш, дастлабки қайта ишлаш, уруғлик чигит тайёрлаш, сақлаш, тарқатиш ва сифатини назорат қилиш

СХЕМАСИ

Босқичлар	Субъектлар	Тадбирлар
1-босқич	Уруғлик пахта етиштирувчи фермер хўжаликлари, пахта тўқимачилик ва уруғчилик кластерлари	Уруғлик пахта хом ашёсини навлари, авлод синфлари бўйича алоҳида-алоҳида қабул қилиш сақлашни ташкил этиши.
2-босқич	Пахта тозалаш корхоналари, пахта-тўқимачилик ва уруғчилик кластерлари	Уруғлик пахта хом ашёсини навлари ва авлод алоҳида-алоҳида қайта ишлаш (тозаланади, сардорланади ва қошлаш) ва омборларда белгиланган тартибда сақлашни ташкил этиши.
3-босқич	«Агросаноат мажмуида хизмат кўрсатиш маркази» ДУК	Тайёр уруғлик чигит партиялари сифат кўрсаткичи бўйича лаборатория таҳлиларидан ўтказиш ва мувофиқлик сертификати берилди.
4-босқич	Пахта тозалаш корхоналари, пахта-тўқимачилик ва уруғчилик кластерлар, Уруғчиликни ривожлантириш маркази	Ҳукуматнинг қишлоқ хўжалиги экинлари ва жойлаштириш бўйича чиқарган қарорига асосан уруғлик чигитни пахта етиштирувчи хўжаликлари, пахта-тўқимачилик ва уруғчилик кластерлар тарқатишни ташкил этиши.

Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 12 октябрдаги 641-сон қарорига 6-ИЛОВА

Республика ҳудудларида пахта-тўқимачилик ишлаб чиқариши ва кластерларига берилган майдонларда уруғлик пахта хом ашёси

Жами:										
Жами « _____» ташкilot бўйича										

Туман қишлоқ хўжалиги
бўлими бошлиғи

(имзо)

Ф.И.О

«Агросаноат мажмуида
хизматлар кўрсатиш» ДУК
вилояти филиали бошлиғи

(имзо)

Ф.И.О

Уруғчиликни
ривожлантириш маркази ДК
вилояти бошқармаси
бошлиғи

(имзо)

Ф.И.О

«_____» МЧЖ
раҳбари

(имзо)

Ф.И.О

».

(Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 13.10.2021 й., 09/21/641/0954-сон)